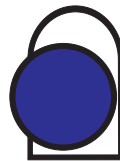

MEMÒRIA

CODEX[®]
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA
AL CARRER DE LA PALLA, 19-21.
ANTIC HOSPITAL DE SANT SEVER.

Codi: 016/07
(Barcelona, Barcelonès)

Dates de la Intervenció: octubre-novembre de 2007 i febrer-octubre de 2008.

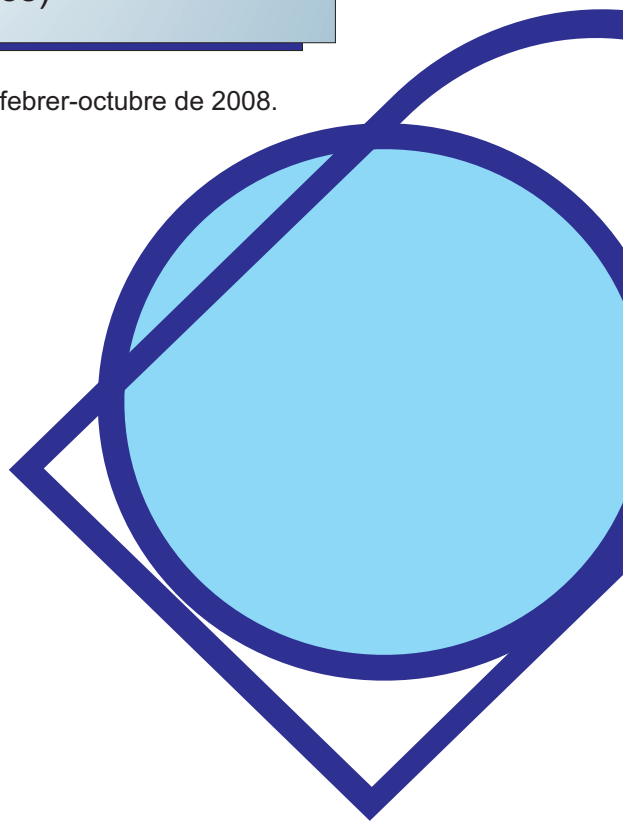
VOLUM I

TEXT
CATÀLEG MATERIAL
PLANIMETRIA

Autor:

Emiliano Hinojo García

Data de lliurament: Febrer de 2010

ÍNDEX

VOLUM I

1.- INTRODUCCIÓ	2
1.1.- MOTIVACIÓ DE LA INTERVENCIÓ.....	3
2.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA I CONTEXT GEOLÒGIC.....	4
3.- ANTECEDENTS.....	7
3.1.- ANTECEDENTS HISTÒRICS	7
3.2.- ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS.....	16
4.- METODOLOGIA	19
5.- DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS I RESULTATS OBTINGUTS.....	23
7.- CONCLUSIONS.....	83
8.- BIBLIOGRAFIA	93

CATÀLEG MATERIALS

PLANIMETRIA

VOLUM II

FITXES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

FITXES UNITATS FUNERÀRIES

INVENTARI MATERIALS

INVENTARI FOTOGRÀFIC

1. INTRODUCCIÓ.

La present memòria fa referència als treballs i conclusions finals de la intervenció arqueològica efectuada al solar del carrer de la Palla núm. 19-21 de la ciutat de Barcelona (Barcelonès), indret on s'emplaçava la seu de l'antic Hospital de clergues de Sant Sever.

Els treballs van consistit fonamentalment en l'excavació en extensió, fins esgotar l'estratigrafia, d'una àrea situada a la part posterior de la finca, amb una superfície total d'uns 182 m². D'altra banda, també s'ha intervingut en altres espais, amb una extensió total de 45 m², on només s'ha realitzat una excavació parcial d'uns 0,50-0,80 m de fondària. En aquest sentit, cal assenyalar que les obres de reforma de l'edifici es van aturar a finals de l'any 2008, i és per aquest motiu que resta pendent la finalització de l'excavació arqueològica del Sector 5 i l'inici dels treballs al Sector 9.

L'any 2005 es va realitzar una primera intervenció dirigida per l'arqueòleg Rossend Rovira Morgado (ROVIRA, 2005) en la qual es van excavar una sèrie de sondejos ubicats en diferents punts de l'immoble. A partir de les dades obtingudes en aquesta campanya, l'any 2006 es va efectuar una nova actuació dirigida per l'arqueòleg Juan Ruiz García (RUIZ, 2006) on es van reobrir i ampliar els sondejos de la intervenció anterior, així com també un rebaix d'uns 0,50 m de fondària de tota l'àrea o espai que ocupava el futur soterrani.

Les dades obtingudes en aquesta intervenció han permès documentar fins al moment restes d'època romana que, localitzades molt a prop de la muralla romana de la colònia de *Barcino*, abracen un període comprès entre els segles I i el VI-VII dC. Posteriorment, es detecten nivells amb materials ceràmics dels segles IX-X, però no és fins a època baix-medieval quan apareixen els primers vestigis de construccions que evidencien la urbanització d'aquesta àrea d'extramurs de la ciutat. Finalment, trobem la seqüència ocupacional associada a l'antic Hospital de clergues de Sant Sever amb una cronologia del segle XVI

fins a començaments del segle XX, moment que s'abandonen les dependències situades al carrer de la Palla i es traslladen al seminari major de les Corts.

Els treballs s'han desenvolupat entre octubre de 2007 i octubre de 2008, tal i com es disposa a les autoritzacions de la Direcció General del Patrimoni Arqueològic de la Generalitat de Catalunya signades pel Director General de Patrimoni Cultural, segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Les tasques arqueològiques han estat realitzades per l'empresa CODEX – Arqueologia i Patrimoni, sota la direcció de l'arqueòleg Emiliano Hinojo García, i han estat finançades pel propietari de l'immoble el Sr. J.M. Sesplugues i Chincho. L'obra en general la va dur a terme l'empresa SAPIC que és qui va subcontractat CODEX i que s'encarregava del suport a l'arqueologia en qüestions de seguretat, maquinària i extracció de terres. El projecte d'intervenció i la supervisió dels treballs van estar realitzats pel Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de Barcelona.

1.1. MOTIVACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

Aquest solar es situa en una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric, per la qual cosa s'ha dut a terme la present intervenció arqueològica preventiva prèvia a la realització de l'obra.

La intervenció ve motivada per les obres de rehabilitació integral de l'edifici per usos d'hoteleria. En el projecte d'obra es contempla l'enderroc de bona part de l'edifici i la construcció d'un soterrani situat a la part posterior de l'immoble, on s'instal·larien la cuina i altres serveis de l'hotel.

2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I CONTEXT GEOLÒGIC

L'indret on s'ha dut a terme la intervenció arqueològica es troba a la ciutat de Barcelona, comarca del Barcelonès, a una zona de Ciutat Vella propera al nucli primigeni. L'immoble es localitza a la part central d'una illa de cases que, delimitada pels carrers del Pi, dels Boters i de la Palla, segueix la mateixa orientació o trajectòria que la muralla romana per la seva cara externa.

Les coordenades UTM són: 31TDG 431059 – 4581868. L'alçada sobre el nivell del mar és d'uns 10 metres segons fonts del departament d'urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona. Li correspon el núm. 0112720-013 del plànol cadastral de la Ciutat.

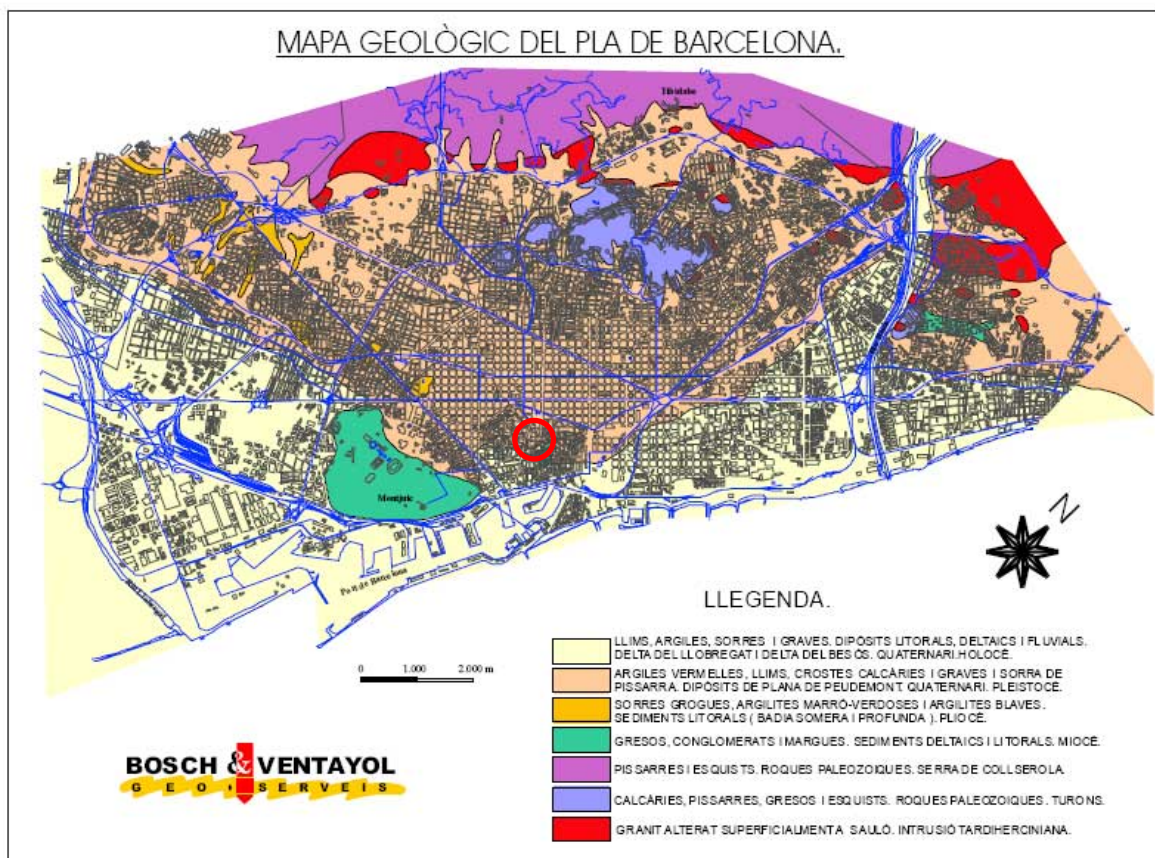
Vista aèria de la situació de l'immoble (Font: ICC, 2009)

Vista aèria de l'immoble (Font: ICC, 2009)

La ciutat de Barcelona es situa entre els deltes dels rius Besòs i Llobregat, ocupant una planícia o plataforma suament inclinada cap al mar Mediterrani, que enllaça progressivament cap al nord-est amb el vessant marítim de la Serra de Collserola, on es troba el Tibidabo com el punt més alt (512 m). El relleu del Pla de Barcelona es veu alterat en dues grans zones: d'una banda, hi ha els turons situats entre Horta i Sarrià (turó de la Peira, turó de la Rovira, el Carmel, la Creueta, el Putxet i Monterols). D'altra, al costat marí al sud de la ciutat, s'alça la muntanya de Montjuïc (189 m), acompanyada per una sèrie d'elevacions menors, algunes d'elles gairebé desaparegudes per la progressiva urbanització de la ciutat.

Barcelona presenta una notable varietat de litologies al seu subsòl, conflueixen roques i sòls de diversa edat i origen geològic. A nivell general, se situa geològicament en una depressió formada a causa de l'extensió neògena del marge occidental del mar Catalano-Balear. El subsòl de Barcelona està constituït per un substrat pre-quaternari, que comprèn els massissos de Collserola i els serrats de la Rovira; els sediments miocens de Montjuïc i de Barcelona, i les margues i sorres pliocenes, recobert per formacions d'edat quaternària, integrades per la planícia de *peudemont* del Pla de Barcelona i els deltes dels rius Besòs i Llobregat (VENTAYOL, 2002).

Mapa geològic del Pla de Barcelona
(VENTAYOL, 2002)

3. ANTECEDENTS

3.1. ANTECEDENTS HISTÒRICS

L'espai on es localitza l'antic Hospital de clergues de Sant Sever, al carrer de la Palla núm. 19-21, restava fora del recinte emmurallat de la *Colònia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, la fundació de la qual es data tradicionalment entre els anys 15 i 13 aC. La ciutat romana, ubicada a la zona del *Monts Tàber*, pròxim a la Catedral i a l'actual plaça de Sant Jaume, es trobava encerclada per una muralla de morfologia octagonal

Situació de la intervenció vers al traçat hipotètic de la muralla romana de *Barcino* (Font: *Google Maps*, 2008)

allargada construïda poc després de la seva fundació (segle I dC) pel magistrat C. Coelius. La destrucció de la ciutat per part dels francs al segle III dC va provocar que entre els segles IV i V dC la fortificació fos reforçada donant més amplada als murs i afegint-hi un conjunt de torres al seu voltant (GRANADOS, 1990).

La muralla, que delimitava una superfície no superior a les 10,4 hectàrees, comptava amb un total de quatre portes que coincidien amb els accessos als dos carrers o eixos principals de la ciutat, el *cardo maximus*, i el *decumanus maximus*, de les quals arqueològicament només se'n coneixen les dues que corresponen a l'eix del *decumanus*: la porta nord-oest que es situa on avui dia es troba la plaça Nova i, d'altra banda, la del sud-est al carrer de Regomir.

Per la plaça Nova i el carrer dels Arcs, situats molt a prop del carrer de la Palla, passava una de les principals vies d'entrada a la ciutat romana que conduïa a la porta nord-oest, defensada per dues torres circulars que encara es

conserven a l'entrada de carrer del Bisbe. Aquesta via continuava per l'actual Portal de l'Àngel enllaçant amb el passeig de Gràcia i prosseguia en direcció nord-oest cap la serralada de Collserola. En aquest indret també es conserven les restes de dos aqüeductes que conduïen l'aigua des del riu Besos fins a la ciutat.

A l'interior de la ciutat romana s'ubicaven els edificis públics o de govern i les grans *domus* senyorials. En canvi a la zona exterior de la muralla trobem el *suburbium* que constituïa un cinturó semi-urbà ocupat per edificacions aïllades o *villae* rústiques de producció agrícola, activitats que no estaven permeses a l'interior de l'àrea urbana, com per exemple la vil·la situada a la plaça Antoni Maura, molt propera a la muralla, o la de Sant Pau del Camp. D'altra banda, també es localitzaven les zones de necròpolis, com les aparegudes al carrer Francesc Cambó (DD.AA, 1993b), al mercat de Santa Caterina (AGUELO i HUERTAS, 2006), al carrer dels Arcs (DD.AA, 1993a) o a la plaça de la Vila de Madrid (BELTRÁN, 2007), per esmentar alguns exemples. Aquest ús com a lloc d'enterrament està documentat des d'època baix-imperial i continuarà durant època tardoantiga, amb l'aparició de petits recintes de culte (GRANADOS i RODÀ, 1993).

El territori fora muralles, amb una ocupació minsca i dispersa fins a època alt-medieval, era un espai suburbà destinat a les tasques agrícoles. A partir dels segles IX-X la ciutat experimenta un procés d'expansió al voltant de la muralla romana, encara en ús, i de les principals vies de comunicació. Aquests petits *burgs* o *vilanoves* esdevenen incipients focus de població que es relacionen amb centres d'ordre econòmic o religiós com convents, monestirs, el mercadal o les drassanes, que amb el temps es converteixen en àrees plenament urbanitzades (BANKS, 1991).

D'aquests suburbis destaquem els dos grans nuclis situats a la zona oriental de la muralla romana: el primer, el burg del Mercadal, es va formar a ambdues bandes del camí que comunicava la porta de la muralla de l'actual plaça de

l'Àngel i Santa Maria del Mar. L'activitat inicial del mercat era la venda de productes agrícoles i artesanals a més de bestiar, espècies o fins hi tot esclaus. El segon, s'ubicava als voltants del monestir de Sant Pere de Puel·les, fundat l'any 945, que esdevé un dels principals exemples d'aquest procés d'urbanització dels espais extramurs al voltant dels camins de sortida de la ciutat, en aquest cas de la via Francisca.

Pel que fa a la zona septentrional, a finals del segle X, es comença a configurar el nou burg dels Arcs, anomenat d'aquesta forma pels aqüeductes d'època romana que passaven per aquest indret. Ocupava una àrea molt extensa compresa entre la porta Bisbal, on actualment es troba la Plaça Nova, fins molt a prop de l'església de Santa Maria de les Arenes o del Mar (DD.AA., 1992).

Finalment, fora la muralla romana de ponent, molt a prop d'on es localitza l'antic Hospital de clergues de Sant Sever, va sorgir un nou suburbi al voltant de l'església de Santa Maria del Pi i fora de la porta del Castell Nou. Es tracta d'una zona agrària en la que hi havia sobretot horts i on des de la segona meitat del segle X es documenta una capella dedicada a Santa Maria, anomenada Occidental, per distingir-la de Santa Maria del Mar. El creixement urbà en aquest sector encara que lent va ser progressiu, així al darrer quart del segle XI es converteix en parròquia i disposava del seu propi cementiri. La població d'aquest suburbi estava formada bàsicament per pagesos que cultivaven els horts de la plana i per artesans, així com també persones amb una renda molt baixa¹.

No és fins a finals del segle XI i inicis del segle XII quan es comença a ocupar la zona de forma més sistemàtica. A partir del segle XIII la muralla romana perd la seva funció defensiva i resta darrere de les noves construccions, encara que es manté com un important element de delimitació de l'espai urbà. Així doncs, a l'interior de la ciutat es localitzen els principals edificis polítics i religiosos, el call

¹ Catalunya romànica. XX. El Barcelonès. El Baix Llobregat. El Maresme. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana.

Vergés i Forns, T: Santa Maria del Pi i la seva història. Barcelona. 1992.

jueu i les residències aristocràtiques. Pel que fa a l'exterior, s'accelera el creixement al voltant dels antics burgs, com per exemple el de Santa Maria del Mar, on es documenta un important barri de pescadors i mariners en creixement constant arrel de l'expansió del comerç a la mediterrània.

A finals del segle XIII tota aquesta zona està urbanitzada i comença una època d'esplendor amb l'edificació al carrer Montcada de grans palaus i l'assentament de diverses ordes eclesiàstics, dels quals destaca la fundació del Convent de Santa Caterina, el més gran de la ciutat de Barcelona. La construcció d'aquest convent va motivar una divisió molt clara de la ciutat, així com el canvi del traçat de diversos carrers, creant una illa dins de la xarxa urbana.

Aquest creixement urbà tindrà el seu exponent més clar quan a finals del segle XIII sigui envoltat per la nova muralla, atribuïda a Jaume I, quedant així inclòs dins de la ciutat. Aquesta transcorria per les actuals Rambles, carrers Fontanella, Trafalgar, Arc de Triomf, Lluís Companys i passeig Picasso, i comptava amb un total de cinc portals d'accés a la ciutat flanquejats per torres. El nou perímetre murat, que s'estenia al llarg d'uns 5000 m, complia una triple funció: d'una banda, renovava i millorava les defenses de la ciutat contra possibles atacs enemics; el traçat encabia al seu interior els suburbis o nuclis poblacionals i econòmics localitzats fora de la muralla de l'antiga ciutat romana i, finalment, realitzava una funció de dic de contenció de les aigües dels torrents que baixaven des de Collserola (HUERTAS, 2000).

En temps de Pere el Cerimoniós, al segle XIV, es va realitzar una nova ampliació del recinte emmurallat, tancant d'aquesta forma el que actualment coneixem com a Raval. Aquesta zona de la ciutat restaria com una primera línia de defensa per davant de la muralla de Les Rambles. Amb aquest projecte es pretenia protegir, en cas de setge, un espai que aportava a la ciutat recursos alimentaris de primer ordre, així com protegir els incipients nuclis de població establerts en aquest indret.

Pel que fa a l'època moderna, a l'àrea que ocupava l'antiga ciutat romana es van construir noves edificacions com el palau del Lloctinent, la casa de l'Ardiaca i les ampliacions del palau de la Generalitat, però també es va produir l'enderroc d'algunes cases situades al carrer de la Corríbia per ampliar la plaça de la Seu.

Ja a finals del segle XIX i principis del XX, tot l'espai de l'antiga ciutat romana serà objecte d'una intensa activitat restauradora i constructiva per tal de monumentalitzar i embellir la ciutat d'acord amb el gust i criteris del moment.

El sector proper a la nostra intervenció va patir les reformes urbanístiques que es duran a terme durant el segle XX. Destaquem la construcció de la Via Laietana que pretenia unir el centre residencial de l'Eixample amb la zona del port. Aquesta obra va afectar els barris de la Catedral, Santa Caterina, la Ribera i el de Sant Pere. Finalment, la creació de l'avinguda de la Catedral, entre els anys 1942 i 1957, va suposar l'enderroc de totes les cases localitzades entre la plaça Nova i la Via Laietana.

Hospital de Sant Sever

Aquest capítol és bàsicament una síntesis de l'estudi històric de l'edifici realitzat pels autors J. Ortega i M. Villaverde (ORTEGA i VILLAVERDE, 2004).

El 8 d'agost de 1412, Jaume Aldomar, prevere i beneficiat de la seu de la ciutat, fundà aquest hospital sota l'advocació de Sant Sever, per escriptura de donació formalitzada davant el notari Gabriel Canyelles. L'objectiu principal de la fundació d'aquesta institució era atendre els clergues pobres i malalts de la diòcesi barcelonina davant la manca a la ciutat d'un centre d'aquestes característiques. El mossèn va fer donació d'una casa ja existent, així com del mobiliari, rendes i estatuts necessaris pel seu bon funcionament ².

² AHCB. Llibre de visites, butllas, privilegis, indults y altres instruments fahents per est hospital sots invocacio de Sant Sever. Ms. B-322. Fols 11-13v.

L'administració de l'hospital anava a càrrec de quatre administradors: dos preveres de la seu, un de l'església de Santa Maria del Mar i un més de Santa Maria del Pi, que es renovaven cada any i tenien total autoritat i responsabilitat sobre el funcionament de la institució. Segons la documentació conservada, els primers administradors van ser Pere Corts, Guillem Cortina, Guerau d'Esplugues i Pere Alegre³.

A diferència d'altres hospitals de la ciutat, com ara el de Santa Creu, no es tractava d'una fundació lligada a cap institució, ja sigui del bisbat o d'una ordre religiosa, sinó que és el resultat d'una iniciativa personal. Per tant, en cap moment aquests administradors van mantenir un control directe sobre la seva gestió i sempre va funcionar d'una forma autònoma. Aquesta autosuficiència es reafirma amb les noves ordenacions del 30 de novembre de 1430, signades entre els administradors de l'hospital i Francesc Saperas, bisbe de Barcelona i patriarca de Jerusalem, on es confirmen els termes de la donació atorgada per Aldomar i s'ampliava a dos anys el període de gestió de cadascun dels administradors⁴. D'altra banda, el novembre de 1461, el papa Pius II atorgà a l'hospital una indulgència plenària per a tots els malalts que hi morissin⁵.

A l'hospital hi treballava i residia un sacerdot responsable de fer complir les normes, mentre la resta del planter estava format per un infermer en cap que dirigia la resta de personal; un arxiver; un infermer; un notari; dos advocats; un procurador de plets; un metge; un cirurgià; un mestre de cases; un fuster; un manyà i un apotecari⁶.

Finalment, l'any 1913 l'hospital va quedar adscrit a la jurisdicció del bisbe⁷ i, d'aquesta forma, va perdre la seva independència. Davant del mal estat de

³ AHCB. Llibre de visites, butllas, privilegis, indults y altres instruments fahents per est hospital sots invocacio de Sant Sever. Ms. B-322. Fols 11-13v.

⁴ ADB. Visistes pastorals. Vol. 78. Fol. 621. Edictum seu ordinationes dominum Patriarcha Episcopique barchinonensis.

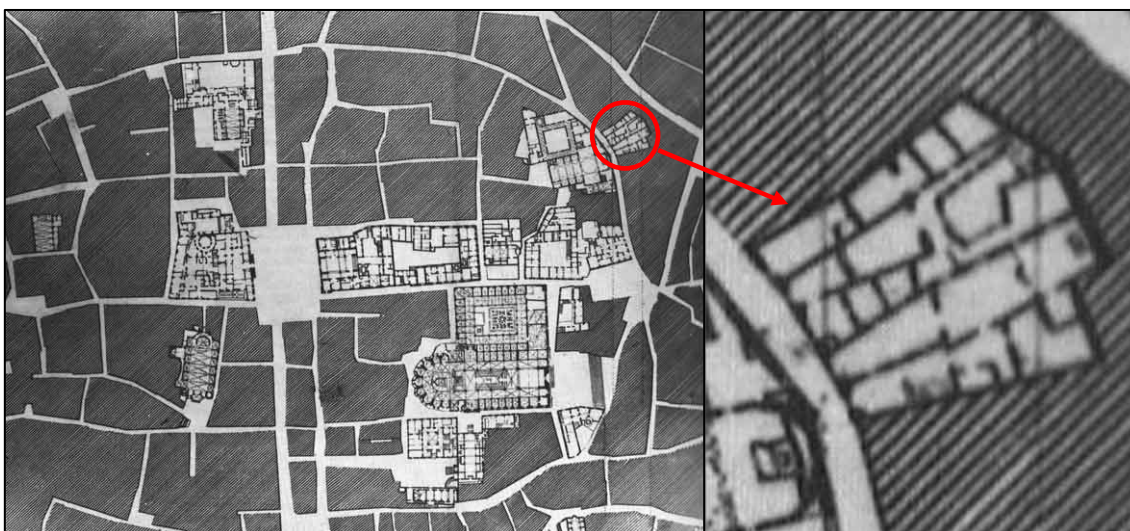
⁵ ADB. Speculum septem ecclesiarum parrochialium intus civitatem barcinonensem existentium. Fol. 26.

⁶ ADB. Visistes pastorals. Vol. 78. Fol. 642. Actors y oficials del Hospital de Sant Sever.

⁷ AHCB. Llibre de visitas, butllas, privilegis, indults y altres instruments fahents per est hospital sots invocacio de Sant Sever. Ms. B-322. Fol. 48

conservació de l'edificació i la poca quantitat de malalts que hi residien, l'11 de novembre de 1925 s'acordà abandonar les dependències situades al carrer de la Palla i traslladar-les al seminari major de les Corts⁸.

L'actual edifici és el resultat final d'una sèrie d'agregacions i reformes realitzades al llarg de gairebé cinc segles. Aquest, que fou donat per Jaume Aldomar per instal·lar les dependències de l'antic hospital, pertany a una construcció o conjunt de cases dels segles XIII-XIV. Posteriorment, ja al segle XVII, se li afegeix una parcel·la de terreny i, finalment, l'any 1837 s'agrega al conjunt la finca núm. 19, una reedificació de l'any 1772.

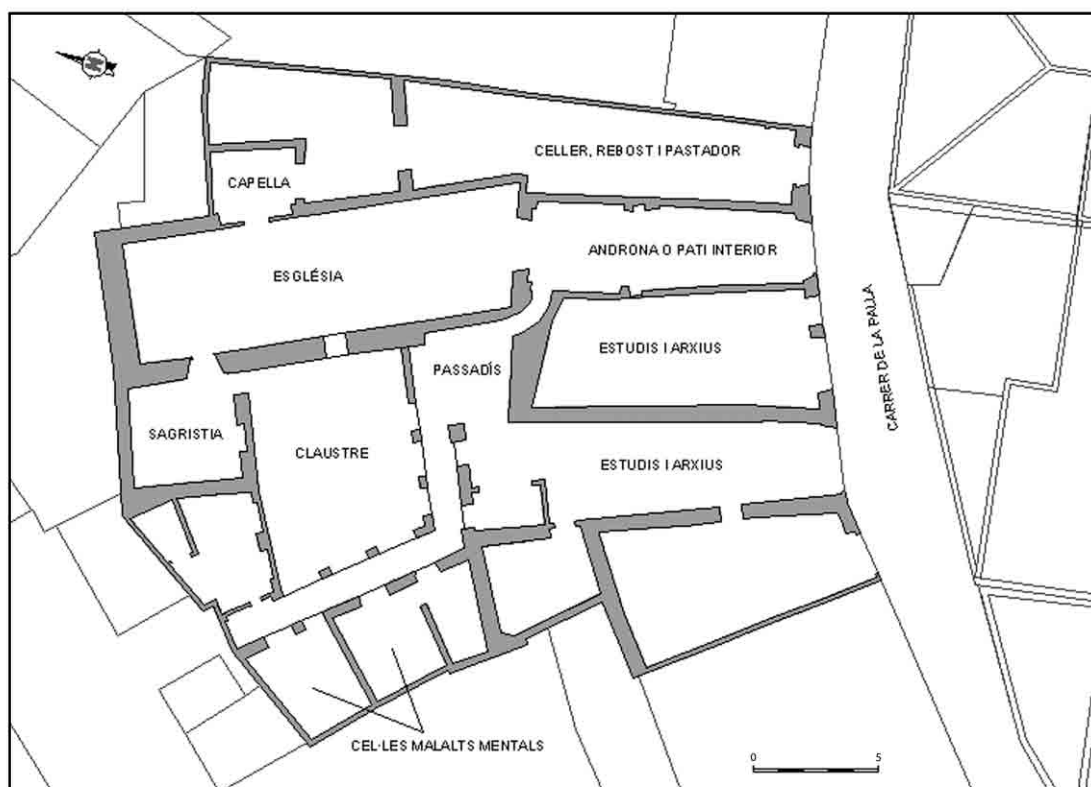

Situació i estructuració interna de l'hospital segons el plànol "Els monuments del Barri Gòtic". Miquel Garriga i Roca. 1863
(GALERA, 1982, p. 470)

Per tant, l'hospital s'estructura a partir de l'antiga casa d'època baix-medieval que consistia en una planta baixa i pis als quals posteriorment, al segle XIX, se li afegeixen dues plantes més i, finalment, al segle XX es construeix un quart pis. A la planta baixa es localitzen les dependències comunes i els espais de caire administratiu i d'hàbitat, com son l'església, el pati o claustre, arxiu, estudis, celler, rebost, pastador i, finalment, cel·les pels malalts mentals. A la

⁸ ACB. Hospital de San Severo. Actas. 11 de novembre de 1925. Fol. 63.

planta superior, en canvi, s'ubiquen les cambres o habitacions dels malalts així com les del personal que treballava i residia a l'hospital. Cal dir que els pisos superiors, del segon al quart, van ser arrendats a diferents particulars a partir del segle XIX.

Plànol dels àmbits o espais de l'antic Hospital de Sant Sever que es localitzaven a la planta baixa (ORTEGA i VILLAVARDE, 2004).

Els espais s'articulen a partir d'un pati intern o passadís que esdevenia una mena de celobert dels pisos superiors, encara que al segle XX es cobreix totalment. L'accés a aquest pati es feia des del carrer a través de la porta principal de l'hospital, caracteritzada per una portada construïda a l'any 1562, segons una inscripció situada a la llinda, que constitueix un clar exemple de l'arquitectura renaixentista de la ciutat de Barcelona.

Diferents vistes de l'exterior de l'hospital

Dins les dependències que integren l'hospital destaca la presència d'una església, localitzada a la part posterior de la finca on antigament hi havia l'hort, a la qual s'hi accedia des del carrer a través del pati interior o passadís. L'edificació, anterior al segle XVII, es caracteritza per una nau de planta rectangular i capçalera plana, amb un sostre sustentat per bigues de fusta. Segons la documentació⁹, al subsòl de l'església hi havia una sepultura amb una làpida de jaspi negre construïda l'any 1615, on s'inhumaven els malalts que morien a l'hospital. Actualment es conserva una sepultura o cripta més moderna realitzada amb pedra de tipus basàltic, que presenta com a element més significatiu una làpida amb inscripció de l'any 1808 i l'emblema heràldic de l'ordre de Sant Sever.

L'església es completava amb una sagristia que, situada en un dels costats de la capçalera, queda integrada dins del pati o claustre de l'hospital. D'altra banda, al costat oposat de la sagristia, trobem una petita capella dedicada a la Mare de Déu. Dins d'aquest darrer espai, a banda del mobiliari i altres elements

⁹ ADB. Visitatio ecclesia seu domorum hospitalis Sancti Severi siti in vico dicto de la Palla presentis civitatis Barcinone de anno 1616. Visistes pastorals. Vol. 78. Fol. 598v.

decoratius, s'hi trobava un conjunt escultòric i un retaule. Es tracta de dues escultures, una de Sant Sever i una altra de Déu Pare, realitzades per Martí Díez de Liatzasolo l'any 1541. El retaule, actualment al Museu Diocesà de Barcelona, fou pintat pels portuguesos Pere Nunyes i Henrique Fernandes entre 1541 i 1542 (YEGUAS, 2001), i representava la processó de trasllat del cos de Sant Sever des de Sant Cugat fins a la catedral de Barcelona el dia 3 d'agost de 1405.

Detall i vista general del conjunt escultòric i retaule de la capella de l'hospital, aquest últim mentre era a la capella de l'Anunciació de l'antic Hospital d'Olesa de Bonesvalls fins el 1929. Parcialment destruït el 1936 (YEGUAS, 2001).

Finalment, al costat de l'església i darrere de les estructures d'habitació, hi ha el pati o claustre, construït probablement a partir de la segona meitat del segle XVIII en una àrea on anteriorment es trobava l'hort. Es tracta d'un espai porticat amb una sèrie de galeries configurades amb arcs de mig punt als pisos primer i segon i d'arcs rebaixats al tercer.

3.2. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

El solar situat als números 19-21 del carrer de la Palla ha estat objecte d'anteriors intervencions arqueològiques:

-La primera intervenció realitzada a la finca es va efectuar entre els dies 31 de març i 6 de maig de 2005, dirigida per l'arqueòleg Rossend Rovira Morgado.

Aquesta intervenció, que pertany a la fase informativa del projecte de rehabilitació de l'immoble, va consistir en l'excavació d'un total de vuit sondejors d'uns 4 m² cadascun. Aquests, ubicats en diferents àmbits de la finca com són l'església, la zona del pati i l'androna, es van efectuar amb la intenció de comprovar, d'una banda, la seqüència ocupacional de l'Hospital de Sant Sever i, d'altra, la potència del registre estratigràfic en general (ROVIRA, 2005).

-La segona intervenció a la que fem referència es va realitzar entre els dies 13 de febrer i 28 d'abril de 2006 sota la direcció de l'arqueòleg Juan Ruiz Garcia. La intervenció va consistir en la reobertura dels sondejors realitzats a la campanya anterior, amb l'objectiu d'obtenir informació sobre els fonaments de l'edifici. D'altra banda, es va efectuar un rebaix de 0'50 m de fondària de la zona del pati o claustre, passadís, església i part del Local 1 (RUIZ, 2006).

A nivell general, aquests treballs van permetre la documentació de la seqüència ocupacional de l'antic Hospital de Sant Sever, situada entre els segles XVI i XVIII, així com de les reformes desenvolupades a l'immoble al llarg dels segles XIX i XX. D'altra banda, també s'excavaren estructures i nivells arqueològics de fases anteriors a la fundació de l'hospital amb una cronologia compresa entre els segles I-IV dC fins al XIV-XV.

Dins de la mateixa àrea de la ciutat destaquem les següents intervencions:

-Al solar del carrer dels Arcs núm. 5, durant les obres d'ampliació del Col·legi d'Arquitectes, es van excavar les restes d'una necròpolis romana localitzada a prop d'una de les vies d'entrada a la ciutat. Es tracta de part d'un basament d'un edifici funerari o mausoleu de planta quadrangular on es va exhumar part d'un aixovar (dos bols de ceràmica de parets fines decorats a la barbotina) del segle I dC però no les restes humanes. Posteriorment, a mitjan segle IV i principis del V dC, es continua utilitzant aquest indret com a lloc d'enterrament amb l'aparició de tombes amb coberta de *tegulae* a doble vessant (GRANADOS, 1993) .

-Arrel de la construcció d'un pàrking subterrani a l'avinguda de la Catedral es va realitzar una excavació en extensió d'aquest indret on aparegueren diverses restes d'època romana, així com part de la trama urbana d'època medieval. Destaca la presència d'una gran retall practicat al terreny geològic que es va interpretar com el fossat de la muralla, amb una cronologia que va des del moment de construcció del recinte emmurallat fins als segles V-VI dC. D'altra banda, també es documentaren les restes de les fonamentacions de diversos pilars dels aqüeductes d'època alt-imperial, així com també alguns murs que pertanyien a la vila situada a la plaça d'Antoni Maura. Finalment, s'excavaren una cinquantena de sitges colmatades també entre els segles V i VI dC (DD.AA., 1992).

4. METODOLOGIA

La present intervenció ha permès l'excavació en extensió de tota l'àrea afectada per la construcció del soterrani amb un equip format per un arqueòleg tècnic director, un dibuixant-topògraf i entre 2 i 8 auxiliars/oficials.

A la primera fase d'excavació, iniciada el 27 d'octubre fins el 9 de novembre de 2007, es va realitzar un rebaix general dels **Sectors 1, 3 i 4** d'uns 0,50-0,60 m de fondària mitjançant una màquina retro-excavadora de petites dimensions i, ocasionalment, de forma manual. Un cop assolida la cota establerta per tal de construir el mur perimetral o pantalles del soterrani, així com la instal·lació de les bigues de coronament, els treballs es varen aturar.

A partir de febrer de 2008 es reprengueren els treballs d'excavació manual amb l'objectiu d'esgotar l'estratigrafia de tots els sectors afectats per la construcció del soterrani. Posteriorment, es van afegir tres sectors més on tan sols calia realitzar un rebaix o excavació parcial d'uns 0,50-0,80 m de fondària i, d'altra banda, d'una àrea situada al costat de la porta d'accés a l'immoble on s'instal·larà una estació elèctrica.

Per fer més entenedor els resultats obtinguts i la descripció de la seqüència estratigràfica, per la complexitat de la configuració interna de l'immoble, ha estat necessari la divisió de l'àrea d'actuació en nou sectors, que a continuació passem a descriure:

-Sector 1: correspon a l'espai que ocupa l'església de l'hospital de Sant Sever. Aquest sector, amb una superfície d'uns 77 m², mesurava una longitud de 15,67 m, una amplada de 4,70 m i es va assolir una profunditat de 3,14 m, a la zona de la cripta, i 2,54 m al costat de l'entrada. A partir de l'estructuració interna es va dividir en tres zones ben diferenciades: l'àmbit nord o occidental que correspon a la capçalera; l'àrea on s'ubica la cripta i, finalment, la part meridional o entrada a l'espai de culte.

-Sector 2: el claustre o pati, amb una superfície de 63 m², es troba delimitat per l'església a l'est; per dues galeries porticades, al sud i a l'oest i, finalment, per una altra galeria, actualment desapareguda, i la sagristia al nord. Al claustre o pati s'hi accedeix des de l'església, la sagristia i el passadís que comunica amb l'androna o pati interior. Presentava una longitud màxima de 8,21 m, una amplada d'uns 5,13 m i es va excavar una seqüència estratigràfica amb una fondària màxima d'1,80 m respecte a la cota inicial.

-Sector 3: aquest àmbit de la intervenció correspon a la zona de pas o passadís que comunica l'androna, situada a l'oest, amb el pati o claustre, localitzat al nord. La seva superfície és d'uns 12 m² amb una longitud de 3,87 m, una amplada de 3,16 m i una fondària assolida fins al terreny geològic que oscil·lava entre 1,74 m i 2,94 m.

-Sector 4: espai que ocupava l'antic celler, rebost i pastador de l'hospital. L'àrea prospectada dins d'aquest sector, amb una superfície d'uns 22 m², mesura 5,50 m de llargària, una amplada que oscil·la entre els 3,20 i 2,20 m i es va assolir una profunditat d'uns 2,50 m fins al terreny geològic. Cal dir que es va esgotar tota l'estratigrafia menys en el cas de dos pous, com ja s'explicarà més endavant.

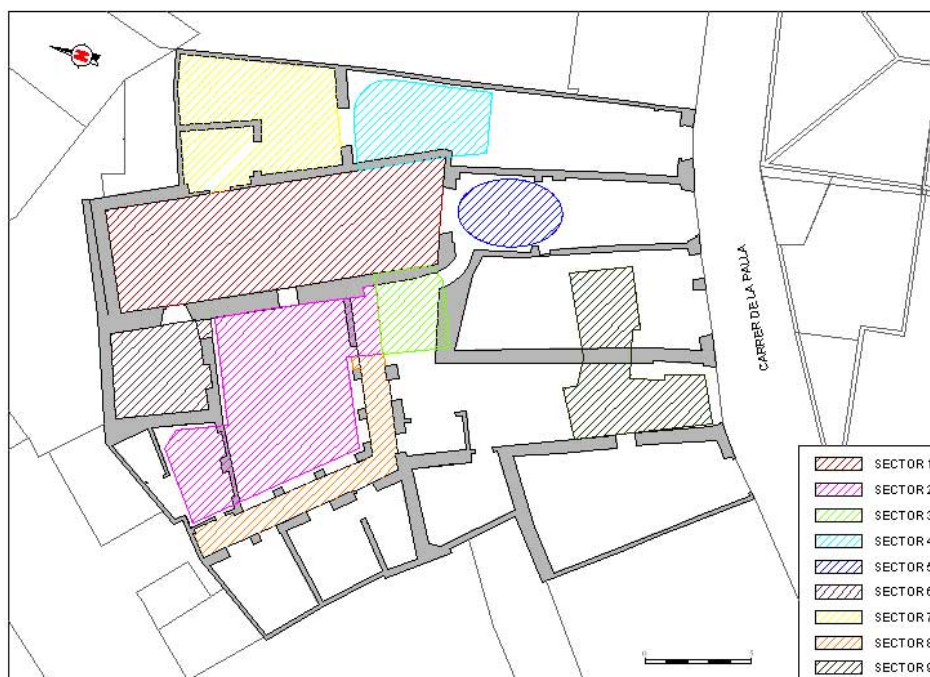
-Sector 5: androna o pati interior. Situat al costat de l'entrada de l'església, s'ha excavat parcialment un espai de morfologia el·líptica de 7,7 m² amb una longitud de 4,90 m i una amplada de 3,17 m. Cal dir que l'excavació d'aquest sector resta aturada per raons tècniques i no es continuarà la seva excavació fins que no es repreguin les obres de reforma de l'edifici.

-Sector 6: La sagristia, de planta gairebé quadrada coberta amb volta d'aresta, presenta una longitud de 4,30 m i una amplada de 4,15, amb una superfície d'aproximadament 18 m². A diferència dels anteriors sectors tan sols es va realitzar una excavació parcial d'uns 0,50-0,60 m de fondària.

-Sector 7: capella de l'església i àmbits localitzats darrera d'aquesta. L'estança es caracteritza per les seves reduïdes dimensions, aproximadament uns 9,5 m², amb una planta rectangular de 3,35 m de llargària i 2,78 m d'amplada. Pel que fa a la cambra situada darrera de la capella, amb 29,60 m², mesurava entre 4,85 i 7,45 m de longitud i 3,02/3,70 m d'amplada. En aquest cas també es va realitzar un rebaix general de 0,50-0,80 m de fondària.

-Sector 8: galeries o pòrtics que volten el claustre de l'hospital. La zona excavada de la galeria del claustre, amb una superfície d'uns 17,62 m², presentava una longitud de 10,16 m al sector oest i 5,74 m al sud, i una amplada general d'uns 1,20 m. Cal dir que aquest sector, excavat parcialment a les campanyes dels anys 2005 i 2006, també es va rebaixar parcialment fins assolir la cota establerta per direcció d'obra.

-Sector 9: arxius i estudis. Espai que, situat al costat de l'accés a l'hospital, es destinarà a una estació elèctrica. L'excavació d'aquest sector de moment no ha estat iniciada i, per tant, resta pendent fins que es reprenguin les obres de reforma de l'edifici.

Plànol dels sectors de la intervenció

Les directrius a seguir en aquesta intervenció han estat donades pel Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

Per aconseguir una documentació el més exhaustiva possible s'ha seguit el model proposat per E.C. Harris, assignant un número d'Unitat Estratigràfica (**UE**) a cadascun dels estrats, estructures o retalls/interestrats. Pel que fa a la numeració, s'ha dut a terme mitjançant les centenes, tres dígitos a cada sector, essent el primer l'indicador del número del sector i els dos següents els de la unitat estratigràfica.

S'ha realitzat també la corresponent documentació fotogràfica i s'han fet seccions de tots els sectors on s'ha intervingut. També s'han dibuixat en planta a una escala gràfica d'1:20 totes les estructures i retalls que han aparegut, i d'1:10 pel que respecta a les unitats funeràries. Totes les cotes estan en relació al nivell del mar. Les estructures localitzades han estat situades topogràficament mitjançant una estació total.

Finalment, a l'excavació se li ha donat el codi **016/07**. Tot el material extret en aquesta intervenció estarà marcat amb aquesta sigla, junt amb la **UE** a la qual correspon. Igualment les fotografies digitals portaran el mateix codi que la ceràmica i el número identificador d'inventari.

5. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS I RESULTATS OBTINGUTS

A continuació passem a descriure els treballs i els resultats obtinguts al llarg del procés d'excavació, especificant la situació i característiques morfològiques i històriques-arquitectòniques de cada sector. Seguidament es desenvoluparà la relació, descripció i cronologia de les diferents unitats estratigràfiques documentades, especificant la composició, relació entre elles i materials arqueològics documentats, així com l'estat de conservació i potència de les estructures localitzades.

SECTOR 1

L'església de l'hospital, habilitada a la part posterior de l'hospital, es caracteritza per una edificació d'una sola nau de planta rectangular amb la capçalera plana. Quant a la tècnica constructiva dels murs que delimiten aquest espai, consisteix en una obra de carreus disposats en fileres perfectes, encara que es detecten zones amb paraments de maçoneria que, probablement, correspondrien a les reformes del segle XIX realitzades a l'entrada o cor de l'església. La coberta, actualment reformada, consistia en un conjunt de bigues que es sostenien sobre permòdols localitzats als murs laterals.

Dels elements que integren l'antic espai de culte de l'Hospital de Sant Sever destaca la presència al subsòl d'una sepultura o cripta. Segons la documentació conservada, l'any 1615 es va construir una primera sepultura amb una làpida de jaspi negre on s'enterraven els malalts que morien a l'hospital, però al segle XIX se'n va obrar una de nova, que és la que actualment es conserva. L'any 1925, moment en què es va traslladar l'hospital al seminari major de les Corts, l'estructura fou buidada i, per tant, abandonada (VILLAVERDE i ORTEGA, 2004).

L'any 2005 es van realitzar tres sondejos dins d'aquest sector: un a la zona de la capçalera, un altre al costat de l'entrada de l'església i, finalment, un a l'interior de la cripta. D'altra banda, a la campanya de l'any 2006 es van ampliar aquests sondejos i es va rebaixar parcialment tot el sector amb l'objectiu de facilitar les feines de micropilotatge del perímetre del soterrani. Un cop finalitzada aquesta tasca es va tornar a omplir la superfície excavada amb una barreja de terra i runa fins assolir de nou la cota inicial o de paviment. A la primera fase de la present intervenció es va extreure mecànicament tot aquest sediment, uns 0,50 m de potència, per tal de reforçar la nova estructura o perímetre del soterrani. Posteriorment, es va prosseguir amb l'excavació, aquest cop manual, fins esgotar l'estratigrafia.

Com ja hem comentat anteriorment, aquest sector es va dividir en tres zones ben diferenciades: l'àmbit nord o occidental que correspon a la capçalera; l'àrea on s'ubica la cripta i, finalment, la part meridional o entrada a l'espai de culte.

Capçalera:

A l'extrem nord de l'església, un cop extret el nivell superficial i, d'altra banda, buidat el sondeig de la campanya de l'any 2005 (Sondeig 1), es documentà un retall de caràcter indeterminat (**ue 101**) practicat al nivell de llims **ue 103**, a una cota de 9,86 m s.n.m. Aquest, que ocupava gran part de la superfície d'aquesta zona i es trobava tallat per la trinxera constructiva de la cripta, era de morfologia irregular amb una longitud de 3,70 m, una amplada d'1,84 m i una alçada de 0,28 m. El reompliment estava format per un estrat de composició homogènia amb argiles molt compactes de color marró fosc (**ue 102**). Barrejats amb el sediment es van recuperar fragments de ceràmica comuna vidriada tant de cocció oxidada com reduïda; fragments de Terra Sigil·lada africana D i comuna africana; gran quantitat de material constructiu (teula) i restes faunístiques. A partir del material més modern, apuntem a una cronologia del segle XIV.

Vista general del retall indeterminat ue 103 i el Sondeig 1 a la dreta

Un cop excavat el farciment del retall, la resta de l'estratigrafia documentada estava formada per estrats d'anivellació amb unes potències que oscil·laven entre els 0,40 m i 0,60 m. Cal dir que aquests nivells aparegueren també als altres àmbits de l'església, així com també a la resta dels sectors de la intervenció.

En primer lloc, afectat per l'estructura negativa **ue 101**, a una cota de 9,86 m s.n.m., trobem un estrat de formació natural compost de llims de color beix (**ue 103**). En relació als materials, cal dir que es documentà una barreja de ceràmiques de diferents èpoques, és a dir, des d'època romana, espatulades de tradició carolíngia i, finalment, algun fragment de vidriada. La presència de ceràmica romana es considera com residual i, d'altra banda, la vidriada podria tractar-se d'una intrusió provocada per les actuacions prèvies a la present intervenció (construcció de la cripta; excavació i reexcavació del sondeig realitzat en aquest sector de l'església; construcció del mur pantalla). Per tant, a partir de les relacions estratigràfiques i dels materials recuperats en aquest

mateix estrat en altres punts de la intervenció, pensem que s'hauria d'atribuir una cronologia dels segles IX-X.

Per sota, a una cota de 9,45 m s.n.m., s'excavà un estat d'anivellació molt homogeni compost d'argiles de color marró fosc molt compactades amb alguns fragments de ceràmica romana (comuna oxidada i reduïda; T. S. africana C i D; comuna africana i fragments informes d'àmfora africana i forma Keay LXII), així com material constructiu i restes faunístiques (**ue 132**). D'aquest material es podria despendre una cronologia àmplia situada entre els segles V-VII dC.

Aquest nivell cobria un estat (**ue 133**) també de composició homogènia format d'argiles de color marró clar amb material constructiu i restes faunístiques (cota superior: 8,90 m s.n.m.). En relació als materials documentats, que es remeten a un context dels segles V-VI dC, cal assenyalar la presència d'una moneda, restes faunístiques i fragments ceràmics de comuna tant de cocció oxidada com reduïda; T. S. africana D; paleocristiana grisa de forma Rigoir 18; vidriada romana; comuna africana i, finalment, àmfora africana (forma Keay LXIIB), bètica, itàlica i oriental.

Finalment, a una cota de 8,64 m s.n.m., es documentà el darrer nivell **ue 134** compost d'argiles de color vermell amb nòduls de carbonat. A banda d'alguns fragments de vidre i restes faunístiques, també s'ha documentat un conjunt ceràmic del qual destaquem la presència de: comuna tant de cocció oxidada com reduïda; T. S. itàlica; T. S. sudgàl·lica; T. S. africana A (formes Lamboglia 1A, 1C, 2A i 2B); comuna africana i àmfora itàlica, africana i oriental. Pel que fa a la cronologia, som del parer que aquest s'hauria de situar entre els segles III-IV dC .

Aquest darrer nivell cobria al terreny geològic o torturà (**ue 100**), localitzat a una cota de 8,06 m s.n.m., i també l'estrat de colmatació d'una fossa de morfologia irregular que s'ubicava al límit oest de la capçalera (**ue 145**). Afectada pel sondeig realitzat a la campanya de 2005, mesurava 1,27 m de longitud, 1,10 m

d'amplada i 0,27 m d'alçada (cota superior: 8,16 m s.n.m.; cota inferior: 7,89 m s.n.m.). Pel que fa al nivell de reompliment, estava compost d'argiles i sorres de color marró fosc amb algun material constructiu d'època romana i fragments de ceràmica comuna oxidada i africana (Lamboglia 10B i Ostia I-261); un fragment informe T. S. africana C i àmfora Tarraconense i africana, materials que ens porten a una cronologia del segle III dC (**ue 146**).

-Cripta:

Aquesta estructura (**ue 108**), situada a la meitat nord de l'església, es caracteritza per una construcció de planta rectangular orientada en sentit est-oest, amb una longitud d'uns 4,40 metres, una amplada de 2,30 m i una alçada total d'uns 3,17 m (cota superior: 10,45 m s.n.m.; cota inferior: 7,26 m s.n.m.).

Vista general de la làpida de la cripta i detall dels elements de ferro

A l'exterior de la cripta, on es conservava part del darrer paviment de l'església, trobem l'encaix o graó (**ue 104**) per encabir la làpida **ue 105**. Aquest encaix, compost de quatre peces de pedra de tipus basàltic, mesura uns 1,31 m de longitud, 1,02 m d'amplada i 0,15 m de gruix. Pel que fa a la làpida que protegia la cripta, és de morfologia rectangular amb una longitud d'1,20 m, una amplada de 0,90 m i un gruix d'uns 0,15 m. Realitzada també amb pedra de tipus

basàltic, presenta dues perforacions a la part central per encabir dos elements de ferro que facilitarien l'aixecament de la llosa en el moment d'obrir o tancar la sepultura. A més, com a elements decoratius es troben inscrits l'any 1808 i l'emblema heràldic de l'ordre de Sant Sever, que consisteix en una mitra que al·ludeix a la seva condició de bisbe.

La cambra sepulcral es trobava coberta per una volta *a plec de llibre* obrada amb maons de 30 x 15 cm i elements constructius aprofitats (com rajoles del paviment original de l'església) lligats amb morter de calç blanca. Pel que fa als murs perimetrals, es configuren a partir de blocs de pedra de grans dimensions lligats amb morter de color blanc, amb unes amplades que oscil·len entre els 0,52 i 0,65 m. El paviment o enrajolat del sòl es trobava integrat també per maons rectangulars de 30 x 15 cm disposats *a la mescla*.

Vista general del paviment de la cripta i de l'escala ue 124

A diferència d'altres sepultures de la mateixa tipologia i cronologia, la cambra funerària no disposava de nínxols laterals per allotjar les inhumacions. L'estudi del parament intern, que es trobava ben enlluïts, no ha permès documentar cap tipus d'evidència de l'existència d'estructures prèvies, com per exemple empremtes de murs o envans de maçoneria. Cal dir que a l'extrem sud-oest del conjunt aparegué una escala de dos trams sense replà, amb un total de 9 graons (**ue 124**). Realitzada amb maons de 30x15 cm lligats amb morter de calç blanca, mesurava 2,36 m de longitud, entre 0,81 i 1,05 m d'amplada i 2,8 m d'alçada (cota superior 10,15 m s.n.m.; cota inferior: 7,35 m s.n.m.). Ubicada en un dels laterals de la cripta i, per tant, sense relació amb l'actual entrada o accés situat a la part central, sembla que s'hagi d'associar amb la sepultura originària del segle XVII.

L'interior de la cripta fou completament colmatat per un nivell poc homogeni compost d'un sediment de color marró clar amb restes de material constructiu, morter, ceràmiques de diverses cronologies, fustes, artefactes de metall... (**ue 106**). Com ja hem comentat anteriorment, a la campanya de l'any 2005 es va efectuar un sondeig a l'interior d'aquest espai. Posteriorment, en el moment que es va construir la pantalla perimetral del nou soterrani, l'espai que ocupava el sondeig es va omplir parcialment de ciment.

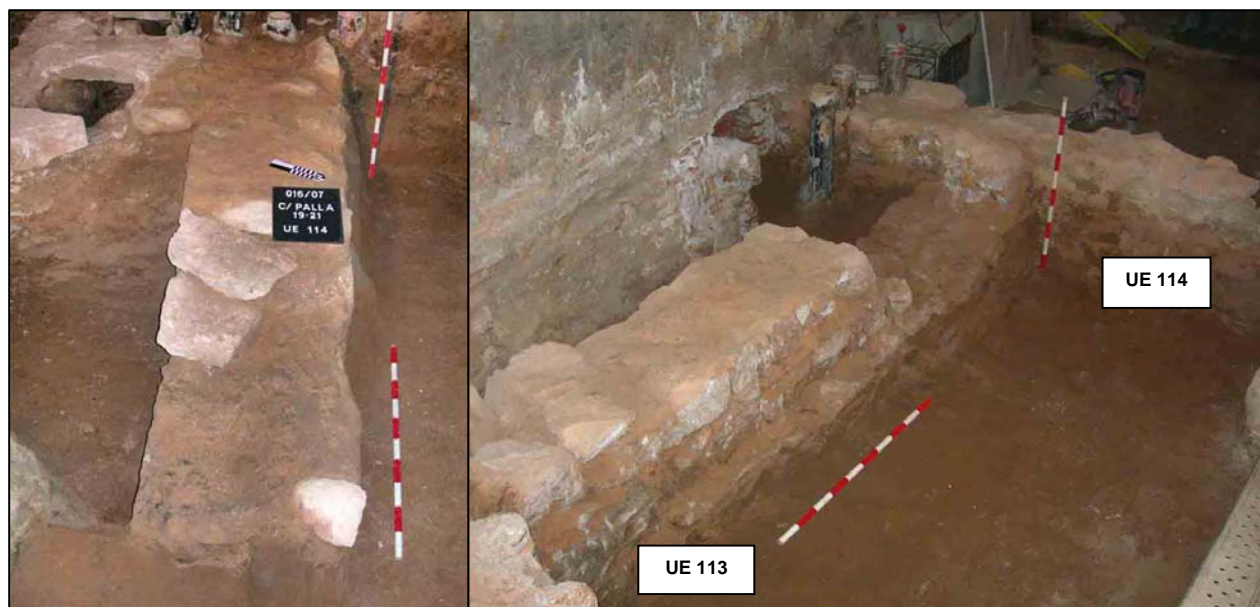
-Entrada de l'església:

A l'extrem sud d'aquesta zona aparegué un conjunt d'estructures que foren excavades i documentades a les campanyes de 2005 i 2006.

En primer lloc, trobem tres estructures que es relacionen amb la fase constructiva dels segles XIII-XIV, per tant, anteriors a la construcció de l'església. D'aquestes destaca el mur de fonamentació **ue 114** que, amb una orientació en sentit est-oest, travessava bona part de l'immoble i s'interpretà com una mena d'*eix axial* o mur mitjaner entre la zona d'hàbitat i l'antic *hort* o pati. El parament es trobava integrat per blocs de pedres irregulars de mitjanes

dimensions cimentades amb un tipus de morter de caràcter sorrenc i de color groguenc, les dimensions del qual van resultar: 3,50 m de longitud, 0,65 m d'amplada i 0,66 m d'alçada (cota superior: 10,14 m s.n.m.; 9,23 m s.n.m.).

Relacionada amb aquesta estructura trobem, a una cota de 10,17 m s.n.m., el mur de fonamentació **ue 113**. Aquest, també d'origen baix-medieval i amb una orientació nord-sud, es recolzava a l'estructura **ue 114**, formant un àmbit del qual no coneixem els seus límits ja que es situarien fora de l'àrea prospectada. El mur es va obrar amb blocs de pedra sense escairar de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter sorrenc de color groguenc. Presentava una longitud de 1,80 m, una amplada de 0,55 m i una alçada de 0,51 m. D'altra banda, es trobava seccionat per la construcció de les estructures **ue 109** i **111** del segle XVIII.

Vista general de la fonamentació ue 114 i de l'àmbit format per aquest i el mur ue 113

Aïllats de la resta d'estructures es documenten dos pous de diferent morfologia i funcionalitat: en primer lloc, l'estructura **ue 112** d'origen baix-medieval i

amortitzada entre els segles XVII-XVIII, presentava una planta més o menys el·líptica amb un mur perimetral o brocal obrat amb blocs de pedra de mitjanes dimensions, alguns ben escairats, lligats amb morter de tipus sorrenc.

El pou aparegué a una cota de 9,96 m s.n.m. i mesurava 1,27 m de longitud, 1,08 m d'amplada i 0,25 m d'alçada. Segons es desprèn de les informacions obtingudes a la campanya de l'any 2005, l'estructura presentava un paviment de pedres i rajoles lligades amb morter de calç blanca.

Detall del pou ue 112

El segon, localitzat per sota del tram oriental del mur de l'església, es va documentar parcialment a la campanya de l'any 2005. A la present intervenció aquesta estructura s'ha interpretat com el brocal d'un pou realitzat amb blocs de pedra irregulars de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter de tipus sorrenc (**ue 130**). Aquesta estructura, documentada també al **Sector 4 (ue 406)**, mesurava 2,16 m de diàmetre i 0,57 m d'alçada (cota superior: 9,75 m s.n.m.; 9,18 m s.n.m.).

El següent conjunt d'estructures formarien part de la reforma integral de l'hospital realitzada a la segona meitat del segle XVIII. D'una banda, trobem la claveguera **ue 109**, que procedeix de la zona sud del pati travessant el mur de l'església i la fonamentació **ue 113**, posteriorment efectua un gir cap al sud i transcorre paral·lela al mur **ue 114** en direcció a l'androna o pati interior. Es compon d'una coberta de lloses de pedra ben escairades de morfologia rectangular, així com d'algun element arquitectònic aprofitat. Les parets o caixa es van obrar amb rajoles de 30 x 15 cm i carreuons, tots ells lligats amb morter de calç blanca. La base es va construir íntegrament amb maons. El primer tram, amb una orientació est-oest i una longitud de 2,08 m, mostrava unes cotes absolutes de 10,26 m s.n.m. a la part superior o coberta i 9,84 m s.n.m. a la base. El segon, orientat en sentit nord-sud i amb una longitud conservada de 2,54 m, presentava unes cotes de 10,20 m s.n.m. a la part superior i entre 9,76 i 9,68 m s.n.m. a la base. Ambdós mesuraven 0,65 m d'amplada i 0,56 m d'alçada.

Vista general de la claveguera ue 109 amb i sense coberta

Relacionada amb aquesta claveguera trobem el mur fonamentació **ue 111**, que amb una orientació est-oest, mesurava 0,70 m de llarg, 0,42 m d'amplada i 0,56 m d'alçada. Localitzat a una cota de 10,24 m s.n.m, es va realitzar amb blocs de pedra irregulars de mida mitjana lligats amb morter de calç blanca. Cal destacar que la cara interna del mur es trobava enlluïda amb un estuc de color

blanc (**ue 116**). Es tracta de la continuació del mur **ue 303** que, documentat al **Sector 3**, es trobava seccionat pel mur de l'església **ue 301**.

Pel que fa a la resta de la seqüència estratigràfica d'aquesta zona, primerament es va documentar un estrat d'anivellació compost d'argiles de color marró fosc amb gran quantitat de carbons i alguna resta faunística (**ue 122**). Aquest nivell només es va localitzar al costat de la cara nord del mur **ue 114** (cota superior: 10,00 m s.n.m.; cota inferior: 9,65 m s.n.m.). Per sota, a 9,73 m s.n.m., trobem el nivell **ue 123**, en el qual es van practicar dos retalls o fosses de funcionalitat indeterminada que a continuació descriurem:

-**ue 125**: retall situat a la zona més propera a l'entrada de l'església, concretament entre la claveguera **ue 109** i el pou **ue 112**. Excavat parcialment a la campanya de l'any 2006, presentava una planta més o menys rectangular, parets rectes perpendiculars i fons pla. Pel que fa a les dimensions, mesurava 3,40 m de longitud, 1,70 m d'amplada i 0,58 m d'alçada (cota superior: 9,86 m s.n.m.; cota inferior: 9,28 m s.n.m.). Estava colmatat per un nivell de farciment compost de llims de color marró clar amb ceràmica romana residual i fragments de comuna oxidada i reduïda de cronologia baix-medieval (**ue 121**).

-**ue 127**: retall de caràcter indeterminat localitzat a la cantonada sud-est de l'església, a una cota de 9,75 m s.n.m. Amb una morfologia força irregular presentava una planta d'1,18 m de llarg, 1,03 m d'amplada i 0,19 m d'alçada. L'únic nivell de colmatació estava compost de llims de color marró clar amb carbons i fragments de ceràmica romana residual (**ue 126**).

L'estrat **ue 123**, de formació natural, estava compost de llims de color beix amb restes faunístiques i fragments de ceràmica comuna tant de cocció oxidada com reduïda; T. S. africana A/C i D; comuna africana; un fragment de llàntia; àmfora bètica i africana, així com alguna vora de sitra i fragments informes de ceràmica espatulada d'època carolíngia dels segles IX-X. Aquest nivell es

trobava retallat per la major part de les trinxeres constructives de les estructures abans descrites.

Per sota, a 9,40 m s.n.m., aparegué un altre estrat d'anivellació compost d'argiles de color marró fosc (**ue 135**). Com en el cas anterior, també es trobava afectat per diverses rases constructives corresponents a les estructures d'origen baix-medieval i d'època moderna- contemporània. En aquest estrat es documentà una moneda, restes faunístiques, material constructiu i fragments de ceràmica que ens porten a un context romà (comuna oxidada i reduïda; T. S. africana A, C i D; paleocristiana grisa i ataronjada; comuna africana i àmfora itàlica, bètica, africana i oriental), però la presència de ceràmica espatulada de tradició carolíngia, on destaquen les vores de sitra, ens fa situar-lo entre els segles IX-X.

Seguidament, a una cota de 9,02 m s.n.m., s'excavà una nova anivellació de composició homogènia formada d'argiles molt netes de color marró clar (**ue 136**), amb gran quantitat de restes faunístiques, fragments de vidre i material constructiu. En relació al material ceràmic cal esmentar la presència de fragments de T. S. africana A i D (formes Atlante 36 i Hayes 104B), paleocristiana grisa; comuna africana; comuna oxidada i reduïda; fragment de llàntia i àmfora itàlica, bètica, oriental i africana (formes Keay XXVA i XXVS, que apunten a una cronologia dels segles V-VI dC. Aquest estrat cobria una sèrie de rebliments de retalls practicats als estrats **ue 144 i 150**, així com una possible estructura de combustió.

-**ue 139**: fossa o cubeta localitzada a la part central d'aquesta zona de l'església, concretament al costat de la pantalla o límit oriental del nou soterrani. Practicada entre els nivells **ue 144 i 150**, presentava una planta més o menys circular, parets rectes divergents i fons pla amb una longitud d'1,17 m, una amplada de 0,83 m i una alçada de 0,27 m (cota superior: 8,56 m s.n.m.; cota inferior: 8,29 m s.n.m.). El reompliment estava compost d'argiles de color marró-gris sense materials arqueològics (**ue 140**).

-ue 142: retall de caràcter indeterminat localitzat molt a prop del límit sud de la cripta. De morfologia força irregular es trobava practicat en el terreny geològic i en els nivells **ue 144** i **150**. Mesurava 2,50 m de longitud; 1,87 m d'amplada i 0,44 m d'alçada (cota superior: 8,51 m s.n.m.; cota inferior: 8,40 m s.n.m.). Pel que fa al reompliment, es tracta d'un nivell força homogeni compost d'argiles de color marró-gris amb cendres i carbons (**ue 143**). Barrejats amb el sediment aparegueren restes de material constructiu, fragments de *dolium* i ceràmica d'època romana, concretament de comuna tant de cocció oxidada com reduïda, comuna africana i àmfora itàlica, bètica, africana (formes Keay IIIB i 54B) i oriental. Cal dir que aquesta fossa, amortitzada cap al segle V dC, es relacionava física i funcionalment amb el retall **ue 148** i l'estructura de combustió **ue 141**.

-ue 148: retall localitzat al costat del límit meridional de la cripta, de fet estava tallat per la seva trinxera constructiva. Practicat en el nivell **ue 150**, la seva morfologia era força irregular amb una longitud d'1,64 m, una amplada d'1,09 m i una alçada de 0,25 m (cota superior: 8,60 m s.n.m.; cota inferior: 8,35 m s.n.m.). El nivell de reompliment, de composició heterogènia, estava format d'argiles de color marró fosc amb blocs de pedra de petites dimensions, restes faunístiques i alguns fragments de ceràmica (T. S. africana D, àmfora oriental i africana de la forma Keay XXXIV) i material constructiu d'època romana, també del segle V dC (**ue 149**).

-ue 141: estructura de combustió o foc pla localitzat a la part central de l'àmbit meridional de l'església. Es tracta d'una capa d'argiles cremades o rubefractades molt compactades de color ataronjat d'uns 10 cm de potència; 0,80 m de longitud i 0,70 m d'amplada (cota superior: 8,60 m s.n.m.; cota inferior: 8,52 m s.n.m.). Amb una morfologia força irregular es recolzava en el nivell **ue 144** i es relacionava espacialment i funcionalment amb les fosses **ue 142** i **148**.

Detall de l'estructura de combustió ue 141

A continuació, es van excavar dos nivells que cobrien el terreny geològic i que es trobaven afectats de diferent manera pels retalls i estructures abans descrits: en primer lloc, trobem l'estrat d'anivellació **ue 144**, situat al nord-oest d'aquest àmbit de l'església, concretament al costat del límit superior del retall **ue 137**. A una cota de 8,53 m s.n.m., estava compost d'argiles de color vermellós amb alguns nòduls de carbonats i matèria orgànica carbonitzada. En aquest estrat es documentaren fragments de vidre, artefactes de ferro i bronze i ceràmica d'època romana que permeten situar-lo cap al segle IV dC (comuna oxidada i reduïda; T. S. africana D i àmfora africana i itàlica). En segon, per sota aparegué un darrer nivell (**ue 150**) força homogeni compost d'argiles de color vermellós amb alguns nòduls de carbonat (cota superior: 8,57 m s.n.m.; cota inferior: 8,25 m s.n.m.). Pel que fa al material, cal assenyalar la presència d'una moneda, restes faunístiques i ceràmica romana d'entre els segles III-IV dC (T. S. africana A i D; comuna africana i àmfora africana).

Finalment, aquest darrer estrat amortitzava parcialment el retall o estructura negativa **ue 137** que, situat a l'extrem sud de l'església i transversal a aquesta, es trobava practicat en el terreny geològic (**ue 100**). Quant a la seva disposició, cal dir que el límit superior coincidia aproximadament tant en orientació com ubicació amb el mur o *eix axial* de l'edificació baix-medieval (**ue 114**). Pel que

fa a la seva morfologia, la planta era allargada, com una mena de rasa o canal, amb les parets corbes i inclinades cap a l'exterior i el fons convex. Del perfil, en forma de mitja U, destaca el fort desnivell o pendent de la part superior vers al fons, és a dir, en un espai d'uns 3,82 m d'amplada es passa d'una cota de 8,51 m s.n.m. a 7,27 m s.n.m.

El retall es trobava colmatat per dos nivells de reompliment força homogenis: en primer lloc, a una cota de 8,52 m s.n.m., s'excavà un estrat (**ue 138**) compost d'argiles de color marró fosc amb material constructiu d'època romana i restes faunístiques. El segon, a 8,40 m s.n.m, estava format d'argiles de color marró fosc amb alguns nòduls de carbonats, corresponents a la disgregació del terreny geològic, així com matèria orgànica carbonitzada (**ue 147**). En relació als materials documentats, cal assenyalar la presència de vidre, restes faunístiques i material constructiu i ceràmica d'època romana, dels quals destaquem: comuna tant de cocció oxidada com reduïda; T. S. africana D (formes Hayes 58B i 91); comuna africana i àmfora itàlica, bètica, africana i oriental. Aquests materials ens porten a un context cronològic situat als segles IV-V dC.

Cal dir que aquesta estructura es perllongava longitudinalment cap als **sectors 3 i 4** i, pel que fa a la secció o eix transversal, s'ampliava cap la zona de l'androna o pati interior. Per les seves característiques morfològiques, proximitat a la ciutat de *Barcino* i paral·lels documentats en altres intervencions arqueològiques, com ja s'explicarà més endavant, s'interpreta com un dispositiu o element de caràcter defensiu, és a dir, com un vall previ o complementari al fossat principal de la muralla augustal.

Finalment, a una cota que oscil·lava entre els 8,26 i 7,27 m s.n.m., es va assolir el terreny geològic (**ue 100**), compost d'argiles vermelles amb nòduls de carbonats, anomenat tradicionalment *torturà*.

SECTOR 2

A la part posterior de l'edifici, concretament a continuació de la nau de l'església, trobem el pati central del claustre. Es tracta d'un espai obert des d'on s'organitzen les estances dels diferents nivells o plantes que integren l'hospital.

Segons contempla la donació de 1412 de Jaume Aldomar, abans de la construcció del claustre, en aquest sector hi havia un *hort* o *eixida*. Posteriorment, aquest espai fou ampliat a mitjan segle XVII quan l'hospital adquirí la finca núm. 19 del carrer de la Palla. L'execució del claustre data de la segona meitat del segle XVIII, moment que coincideix amb una important reforma dels àmbits d'habitació de l'hospital (ORTEGA i VILLAVARDE, 2004). Pel que fa a l'escala situada al costat de l'església, com veurem més endavant, les evidències arqueològiques i arquitectòniques daten la seva construcció a mitjan segle XIX.

En el decurs de les intervencions arqueològiques realitzades al 2005 i 2006 s'efectuaren una sèrie de sondejos per tal de comprovar l'existència d'estructures en el subsòl, així com per verificar les característiques arquitectòniques i fondàries de les fonamentacions de l'edifici. D'altra banda, s'efectuà un rebaix general de tot aquest sector d'uns 0,50 m de fondària per tal de facilitar les tasques de micropilotatge del perímetre del nou soterrani. En el decurs d'aquestes intervencions foren documentades i parcialment eliminades diverses estructures.

La present intervenció, començà amb la neteja i documentació de les restes o estructures aparegudes a les campanyes precedents, bàsicament fonamentacions i pous d'època moderna-contemporània. Al mateix temps es van buidar els reompliments dels sondejos i també el d'un retall que, localitzat a la cantonada sud-oest del pati, es va efectuar i omplir de nou durant les feines de micropilotatge (**ue 214**).

En primer lloc, a la cantonada sud-est del pati, tocant al mur de tancament de l'església, es va documentar un conjunt d'estructures que correspondrien a les fonamentacions de l'escala del pati. Associada a aquesta, també va aparèixer les restes d'un tram de claveguera o canalització:

-ue 215: estructura de fonamentació realitzada amb blocs de pedra sense escairar de mitjanes i grans dimensions, elements arquitectònics aprofitats (molí, carreus, dovelles...) i maons, tot lligat amb morter de calç blanca. Amb una orientació NW-SE, presentava una longitud de 2,10 m, una amplada de 0,70 m i una fondària d'1,37 m (cota superior: 9,66 m s.n.m.; cota inferior: 8,26 m s.n.m.). La seva trinxera de fonamentació (**ue 219**), que es trobava practicada en els nivells **ue 229, 231, 232, 239 i 240**, estava farcida per un estrat on es varen exhumar un conjunt numismàtic d'època d'Isabel II (en un estat de conservació força dolent), a més d'altres objectes o artefactes metàl·lics (**ue 220**).

-ue 216: estructura de fonamentació formada per blocs de pedra sense escairar i maons lligats amb morter de calç blanca. Amb una orientació est-oest, conservava una longitud d'1,21 m, una amplada de 0,73 m i una fondària de 0,85 m (cota superior: 9,65 m s.n.m.; cota inferior: 8,80 m s.n.m.). Aquesta es recolzava a l'estructura **ue 215** i la seva trinxera constructiva tallava els estrats **ue 227, 229, 231, 233, 232 i 239**.

-ue 217: estructura de fonamentació integrada per blocs de pedra irregulars de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter de calç blanca. Presentava una orientació NW-SE amb una longitud d'1,55 m, una amplada de 0,70 m i una alçada de 0,28 m (cota superior: 9,73 m s.n.m.; cota inferior: 9,55 m s.n.m.). La trinxera constructiva (**ue 226**) afectava els estrats **ue 227, 226, 229, 231 i 232**.

-ue 224: mur de fonamentació amb una orientació est-oest format per blocs de pedra de mitjanes i grans dimensions sense escairar lligats amb

morter de calç blanca. Mostrava una longitud d'1,50 m, una amplada de 0,60 m i una fondària de 0,39 m (cota superior: 9,73 m s.n.m; cota inferior: 9,34 m s.n.m.). L'estructura es recolzava a la fonamentació **ue 225** i se li recolzava la claveguera **ue 218**. D'altra banda, la seva trinxera de fonamentació (**ue 235**) tallava els nivells **ue 227, 229, 231 i 233**.

-**ue 225**: estructura de fonamentació formada per blocs de pedra de mitjanes dimensions sense escairar, maons i altres materials constructius aprofitats, tots ells lligats amb morter de tipus sorrenc de color groguenc. Presentava una longitud d'1,55 m, una amplada de d'1,20 i una alçada de 0,30 m (cota superior: 9,67 m s.n.m.;cota inferior: 9,37 m s.n.m.). Es recolzava al mur de fonamentació **ue 225** i se li recolzaven les estructures **ue 218 i 224**. La seva trinxera constructiva (**ue 236**) es trobava practicada en el nivell **ue 231**.

Vista general de les estructures relacionades amb l'escala del pati i de l'indret on s'ubicava

-**ue 218**: es tracta de les restes de la paret d'una claveguera que, amb una orientació NW-SE, es trobava realitzada amb blocs de pedra de planta

rectangular lligats amb morter de calç blanca. Presentava una longitud d'1,70 m, una amplada de 0,36 m i alçada de 0,35 m (cota superior: 9,70 m s.n.m.; cota inferior: 9,41 m s.n.m.). L'estructura recolzava a les fonamentacions **ue 224** i **225** i la seva trinxera de fonamentació (**ue 234**) tallava els estrats **ue 227**, **229**, **231** i **232**.

En aquesta zona del sector, però a l'altra banda del mur de fonamentació **ue 206**, es va documentar una claveguera (**ue 201**) de la que només es conservava la base, composta per una alineació de rajoles de 30 x 15 cm i la seva preparació (**ue 202**). Orientada en sentit est-oest i amb una longitud de 2,87 m (cota superior: 9,98 m s.n.m.; cota inferior: 9,94 m s.n.m.), travessava el mur **ue 301** mitjançant una obertura o arc fet amb maons i connectava amb el tram de canalització localitzat a l'interior de l'església (**ue 109**).

Vista general del pòrtic nord del claustre (no conservat) i detall del basament ue 209

Al sector nord-oest del pati, trobem una estructura de planta rectangular que corresponia a un basament o fonamentació d'un dels arcs de la galeria que

tancava aquest sector del claustre juntament amb la sagristia (**ue 209**), que actualment no es conserva. Orientat en sentit NW-SE, mesurava un 1 m de longitud; 0,75 m d'amplada i 0,62 m de fondària (cota superior: 9,65 m s.n.m.; cota inferior: 9,03 m s.n.m.). Pel que fa a la tècnica constructiva, destaca per l'ús de blocs de pedra de grans dimensions sense escairar, carreus, elements arquitectònics aprofitats (dovelles, pedra de molí, embornal...) i maons lligats amb morter de calç blanca. La seva trinxera constructiva (**ue 210**) tallava els nivells **ue 211, 223, 229, 231 i 232**.

Dins del pati també van aparèixer dos pous amb un estat de conservació força precari com a conseqüència de la construcció del mur perimetral del soterrani i dels rebaixos efectuats a les campanyes anteriors. En primer lloc, a la zona sud-oest del pati, es documentà un pou realitzat o revestit íntegrament amb carreus o blocs de pedra rectangulars de mitjanes dimensions lligats amb morter de tipus sorrenc de color ataronjat (**ue 221**).

Vista general del pou ue 221

Cal dir que com a resultat de les tasques de micropilotatge només es va documentar la meitat de l'estructura, que es trobava farcida amb ciment.

Conservava una longitud d'1,45 m, una amplada de 0,45 m i una alçada excavada d'uns 2 m (cota superior: 9,69 m s.n.m.; cota inferior: 7,65 m s.n.m.). La seva trinxera de fonamentació (**ue 222**) tallava el terreny geològic, així com els estrats **ue 229, 231, 232, 239, 240 i 252**.

En segon lloc, a la part central del sector, trobem el pou **ue 237**, que fou seccionat i colmatat amb runa durant el procés de construcció de la pantalla perimetral del soterrani. Es tracta d'un retall de planta circular i secció cilíndrica amb un diàmetre d'1,40 m i una fondària documentada d'uns 2 m (cota superior: 9,07 m s.m.m.; cota inferior: 7,08 m s.n.m.). El pou es trobava practicat en el terreny geològic i en els nivells **ue 200, 231, 232, 239, 240 i 252**, d'altra banda, també afectava part de l'**UF 1**.

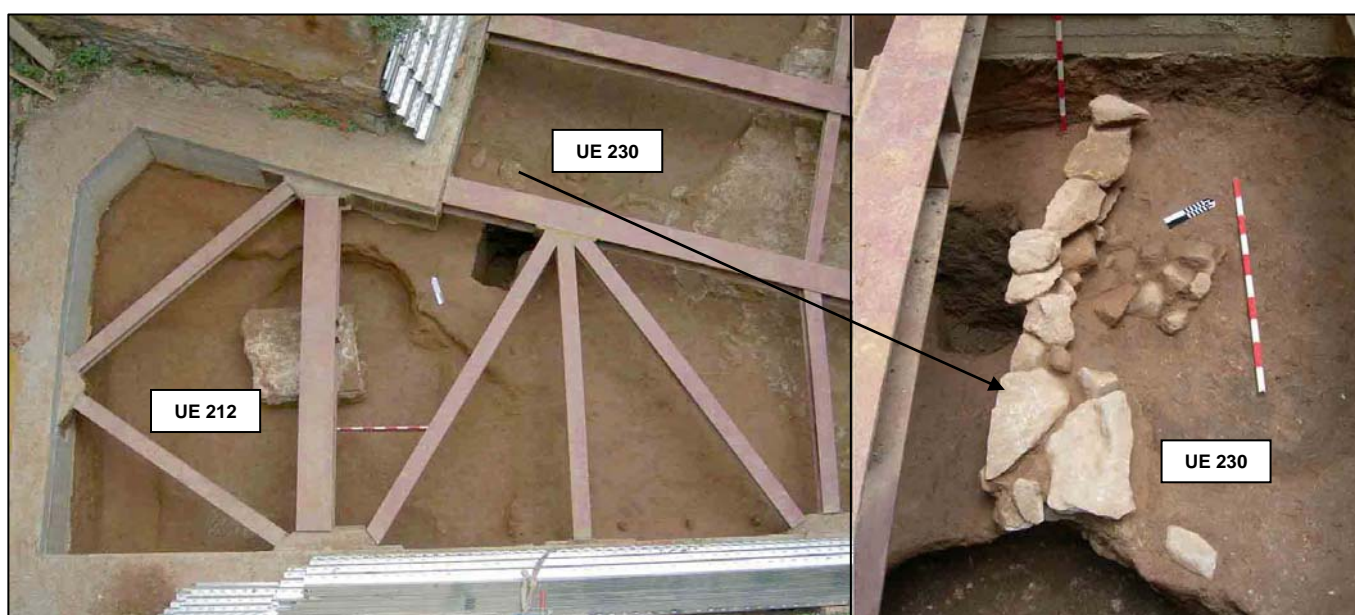
Un cop documentades les estructures d'època moderna i contemporània aparegudes a les campanyes del 2005 i 2006, es va continuar amb l'excavació de la resta de l'estratigrafia del pati fins assolir el terreny geològic. A partir d'aquest moment, la major part dels estrats, estructures i retalls corresponen a fases cronològiques anteriors a la construcció del claustre de l'hospital.

Per sota de la preparació de la claveguera **ue 201**, al sud-est del pati i a una cota de 9,90 m s.n.m., es va localitzar una estructura de fonamentació de planta rectangular amb el angles força arrodonits, obrada amb pedres irregulars de petites i mitjanes dimensions i lligades amb un morter de tipus sorrenc de color groguenc (**ue 203**). Mesurava 0,76 m de longitud, 0,44 m d'amplada i 0,30 m d'alçada. A banda i banda d'aquesta estructura trobem un estrat d'anivellació compost d'argiles de color marró fosc amb fragments de ceràmica vidriada (**ue 204/205**). Aquesta estructura, d'origen baix-medieval, s'interpreta com un basament o contrafort del mur mitjaner entre l'àrea d'hàbitat i l'*hort*.

D'altra banda, al cantó nord-oest del pati, on es localitzava el basament **ue 209**, es va documentar una fossa de grans dimensions (**ue 212**) practicada en els estrats **ue 229 i 231**. Morfològicament la planta era força irregular, amb les

parets corbes o rectes inclinades cap a l'exterior i el fons pla. Mesurava 3,97 m de longitud; 2,59 m d'amplada i 0,45 m d'alçada (cota superior: 9,57 m s.n.m.; cota inferior: 9,04 m s.n.m.). Es va amortitzar amb dos estrats força homogenis compostos d'argiles de color marró amb graves i matèria orgànica carbonitzada (**ue 211 i 223**). Barrejats amb els sediments es varen exhumar materials ceràmics amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* i blava de l'estil de *Barcelona*, a més de restes faunístiques, artefactes de metall i material constructiu.

El retall sembla relacionar-se amb una estructura pètria o muret de pedra seca (**ue 230**) situada molt a prop del límit est de la fossa i al nord del pou **ue 237**. L'estructura, amb una orientació NW-SE, tenia una longitud d'1,90 m, una amplada que oscil·la entre els 0,18 i 0,45 m i una alçada de 0,25 m (cota superior: 9,56 m s.n.m.; cota inferior: 9,30 m s.n.m.).

Vista general de la fossa ue 212 i del muret ue 230

A continuació es varen excavar una sèrie d'anivellacions o deposicions de caire natural formats per estrats compostos de llims o argiles de tonalitats fosques (marrons o negres) i textures compactes (**ue 229, 231, 232 i 239**), que també

aparegueren a altres sectors de la intervenció. Aquests ocupaven la major part de la superfície del pati, encara que es trobaven afectats pels retalls i trinxeres constructives de les fonamentacions d'època moderna-contemporània. Dins d'aquests estrats s'han recuperat objectes de metall; restes faunístiques; vidre; material constructiu (*tegulae* i *imbrex*); *dolium* i materials ceràmics d'època romana (T. S. africana A i D; T. S. marmorata; T. S. lucente; paleocristiana gris; comuna africana; comuna oxidada i reduïda; llàntia; àmfora bètica, itàlica, africana i oriental), així com també fragments de ceràmica espatulada de tradició carolíngia dels segles IX-X.

Coberta per l'estrat **ue 239** (plànol?) i situada damunt de l'**ue 240**, trobem una estructura de combustió o foc pla de morfologia irregular però de tendència ovalada (**ue 241**). L'estructura es configurava a partir d'una solera formada d'argiles cremades o rubefractades de color negre amb els voltants o límits exteriors de coloració més vermellosa. Localitzada a una cota de 8,89 m s.n.m., mesurava uns 0,73 m de llargària; 0,64 m d'amplada i 0,10 m d'alçada.

Per sota, trobem un nivell d'argiles de color marró amb restes orgàniques carbonitzades (**ue 240**). En aquest estrat hi documentem la presència de ceràmica romana, d'un context dels segles V-VI dC, amb fragment de: T. S. africana A i D (de les formes Hayes 59, 99 i 103); T. S. hispànica tardana; T. S. lucente (forma Lamboglia 1-3); paleocristiana grisa (forma Rigoir 3); comuna africana; comuna oxidada i reduïda i àmfora itàlica, bètica, africana i oriental. A més, s'han recuperat un gran nombre de fragments de vidre, tesselles i restes faunístiques. Aquesta anivellació cobria una sèrie d'estructures que es trobaven practicades o recolzaven a l'**ue 252**:

-**ue 244**: cubeta localitzada al sector sud-est del pati, de planta circular, parets rectes divergents i fons pla. Mesurava uns 0,80 m de diàmetre i 0,29 m de fondària (cota superior: 8,29 m s.n.m.; cota inferior: 8,02 m s.n.m.). Tan sols s'ha documentat un únic nivell de reompliment de composició homogènia format d'argiles de color marró clar sense materials (**ue 245**).

-**ue 246**: fossa de planta irregular però de morfologia allargada, parets rectes divergents i fons també irregular. Orientada en sentit NW-SE, es situava a la part central del sector i, segurament, part del límit nord continuava per sota de la sagristia. Mostrava una longitud de 2,60 m; una amplada de 0,82 m i una fondària de 0,23 m (cota superior: 8,35 m s.m.m.;cota inferior: 8,12 m s.n.m.). Pel que fa al farciment, es tracta d'un abocament de blocs de pedra de petites i mitjanes dimensions barrejats amb un sediment format d'argiles de color marró fosc (**ue 247**).

Vista general del reompliment de pedres ue 247 de la fossa ue 246

-**ue 250**: retall localitzat a l'extrem nord-oest del pati, concretament on es documentaren el basament **ue 209** i el retall de grans dimensions **ue 212**. La seva morfologia era força irregular, a més el límit oest del retall va restar molt afectat per la construcció del perímetre del soterrani (en aquest punt aparegué un bloc de ciment procedent dels micropilots). Les parets eren rectes i inclinades cap a l'exterior i el fons pla. Conservava una longitud de 8,44 m, una amplada de 8,11 m i una alçada de 0,33 m (cota superior: 8,44 m s.n.m.;cota inferior: 8,11 m s.n.m.). Es trobava farcit per un estrat compost d'argiles de

color marró fosc amb restes faunístiques, material constructiu i fragments de ceràmica. D'aquest conjunt destaquem la presència tant de ceràmica comuna de cocció oxidant com reduïda; T. S. africana A (forma Lamboglia 3A) i D (formes Hayes 98, 99 i 103); comuna africana i àmfora bètica, africana i oriental (**ue 251**).

Vista general del retall
indeterminat ue 250

-ue 243: estructura o alineació pètria de funcionalitat indeterminada localitzada a l'extrem nord-est del pati que continuava cap a l'interior de l'església on, segurament, va estar tallada per la construcció de la cripta. Amb una orientació est-oest, estava formada per blocs de pedra de petites i mitjanes dimensions sense treballar i cap tipus de morter o argamassa per lligar-los. Mesurava 0,71 m de longitud; 0,36 m d'amplada i 0,24 m d'alçada (cota superior: 8,52 m s.n.m.; 8,28 m s.n.m.).

Seguidament, a 8,42 m s.n.m., apareixia un nou estrat d'anivellació molt homogeni compost d'argiles de color vermellós molt compactades amb alguns nòduls de carbonats (**ue 252**). Documentat a tota l'àrea del pati, presentava força quantitat de material, com artefactes de ferro i bronze; fragments de vidre; tesselles i restes faunístiques. Pel que fa al material ceràmic, es documenta la presència de fragments de comuna oxidada i reduïda; T. S. sudgàl·lica; T. S.

itàlica; T. S. africana A (formes Hayes 2 i Lamboglia 3C i 4), C i D (forma Hayes 59); comuna africana i àmfora itàlica, bètica (forma Dressel 20), africana i oriental, que es remeten a un context dels segles III-IV dC.

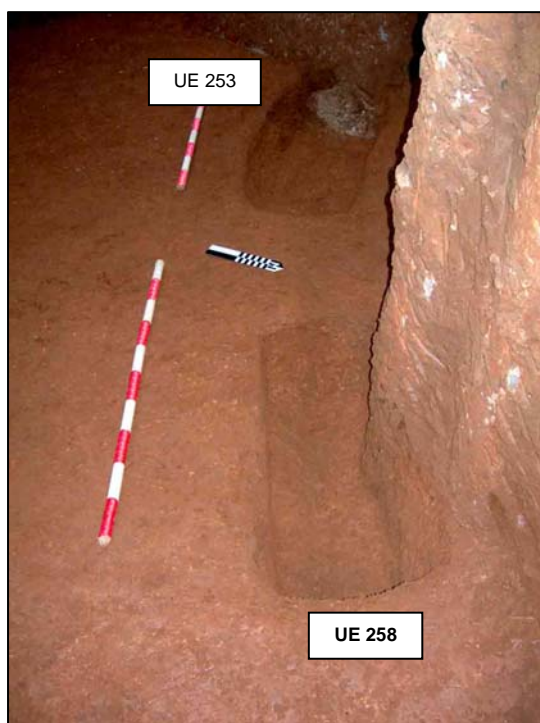

Detall de l'estructura
pètria ue 243

Finalment, per sota d'aquest l'estrat s'assolí el terreny geològic o *torturà* (**ue 200**), a una cota que oscil·lava entre els 7,99 m s.n.m., a l'est del pati, i 7,66 m s.n.m., a l'oest. Com a l'estrat anterior també es documentaren retalls o fosses de funcionalitat indeterminada:

-ue 253: situat al sector nord-oest del pati, on s'ubicaven el basament **ue 209** i els retalls **ue 212** i **250**. Es caracteritza per una planta rectangular orientada en sentit est-oest, amb les parets rectes perpendiculars i fons pla. Mostrava una longitud d'1,15 m, una amplada de 0,45 m i una fondària de 0,23 m (cota superior: 7,67 m s.n.m.; cota inferior: 7,44 m s.n.m.). El farciment estava compost d'argiles de color marró fosc amb alguns carbons i fragments de ceràmica romana dels segles II-III dC (**ue 254**), dels quals destaca un fragment de vora d'àmfora africana de la forma Keay XIII A.

-**ue 258**: retall situat a la zona nord-oest del pati, per sota del mur de contenció **ue 230**. Com en el cas anterior, es tracta d'una rasa de morfologia rectangular, parets rectes perpendiculars i fons pla. Orientat en sentit est-oest, presentava una longitud de 0,85 m, una amplada de 0,37 m i una alçada de 0,30 m (cota superior: 7,75 m s.n.m.;cota inferior: 7,45 m s.n.m.). Pel que fa a la colmatació, el rebliment estava compost d'argiles de color marró fosc amb alguns carbons (**ue 259**). En aquest estrat es documenta la presència de tesselles i ceràmica romana, materials que ens porten també a un context dels segles II-III dC (T. S. sudgàl·lica, comuna oxidada i àmfora africana).

Vista general de les rases ue
253 i 258

A banda d'aquestes estructures, es va documentar una petita necròpolis situada al sector nord del pati, just al costat del límit amb la sagristia. Es tracta de dues fosses, una simple i l'altra amb caixa de *tegulae*, ambdues orientades NW-SE amb enterraments individuals i primaris:

-**UF 1**: Unitat funerària composta per una fossa simple (**ue 255**) practicada en el terreny geològic. Presentava una planta rectangular, parets

rectes perpendiculars i fons pla, amb una longitud d'1,70 m; una amplada de 0,73 i una alçada de 0,24 m (cota superior: 7,82 m s.n.m.; cota inferior: 7,56 m s.n.m.).

Vista general de la UF1 (enterrament i fossa)

En l'interior es localitzava una inhumació en connexió anatòmica d'un individu femení jove amb el crani inclinat cap a l'oest; les extremitats superiors i la inferior dreta flexionades (**ue 257**). L'esquelet estava cobert per un estrat de reompliment de composició homogènia format per argiles de color marró fosc amb alguns carbons (**ue 256**). Cal dir que l'estructura es trobava afectada a l'extrem sud-oest per la construcció del pou **ue 237**.

Detalls de la inhumació ue 257 de la UF 1

-UF 2: Unitat funerària formada per una fossa practicada en el terreny geològic de la qual només es va poder documentar la meitat sud, la resta, tallada pels micropilots, es perllonga per fora del límits de l'excavació (**ue 260**). La fossa era de planta rectangular, amb les parets rectes perpendiculars i fons pla, amb una llargària d'1,10 m; una amplada de 0,67 m i una fondària de 0,63 m (cota superior: 7,80 m s.n.m.; cota inferior: 7,10 m s.n.m.).

En l'interior d'aquesta s'excavà un estrat de composició força heterogènia amb argiles de color marró fosc/vermellós amb nòduls de carbonats corresponents a la disgregació del terreny geològic (**ue 262**). Aquest estrat cobria un contenidor compost per una coberta horitzontal i una caixa o parets de *tegulae* (**ue 261**). Per sota de la coberta, es documenten les restes d'una inhumació, de la qual tan sols es conservava la part terminal de l'extremitat inferior dreta, la resta de l'individu es trobava sota un bloc de ciment procedent de filtracions dels micropilots (**ue 263**).

En funció de la seqüència estratigràfica, tenint en compte que no s'han recuperat elements ceràmics als farciments de les estructures funeràries, i dels paral·lels localitzats, situem la necròpolis entre finals del segle III i començaments del IV dC.

Vista general de la UF 2 i en relació amb la UF 1

SECTOR 3

Aquest àmbit de la intervenció es localitza a la zona de pas o passadís que comunica l'androna, situada a l'oest, amb el pati o claustre, al nord. Com als sectors abans descrits, a la campanya de 2006 es va efectuar una primera actuació per facilitar les tasques d'instal·lació de la pantalla perimetral del soterrani. En el decurs d'aquesta es va documentar i desmuntar una canalització o claveguera que ocupava gran part d'aquest espai. A l'actual intervenció, es va continuar amb l'excavació manual fins exhaurir l'estratigrafia.

El sector queda configurat o delimitat per tres fonamentacions que es perllonguen per sota del mur **ue 301** i, per tant, que també es documenten parcialment a l'interior de l'església. En primer lloc, trobem el mur **ue 302** que, amb una orientació NW-SE, tanca la part occidental d'aquest àmbit i, alhora, correspondria a una de les mitgeres de l'immoble. Documentat a una cota de 9,91 m s.m.m., estava obrat amb una barreja de blocs de pedra de mitjanes i grans dimensions ben escairades, altres de morfologia irregular i maons, tots ells lligats amb morter de calç blanca. La cara interna mostra un estuc de color blanc. Conservava una longitud de 2,30 m, una amplada de 0,80 m i una fondària de 0,50 m.

El mur septentrional, amb una orientació en sentit est-oest, es trobava realitzat amb peces de pedra rectangulars i maons lligats amb morter de calç blanca (**ue 303**). Mesurava 1,70 m de longitud, 0,40 m d'amplada i 0,55 m d'alçada. A la cara interna presenta un estuc de color blanc on es documenten dos possibles nivells de paviment, segons la seva coloració, dels quals tan sols s'ha conservat un petit fragment de morter a una cota de 9,77 m s.n.m. (**ue 310**). Aquest mur funcionaria amb la claveguera **ue 201**, recolzava a la fonamentació **ue 302** i es trobava seccionat per la trinxera constructiva del mur de l'església **ue 301**.

El mur meridional estava orientat en sentit est-oest i va ser obrat amb blocs de pedra ben escairats i maons lligats amb morter de calç blanca (**ue 304**). Encara que es trobava molt afectat pels micropilots de les pantalles perimetrals, es va documentar una longitud d'1,67 m de longitud, una amplada de 0,70 m i una alçada de 0,40 m. Com en el cas anterior, presentava un estuc de color blanc i, d'altra banda, també recolzava al mur **ue 302**.

Finalment, relacionat amb aquest àmbit però fora dels seus límits, ja que es recolza a la cara oest de l'estructura **ue 302**, trobem el mur de fonamentació **ue 305**. Amb una orientació en sentit est-oest, es va realitzar amb pedres escairades i maons lligats amb morter de calç blanca. Correspon a l'actual mur mitjaner que delimita amb la galeria sud del claustre. Mesurava 0,70 m d'amplada, 0,90 de longitud documentada i, finalment, conservava la seva alçada original.

Detall del mur de fonamentació ue 303 i vista aèria de l'àmbit o Sector 3

La seqüència estratigràfica relacionada amb el funcionament d'aquest àmbit comença a una cota de 9,80 m s.n.m., on es documenta l'estrat que obliterava l'estança (**ue 306**), compost d'argila de clor marró clar i textura solta amb materials constructius i ceràmics del segle XIX. Per sota, com ja hem comentat anteriorment, trobem un petit fragment de paviment de morter blanquinós (**ue**

310) que es trobava adherit al mur **ue 303** i, d'altra banda, el seu nivell de preparació compost de sorra (**ue 311**). Aquest cobria un estrat d'anivellació format per una barreja d'argiles de color marró fosc amb clapes de morter blanc, a una cota de 9,56 m s.m.m. (**ue 314**). Dins d'aquests nivells es varen recuperar materials, amb una cronologia de la primera meitat del segle XIX, com per exemple restes de material constructiu, fragments de comuna oxidada vidriada, així com també de ceràmica blanca i blava catalana *d'influència francesa* i de l'estil *de la cirereta*.

Per sota d'aquest nivell, la resta de seqüència estratigràfica ja no es relaciona amb l'àmbit, sinó que correspon a la fase d'ocupació d'època baix-medieval. D'una banda, a una cota de 9,43 m s.n.m., es va excavar un estrat d'anivellació compost d'argiles de color marró fosc amb matèria orgànica carbonitzada, restes faunístiques i materials ceràmics amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* (**ue 315**). Aquest cobria el nivell de colmatació d'un retall on s'encabia una estructura detrítica.

Aquest retall o estructura negativa, localitzada a la part central del sector, era de planta semicircular i parets i fons còncaus, amb una longitud d'1,71 m, una amplada d'1,45 m i una alçada de 0,43 m (cota superior: 9,32 m s.n.m.; cota inferior: 8,89 m s.n.m.). Practicat al nivell de llims **ue 322** i el d'argiles de color marró fosc **ue 323**, es trobava farcit per dos nivells **ue 316** i **318**: el primer d'ells, situat a tota l'extensió del retall, estava compost d'argiles de color marró clar amb materials ceràmics amb decoració policromada del tipus *verd i manganès*, així com també comuna oxidada vidriada. El segon, només documentat a l'espai localitzat entre la fossa sèptica **ue 319** i el límit oest del retall, estava format d'argiles i llims de color gris fosc amb carbons i blocs de pedres de petites dimensions i fragments de cronologia semblant a l'estrat precedent.

Com ja hem comentat, dins d'aquest retall trobem la fossa sèptica (**ue 319**) que, coberta per l'estrat **ue 316**, es localitzava a l'extrem o cantonada sud-est

del sector. L'estructura es perllongava més enllà dels límits del sector, concretament continua per sota dels murs **ue 301** i **304**. Segurament es relacionava amb les estructures d'època baix-medieval documentades al **Sector 1** de la intervenció, ja que, de fet, el límit est del dipòsit es correspon amb o aprofita la fonamentació **ue 113**. A nivell constructiu, estava obrada amb carreus de mitjanes dimensions lligats amb un morter de tipus sorrenc de color ataronjat. S'ha documentat una longitud d'1,73 m, una amplada d'1,32 m i una alçada de 0,53 m. Aquesta es trobava farcida per un nivell de composició heterogènia format d'argiles de color marró fosc amb gran quantitat de matèria orgànica carbonitzada. Barrejat amb el sediment s'han exhumat materials ceràmics amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* (**ue 320**).

Vista general de la fossa
sèptica ue 319

Posteriorment, es va excavar una estratigrafia composta per una sèrie d'anivellacions que també es documentaren als **Sectors 1, 2 i 4** de la intervenció. Cal dir que la major part d'aquests es trobaven afectats per algunes

de les trinxeres constructives de les estructures dels segles XIX-XX i per la fossa sèptica **ue 319**.

En primer lloc, s'excavaren dos estrats d'anivellació amb composicions homogènies formats de llims o argiles de color marró amb matèria orgànica carbonitzada (**ue 322 i 323**). En relació als materials documentats, cal assenyalar la presència de ceràmica comuna romana tant de cocció oxidada com reduïda; T. S. africana C; comuna africana; àmfora bètica i africana i, finalment, fragments de ceràmica espatulada de tradició carolíngia dels segles IX-X.

Per sota, a una cota de 8,79 m s.n.m., l'estrat **ue 324**, compost d'argiles color marró fosc amb fragments de material constructiu romà, cobria el darrer rebliment de l'estructura negativa **ue 326**, que correspon a la continuació dels retalls **ue 137 i ue 418**. Com ja s'ha comentat anteriorment, aquesta s'interpreta com un element o mecanisme defensiu relacionat amb la muralla romana augustal de la ciutat de *Barcino*. Practicat en el terreny geològic (**ue 300**), presentava una orientació en sentit est-oest i es caracteritzava per una planta allargada, parets corbes i fons convex, amb una longitud de 3,59 m, una amplada de 2,87 i una alçada d'1,87 m (cota superior: 8,33 m s.n.m.; cota inferior: 6,75 m s.n.m.). Com en el cas del **Sector 1**, encara que només es va poder excavar la meitat del seu perfil, la secció seria en forma de lletra U. Cal dir que al fons de l'estructura apareix una mena de solc, d'uns 0,24 m d'amplada documentada, que es pot interpretar com una mena de rasa o canal de neteja (GONZÁLEZ, 1996).

El retall es trobava colmatat per dos nivells de reompliment de composició homogènia format d'argiles de color marró molt compactades amb nòduls de carbonats corresponents a la disgregació del terreny geològic, i amb material constructiu i ceràmic (**ue 327 i 328**). D'aquest material es pot despendre una seqüència cronològica que es situaria entre els segles IV i V dC .

Finalment, colmatant parcialment el retall **ue 326** i cobrint al terreny geològic, trobem el nivell **ue 325**, a una cota de 8,33 m s.n.m. Compost d'argiles de color vermellós molt compactada i amb alguns nòduls de carbonat, és data a partir de les relacions estratigràfiques entre els segles III-IV dC .

El terreny geològic o *torturà* es va documentar a una cota que oscil·lava entre els 8,03 i 6,94 m s.n.m.

SECTOR 4

El **Sector 4** de la intervenció, localitzat a l'est de l'immoble, correspon a l'espai on s'ubicava l'antic celler, rebost i pastador de l'hospital (ORTEGA i VILLAVERDE, 2004). Es troba delimitat per la capella al nord; pel mur de façana que delimita amb el carrer de la Palla al sud; per la mitgera que confronta amb l'immoble núm. 23 a l'est i, finalment, pels murs que limiten amb l'església i amb l'androna o passadís interior a l'oest.

A la meitat nord d'aquest espai, molt transformat al llarg del temps, s'havia de construir l'escala per accedir al nou soterrani de l'edificació, així com també a les plantes superiors. Prèviament a aquesta intervenció, a la campanya de l'any 2006, es va realitzar un sondeig per documentar el mur de fonamentació que delimita amb l'immoble núm. 23. Tanmateix es va efectuar un rebaix general d'uns 0,50 m de fondària de tota l'àrea afectada per la construcció del soterrani. A nivell general, aparegué un conjunt d'estructures relacionades amb el desguàs de les aigües brutes o residuals de l'edificació, com canonades i clavegueres. Cal dir que aquestes estructures no han estat localitzades en la present intervenció.

Per tant, l'actuació dins d'aquest espai va iniciar-se després que a les campanyes anteriors es realitzés un rebaix general; el desmuntatge de les estructures hidràuliques de cronologia moderna-contemporània relacionades amb les darreres fases d'utilització de l'hospital i, finalment, construïda la pantalla perimetral del nou soterrani.

Un cop netejada la zona, es va documentar a l'oest del sector el mur de fonamentació o mitgera **ue 408** que, com ja hem comentat anteriorment, delimita aquest àmbit de l'església. Orientat en sentit NW-SE, presenta un paredat de filada obrat amb blocs de pedra sense escairar de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter de calç. Aquesta mitgera, que conserva tot el seu alçat, presenta una amplada d'uns 0,38 m (cota inferior: 9,69 m s.n.m.). A

nivell estratigràfic l'estructura farceix la trinxera constructiva **ue 409** i es recolzava en el brocal del pou **ue 128/407**.

A la cantonada sud-est, trobem un dipòsit o fossa sèptica **ue 401**, del qual només aparegueren els límits o parets nord i oest, mentre la resta de l'estructura continuava per sota de les pantalles perimetrals. Amb una orientació nord-sud presentava una planta rectangular amb una longitud conservada d'1,30 m, una amplada de 0,89 m i una alçada de 0,58 m (cota superior: 9,70 m s.n.m./cota inferior: 9,12 m s.n.m). Es trobava obrada amb carreus o blocs de pedra ben escairats de petites dimensions i altres de morfologia irregular, tots ells lligats amb morter de color blanc. El fons, sense cap tipus de pavimentació, era l'estrat **ue 413** que, retallat per la trinxera constructiva del dipòsit (**ue 402**), mostrava una coloració verdosa produïda per les aigües residuals. Finalment, l'estructura es va colgar mitjançant un únic nivell d'origen detrític, compost d'argiles amb matèria orgànica carbonitzada, blocs de pedra de petites dimensions, material constructiu i fragments de terrissa dels quals destaquen els de ceràmica vidriada i els decorats amb *reflexos metàl·lics* de procedència catalana del segle XVI (**ue 403**).

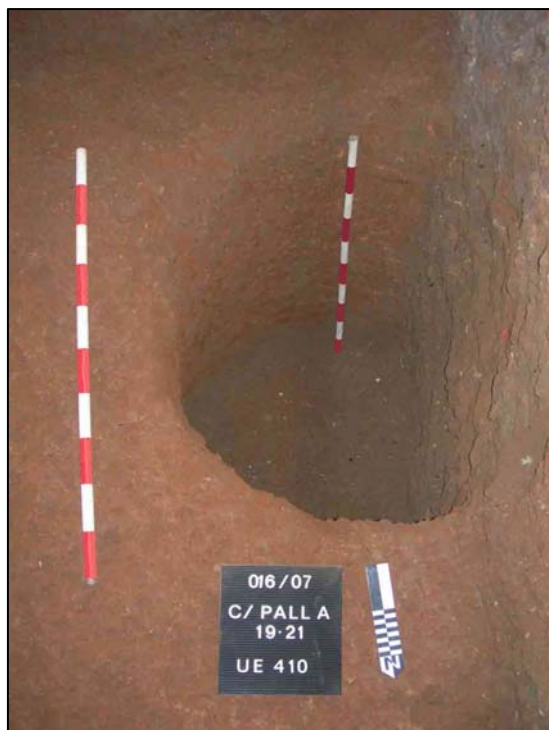

Detall de la fossa sèptica ue 401 i de l'estructura ue 404

A pocs centímetres de l'estructura **ue 401** trobem un retall de caràcter indeterminat **ue 405** practicat en els nivells **ue 400, 412, 413, 415 i 416**. Presenta una planta irregular però de tendència ovalada, amb les parets rectes convergents i fons irregular. Pel que fa a les mesures conservava una longitud d'1,23 m; una amplada que oscil·lava entre 1,07 i 1,45 m i una fondària d'1,13 m (cota superior: 9,16 m s.n.m./cota inferior: 8,03 m s.n.m). L'estructura estava farcida per un estrat de composició heterogènia format d'argiles de color marró-gris, morter i blocs de pedra de petites dimensions. En relació als materials documentats, amb una cronologia situada entre finals del segle XIII i segle XIV, cal assenyalar la presència de gran quantitat de material constructiu (teules) i fragments de material ceràmic: ceràmica romana residual; comuna oxidada i reduïda; ceràmica vidriada; amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* de producció catalana i valenciana, així com algunes restes faunístiques (**ue 414**). El retall es troba colmatat per una mena de llosa o coberta (**ue: 405**) de morfologia més o menys rectangular amb una orientació en sentit nord-sud. Pel que fa a les seves dimensions es va documentar una longitud d'1,10 m, encara que probablement continuava més enllà dels límits del soterrani en direcció sud; una amplada de 0,70 m i una alçada 0,37 m (cota superior: 9,58 m s.n.m./cota inferior: 9,21 m s.n.m). A nivell constructiu, es trobava composta per un conjunt de blocs de pedra de petites i mitjanes dimensions sense treballar i disposats irregularment, tots ells lligats amb morter de calç blanca.

Per sota d'aquest retall, a una cota de 7,95 m s.n.m., es va localitzar un pou (**ue 410**) practicat en el terreny geològic i als nivells **ue 412, 413, 415, 416 i 417**. Presentava una planta circular i les parets rectes perpendiculars, amb un diàmetre d'1 m i una fondària excavada de 0,70 m. Cal dir que no es va excavar la totalitat de l'estructura per motius de seguretat i perquè es va assolir la cota o fondària màxima prevista per la construcció del soterrani. L'estrat que reomplia el pou estava compost d'argiles amb matèria orgànica carbonitzada de color gris amb fragments de ceràmica del tipus *verd i manganès* de

producció catalana, blanca i blava valenciana, vidriades i material constructiu (teules), així com algunes restes faunístiques (**ue 419**).

Detall del pou ue 410

A la cantonada sud-est de l'església, just per sota del mur **ue 408**, trobem un altre pou (**ue 128/407**), també documentat al **Sector 1**. El retall, que tallava els nivells o estrats **ue: 100, 123, 126, 127, 135, 136, 137, 138, 147, 400, 412, 413, 415** i **416**, presentava una planta circular i les parets rectes perpendiculars. Mesurava 1,18 m de diàmetre i una fondària excavada d'aproximadament 1,9 m, cal dir que no es va poder arribar fins al final de l'estructura per raons de seguretat i perquè es va assolir la cota màxima prevista (cota superior: 9,15 m s.n.m./cota inferior: 7,25 m s.n.m.). Aquest conservava part del brocal, només dues fileres, integrat per blocs de pedra irregulars de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter sorrenc de color beix (**ue 130/406**), amb un diàmetre d'uns 2,16 m i una alçada d'uns 0,57 m (cota superior: 9,75 m s.n.m./cota inferior: 9,15 m s.n.m.).

El pou va restar colmatat per la construcció del mur de l'església **ue 408** i amortitzat per un nivell de reompliment (**ue 411**), de composició poc homogènia

format per argiles de color marró fosc amb material detrític. Barrejats amb el sediment es varen exhumar fragments ceràmics amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* de procedència catalana, pisa blava d'origen valencià i vidriades, així com restes de material constructiu i faunístics.

Per sota d'aquestes estructures o tallada per les seves trinxeres constructives, es va excavar una seqüència estratigràfica molt similar a la documentada a la major part dels sectors de la intervenció. Es tracta d'estrats de formació natural o anivellacions molt homogenis compostos de llims o argiles de color marró o vermellós amb algunes restes faunístiques, material constructiu i material ceràmic d'època romana i alt-medieval (**ue 412, 413**).

Cobert per l'anivellació **ue 415**, format d'argiles molt netes de color marró clar amb alguns fragments de ceràmica i de material constructiu dels segles V-VI dC (comuna oxidada i reduïda; T. S. africana D de la forma Hayes 87A, T.S. lucente de la forma Lamboglia 1-3, àmfora africana de la forma Keay LVIIIB i oriental de la forma LRA1), trobem el darrer dels rebliments del retall o estructura negativa **ue 418**, documentat a la totalitat de la superfície del sector. Es tracta de la continuació dels retalls **ue 137 i 326**, localitzats a l'interior de l'església (**Sector 1**) i a la zona del passadís (**Sector 3**). Orientat en sentit est-oest, es trobava practicat en el terreny geològic (**ue 300**) i, a diferència dels altres sectors de la intervenció on s'havia localitzat, es va poder documentar la totalitat de la seva secció que, com ja hem comentat, era en forma de lletra U.

Aproximadament mesurava uns 4,16 m d'amplada; 3,21 m de longitud i, finalment, 0,80 m d'alçada (cota superior: 8,10 m s.n.m./cota inferior: 7,29 m s.n.m.). Pel que fa als rebliments, es van excavar dos nivells: en primer lloc, l'estrat **ue 416**, compost d'argiles de color marró fosc (cota superior: 8,73 m s.n.m./cota inferior: 8,28 m s.n.m.). Pel que fa al material, es van recuperar algunes restes faunístiques i fragments de ceràmica comuna tant de cocció oxidant com reductora; T. S. africana D; T. S. lucente; comuna africana i àmfora itàlica, bètica, africana i oriental, que apunten a una cronologia del segle V dC .

Per sota, a una cota de 8,34 m s.n.m., aparegué un estrat força homogeni format d'argiles de color marró fosc amb alguns nòduls de carbonats i, com en cas anterior, amb alguns fragments ceràmics i de material constructiu d'època romana similars a l'estrat anterior, però amb una cronologia que es situaria entre els segles IV i V dC (**ue 417**).

Vista general del vall o fossat ue 418 practicat
en el terreny geològic

Finalment, a una cota que oscil·lava entre els 1,63 i 2,47 m s.n.m., s'assolí el terreny geològic o *torturà* (**ue 400**).

SECTOR 5

Situat entre la porta principal de l'hospital de l'edifici i la façana de l'església, trobem un mena de carreró o passadís interior que alhora complia la funció de cel obert dels pisos superiors, encara que les reformes efectuades als segles XIX i XX el van desvirtuar.

A les intervencions precedents, es varen realitzar dos sondeigs en aquest indret. La principal troballa consistí en una claveguera o canalització, amb un pou de registre, que provenia de l'interior de l'església i es dirigia cap al carrer. Aquesta, un cop extret el nivell superficial, aparegué a la meitat oest del sector (**ue 501**). Estava integrada per una coberta o volta realitzada amb maons lligats amb morter de color blanc. Les parets o caixa es van obrar amb rajoles de 30 x 15 cm i algun carreuó, tots ells lligats amb morter de calç blanca. La base es va construir íntegrament amb rajoles.

Vista general de la claveguera ue 501 amb i sense coberta

L'estructura, que es documenta al llarg de tota l'androna fins a l'entrada de l'església (**ue 109**) on fa un gir en direcció al claustre (**ue 201**), presentava una longitud de 3,38 m, una amplada de 0,80 m i una alçada de 0,61 m (cota superior: 10,17 m s.n.m./Cota inferior: 9,56 m s.n.m.). A l'interior aparegué un estrat (**ue 502**) de composició orgànica format d'argila de color negre amb restes de materials moderns (plàstics).

D'altra banda, a l'extrem sud-est, es documentà una estructura de fonamentació de planta rectangular obrada amb blocs de pedra sense escairar lligats amb un morter sorrenc de color ataronjat (**ue 503**). Es conservava una longitud d'1,55 m i una amplada d'1 m (cota superior: 10,20 m s.n.m.).

Detall de l'estructura de
fonamentació ue 503

En aquest punt l'excavació d'aquest sector es va interrompre provisionalment per raons tècniques alienes a la intervenció arqueològica.

SECTOR 6

Aquest sector s'identifica amb l'antiga sagristia de l'església que, situada al costat oest de la capçalera, queda integrada dins del pati o claustre de l'hospital. Segons es desprèn de l'estudi històric de la finca, sembla que aquesta es va construir al llarg del segle XVI, un cop aixecada l'església.

A diferència dels altres sectors, menys els **Sectors 7 i 8**, a la present intervenció només s'havia de realitzar un rebaix d'aproximadament 0,80 m, tan sols per igualar la cota del sòl amb la del paviment de l'església i pati, per aquest motiu no es va poder arribar fins al terreny geològic.

Vista general de la sagristia de
l'hospital

La sagristia es troba delimitada pels següents murs:

-**ue 631**: Mur orientat en sentit est-oest que delimita la sagristia de l'església de l'hospital (**Sector 1**). Obrat amb blocs de pedres irregulars o poc desbastades lligades amb morter de tipus sorrenc i de color beix.

-ue 632: Mur orientat en sentit nord-sud que limita amb el pati o claustre. Presenta un paredat fet de pedres irregulars, carreus i maons tots els col·locats horitzontalment i lligats amb un morter de tipus sorrenc i de color beix.

-ue 633: Mur orientat en sentit est-oest que delimita el sector oest de la sagristia de la galeria o porticat nord del claustre, que actualment no es conserva. Presenta la mateixa factura que el mur **ue 632**.

-ue 634: amb una orientació nord-sud, delimita el sector oest de la sagristia. Correspon a un mur mitjaner entre la finca i l'immoble núm. 16 del carrer del Pi. El parament presenta blocs de pedra de mitjanes i grans dimensions sense escairar lligats amb morter de tipus sorrenc i de color beix. Cal destacar una mena d'arrasament o rebaix que s'hauria de relacionar amb els pilars o basaments documentats a l'interior d'aquesta estança (**ue 635**).

Primerament, es va enretirar el paviment que ocupava la totalitat de la sagristia (**ue 601**). Aquest estava compost de rajoles de color fosc de 30x30 cm amb un gruix d'uns 3 cm (cota superior: 11,00-11,08 m s.n.m./cota inferior: 10,97-11,05 m s.n.m.). Per sota, a una cota que oscil·lava entre els 10,98-11,05 m s.n.m., s'excavà el nivell de preparació del paviment format per una capa de ciment amb graves (**ue 602**).

Un cop enretirat el paviment i la seva preparació, al costat del mur que delimita l'est del sector (**ue 632**), concretament a la part central, aparegué una fonamentació o basament de planta rectangular, on es recolzava una columna de ferro que reforçava la coberta de l'edificació (**ue 604**). L'estructura estava realitzada amb blocs de pedra rectangulars de mitjanes dimensions i maons lligats amb morter de calç blanca. Presentava una longitud d'1,14 m; una amplada de 0,90 m i una alçada excavada d'uns 0,74 m (cota superior: 10,99 m s.n.m./cota inferior: 10,25 m s.n.m.).

Tallat per aquesta rasa constructiva, a una cota de 10,92 m s.n.m., va aparèixer a la totalitat d'aquest àmbit un estrat d'anivellació compost per graves i sorres amb material constructiu, blocs de pedres de petites i mitjanes dimensions, artefactes de metall, restes faunístiques i fragments de ceràmica (**ue 603**). Del conjunt ceràmic, destaca la presència de gran quantitat de fragments de plats i escudelles (molts d'ells a mig fer) de blanca i blava de procedència catalana (*orles diverses, de la ditada, de Poblet, faixes i cintes, d'influència francesa*), així com comunes vidriades (bàsicament broc, becs i nanses de càntirs), rajoles i un gran nombre de tres peus de terrissaire de diferents mesures. Pel que fa a la cronologia d'aquest conjunt, amb una destacada heterogeneïtat quant a les produccions, s'ha datat a la segona meitat del segle XVIII.

Aquest estrat, interpretat com el rebuig procedent d'un taller terrissaire, cobria un conjunt d'estructures o basaments de planta quadrada que ocupaven la totalitat de l'estança. Aquestes estructures es disposaven en tres fileres paral·leles entre elles, seguint la mateixa orientació que els murs que delimiten la sagristia. Cada filera contenia un total 7 estructures, encara que la situada més al sud tan sols conservava 6 per la construcció de la fonamentació o basament **ue 632**. La distància entre fileres era d'aproximadament 0,80 m i entre pilars o basaments de la mateixa filera d'uns 0,20 m de mitjana.

Vista general dels basaments o pilars documentats a l'interior de la sagristia

UE	LONGITUT (metres)	AMPLADA (metres)	ALÇADA (metres)	COTA SUPERIOR (m s.n.m.)	COTA INFERIOR (m s.n.m.)
606	0,54	0,49	0,43	10,70	10,27
607	0,46	0,38	0,47	10,74	10,27
608	0,38	0,36	0,36	10,62	10,26
609	0,44	0,40	0,47	10,71	10,24
610	0,48	0,36	0,43	10,68	10,25
611	0,50	0,40	0,43	10,68	10,25
612	0,48	0,44	0,44	10,72	10,28
613	0,50	0,38	0,52	10,79	10,27
614	0,38	0,36	0,48	10,75	10,27
615	0,44	0,38	0,50	10,72	10,22
616	0,44	0,44	0,50	10,74	10,24
617	0,39	0,38	0,27	10,52	10,25
618	0,42	0,41	0,35	10,60	10,25
619	0,42	0,40	0,31	10,59	10,28
620	0,48	0,42	0,59	10,77	10,28
621	0,78	0,40	0,41	10,71	10,30
622	0,44	0,34	0,44	10,73	10,29
623	0,34	0,25	0,20	10,48	10,28
624	0,38	0,34	0,27	10,52	10,25
625	0,41	0,40	0,24	10,48	10,24

Taula resum amb les mesures del pilars o basaments

Com es pot observar a la taula, les mesures són força homogènies menys pel que fa a les alçades. Cal destacar que el nivell d'arrasament de les estructures era més pronunciat al sector o cantonada sud-est, en canvi la resta podrien conservar l'alçada original (entre els 0,40 i 0,50 m).

A nivell general, la factura dels basaments era força similar, és a dir, blocs de pedres de petites i mitjanes dimensions sense treballar o sense picar-les gens, així com maons i materials constructius aprofitats (fragments de rajoles

procedents de l'antic paviment de l'església), tot lligat amb un morter de tipus sorrenc i color beix. Tots es recolzen al paviment **ue 629**, compost per una capa d'uns 2 a 3 cm de gruix de morter de color blanquinós que es situa a una cota de 10,31 m s.n.m.

D'altra banda, relacionats amb aquestes estructures, trobem dos dispositius singulars: un es situa a la cantonada nord-oest de la sagristia (**ue 626**) i, l'altre, a la cantonada nord-est (**ue 627**). El primer es localitza entre les fonamentacions **ue 606** i **607**, i es troba format per tres rajoles -una disposada horitzontalment a la part superior i dos més a la part inferior- formant una lletra V invertida. El segon es trobava entre el basament **ue 602** i el mur de fonamentació **ue 631** (que limita amb l'església). Es troba format per un bloc de pedra de morfologia rectangular col·locat a la part superior i disposat horitzontalment i, d'altra banda, dos rajoles a la part inferior, també formant una lletra V invertida. Ambdues mostraven les peces lligades entre elles i amb les fonamentacions mitjançant una argamassa de color beix.

Detalls dels conductes de ventilació
ue 626 i 627

Cal dir que a la cantonada nord-oest de la sagristia, per sota de la porta d'accés al pati o claustre, trobem una fonamentació o banqueteta que també s'hauria de relacionar amb els basaments (**ue 628**). Amb una planta més o menys rectangular, es trobava formada per blocs de pedra irregulars de mitjanes dimensions lligats amb morter de tipus sorrenc de color beix. Mesurava 0,77 m de llargària, 0,38 m d'amplada i 0,67 m d'alçada (cota superior: 10,89 m s.n.m./cota inferior: 10,22 m s.n.m.)

A partir de la morfologia i distribució d'aquestes estructures, s'interpreta que el terra o paviment original de la sagristia, probablement de fusta, es recolzaria sobre aquests pilars que alhora estarien col·locats directament o enterrats superficialment sobre el terreny ja rebaixat. Encara que les fileres es disposen paral·leles als murs sud i nord de la sagristia, l'alineació situada més al sud presenta una desviació força pronunciada respecte al mur **ue 632**. Per tal de corregir aquesta desviació, que podria restar estabilitat al terra, probablement es va construir o condicionar la banqueteta **ue 628** per encabir les bigues. En aquest sentit el rebaix **ue 635**, que es documenta al mur o límit nord, també podria funcionar com una mena d'encaix de les fustes.

Com ja hem comentat anteriorment, la sagristia queda integrada dins del pati o claustre de l'hospital, és a dir, a l'aire lliure però en un indret poc assolellat i desprotegit de les inclemències del temps. La tarima o plataforma elevada resultaria un mecanisme eficaç que permetria l'evaporació de la humitat a través d'una cambra ventilada i de les estructures **ue 626** i **627**, que s'interpreten com canals que facilitarien la circulació de l'aire.

El fet que aquest tipus de construcció o paviment només es documenti en aquest espai podria respondre al propòsit de protegir o salvaguardar de la humitat els objectes de valor que s'hi custodiaven a la sagristia, com per exemple ornaments, vasos sagrats o el registre parroquial. D'altra banda, la instal·lació d'aquest tipus de paviment resulta força viable o factible dins un

espai de reduïdes dimensions, com es la sagristia, i no en canvi en estances més amples com, per exemple, l'interior de l'església.

Finalment, encara que el paviment **ue 629** es trobava a la cota màxima que es podia assolir en aquest sector, es van realitzar dos petits sondejos al voltant de les estructures **ue 613** i **624**. L'objectiu era esbrinar si aquestes continuaven cap a avall o es recolzaven directament al paviment. Com ja hem comentat anterior, en tots dos casos es va comprovar que efectivament es van col·locar directament sobre el paviment. Per sota d'aquest, a una cota de 10,22 m s.n.m., es va excavar parcialment un estrat d'anivellació compost d'argila de color marró fosc (**ue 636**).

SECTOR 7

Aquest sector de la intervenció correspon a l'antiga capella de l'església, així com l'àmbit localitzat darrera d'aquesta. Com ja s'ha comentat anteriorment, la capella, dedicada a la Mare de Déu, s'ubica al lateral est de l'església, concretament al costat oposat de la sagristia.

La capella es troba delimitada pel mur de l'església **ue 709** a l'oest; pel mur **ue 712**, al nord, que realitza la funció de mitgera amb l'immoble núm. 16 del carrer del Pi i, finalment, pels murs **ue 710**, al sud, i **ue 711**, a l'est, que limiten amb l'altre àmbit del sector.

Vista general de la capella de l'església i de l'àrea excavada

D'altra banda, l'estança situada al darrera es troba delimitada pels murs de la capella; pel mur de l'església **ue 709**, a l'oest; pel mur **ue 715** situat al sud que fa de frontera amb el **Sector 4** i, finalment, pel mur mitger **ue 714** que limita amb la finca núm. 23 del carrer de la Palla. Aquest àmbit, amb una planta en forma de lletra L, presenta una superfície d'uns 29,60 m², amb una longitud que oscil·la entre els 4,85 i 7,45 m i una amplada d'entre 3,02 i 3,70 m.

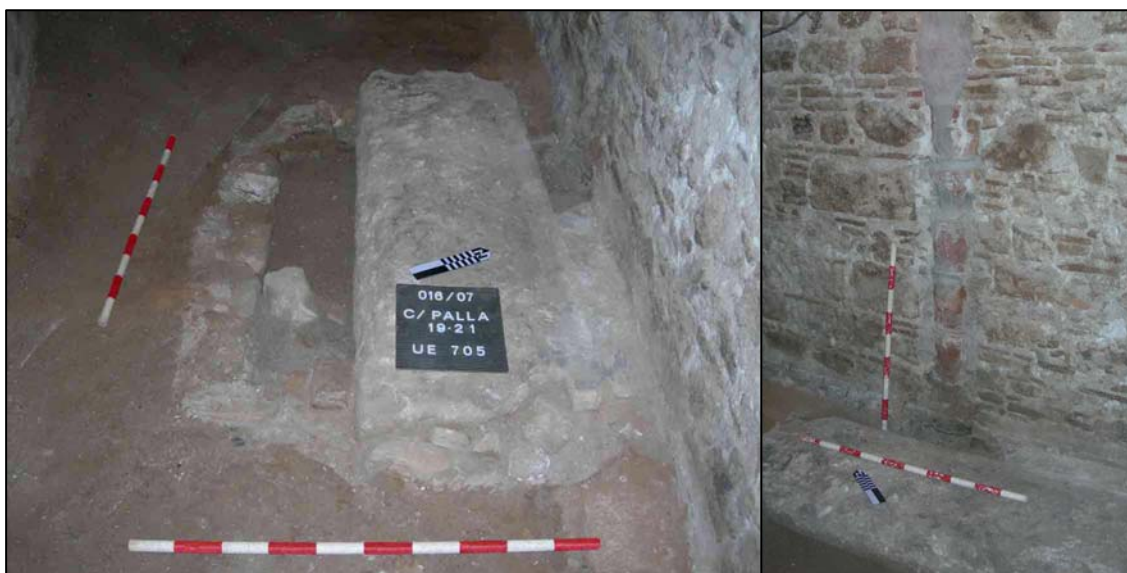
Com en el **Sector 4**, es va realitzar únicament un rebaix o excavació parcial d'aproximadament 0,50-0,80 m de fondària, ja que aquest espai resta fora del límits del soterrani i tan sols s'havia d'igualar la cota del terra amb l'antic nivell de circulació de l'església. Per aquest motiu aquest sector no es troba delimitat per micropilots i, per tant, es va poder relacionar l'estratigrafia excavada amb els murs que el configuren.

Vista general de l'àmbit situat
darrera de la capella

Pel que fa a l'excavació de la capella, en primer lloc es va enretirar el paviment **ue 701** compost per rajoles (que es trobaven cobertes per una capa de ciment) amb un gruix d'uns 3 cm (cota superior: 10,46 m s.n.m./cota inferior: 10,43 m s.n.m.). Seguidament es va extreure la seva preparació composta per una capa de ciment i morter de color gris amb graves d'10 cm de potència (**ue 702**). Finalment, es va excavar parcialment un nivell d'argiles de color marró fosc (**ue 703**) (cota superior: 10,33 m s.n.m./cota inferior: 10,25 m s.n.m.). Aquest estrat es trobava tallat per les trinxeres constructives dels murs de fonamentació que delimitaven aquest àmbit.

L'excavació de l'habitació situada darrera de la capella començà amb l'extracció del paviment **ue 704**, format per una capa d'uns 20 cm de ciment de color gris (cota superior: 10,77 m s.n.m./cota inferior: 10,51 m s.n.m.). Aquest paviment cobria un dipòsit o fossa sèptica (**ue 705**) que, situat a la part central de la mitgera de l'edificació, es relacionava amb un *baixant de desguàs* documentat en aquest mur. Amb una orientació NW-SE, l'estructura presentava una llosa o coberta de pedra de Montjuïc, segurament aprofitada, de grans dimensions i de planta rectangular (1,80x0,60 m). Les parets estaven obrades amb blocs de pedra de mitjanes dimensions sense escairar i maons tots ells lligats amb morter de calç blanca (cota superior: 10,71 m s.n.m./cota inferior: 10,25 m s.n.m.). L'estructura, excavada parcialment, tenia una longitud de 2,00 m i una amplada d'1,20, pel que fa a l'alçada tan sols es van documentar un 0,50 m, és a dir, fins assolir la cota màxima prevista per l'obra. El seu interior es trobava colmatat per un estrat de reompliment, també es va excavar parcialment, compost d'argiles barrejades amb matèria orgànica, morter i blocs de pedra (**ue 706**).

Detall de la fossa sèptica ue 705 i del baixant de desguàs

Finalment, a una cota de 10,53 m s.n.m., es va excavar un estrat d'anivellació poc homogeni compost d'argiles de color marró fosc amb matèria orgànica carbonitzada, blocs de pedra, material constructiu i fragments de ceràmica amb decoració policromada del tipus *verd i manganès* de producció catalana, així com ceràmica comuna oxidada i vidriades (**ue 708**). Aquest nivell es trobava tallat per la trinxera constructiva del dipòsit **ue 705** i també per les trinxeres dels murs que delimiten aquest àmbit.

SECTOR 8

Aquest sector s'ubica a la galeria o pòrtic que volta el sector sud i oest del pati de l'antic hospital. Aquesta construcció, que segons l'estudi històric es va edificar a la segona meitat del segle XVIII, funcionava com espai de circulació i distribució de les habitacions o estances situades a la part posterior de l'immoble, com per exemple les cel·les pels malalts mentals. A nivell arquitectònic es troba configurat per dues galeries o passadissos perpendiculars formats per arcs de mig punt sostinguts per pilars de secció quadrada, a més d'un altre situat al nord que actualment no es conserva.

El passadís situat al sud es troba delimitat pel mur de fonamentació **ue 827**, a la zona interna del pati, i pel mur **ue 826**, a l'exterior. D'altra banda, el pòrtic oest es configura a partir de les fonamentacions **ue 828**, a l'interior, i **ue 828**, que limita amb les cel·les.

Vistes generals de les galeries sud i oest del claustre de l'hospital

Com ja hem comentat anteriorment, en aquest sector tan sols s'havia d'efectuar un rebaix d'uns 0,50-0,80 m, ja que el terra es trobava a una cota més elevada que la del pati. Cal dir que a les campanyes del 2005 i 2006 es van realitzar diversos sondejos per tal de comprovar la presència d'estructures, així com les característiques i profunditats de les fonamentacions. Per aquest motiu aquest sector es trobava parcialment excavat i, per tant, els treballs han consistit bàsicament en la neteja, documentació i eliminació d'una sèrie d'estructures d'època moderna-contemporània destinades a l'evacuació de les aigües brutes o residuals.

-Passadís sud

Així, doncs, al passadís sud trobem en primer lloc una canalització que, amb una orientació i pendent est-oest, ocupava gran part de l'extensió d'aquest espai (**ue 801**). Obrada amb maons (coberta, parets i base) lligats amb morter de color grisenc, mesurava 3,65 m de longitud; 0,30 m d'amplada i alçada 0,25 m (cota superior: 10,90 m s.n.m./cota inferior: 10,16 m s.n.m.). Es trobava farcida per una capa molt prima d'argila orgànica de color marró fosc sense cap tipus de material (**ue 802**).

L'estructura, que procedia dels **Sectors 2 i 3**, connectava amb la canalització **ue 808** que es localitzava a l'extrem oest dels passadís. Aquesta, amb una orientació nord-sud, també es va obrar amb maons lligats amb morter de color grisenc, i conservava una longitud d'1,58 m; una amplada de 0,54 m i una alçada de 0,32 m (cota superior: 10,64 m s.n.m./cota inferior: 10,08 m s.n.m.). Amb un pendent força pronunciat, de nord a sud, tenia el seu origen a la zona del pati i desembocava probablement a algun pou o fossa sèptica situat cap a l'interior de l'immoble.

La construcció d'aquestes estructures va significar l'afectació o anul·lació d'una sèrie de conduccions o canalitzacions que a continuació descriurem:

-**ue 804**: Canalització orientada en sentit nord-sud realitzada amb maons lligats amb morter de color blanc. Afectada per la construcció de la canalització **ue 801**, conservava una longitud d'1,08 m; una amplada de 0,44 m i una alçada de 0,50 m (cota superior: 10,87 m s.n.m./cota inferior: 10,51 m s.n.m.).

-**ue 805**: Canalització o clavegueró obert compost per una peça de pedra treballada amb una orientació NW-SE. Es recolzava al mur de fonamentació **ue 827** i mesurava 0,80 m de longitud; 0,30 m d'amplada 0,30 m i 0,15 m d'alçada (cota superior: 10,71 m s.n.m./cota inferior: 10,18 m s.n.m.).

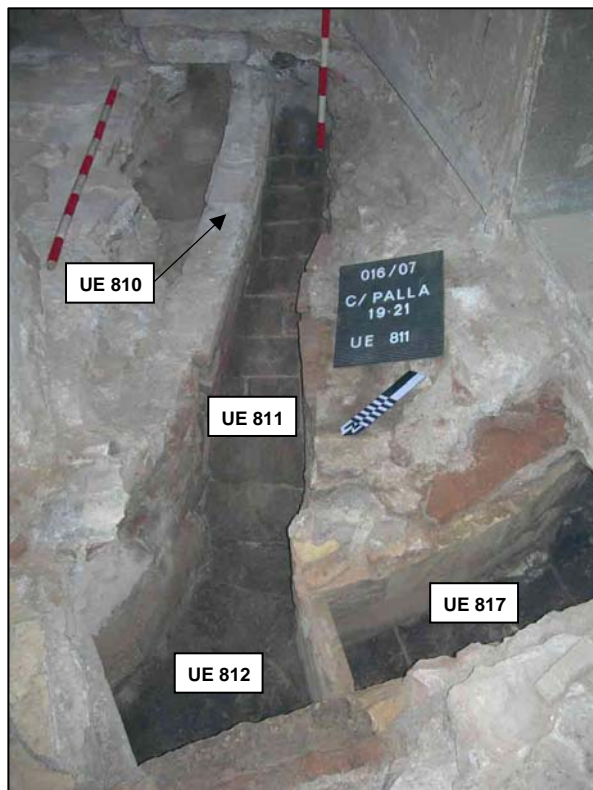
-**ue 806**: Estructura composta per un tub ceràmic o canaló orientat en sentit est-oest, amb una coberta composta per blocs de pedra de petites i mitjanes dimensions sense escairar i lligats amb morter de color blanc. Afectat per la construcció de la canalització **ue 801**, es recolzava al clavegueró **ue 807**. Tenia una longitud d'1,78 m; una amplada que oscil·lava entre 0,14-0,32 m i, finalment, una alçada de 0,25 m (cota superior: 11,05 m s.n.m./cota inferior: 10,50 m s.n.m.).

-**ue 807**: Canalització que, amb una orientació en sentit NW-SE, es trobava obrada amb maons lligats amb morter de color blanc. Conservava una longitud de 0,32 m; una amplada de 0,80 m i una alçada de 0,34 m (cota superior: 10,61 m s.n.m./cota inferior: 10,29 m s.n.m.).

-Passadís oest

Primerament, es documentà una nova canalització a la cantonada sud-oest (**ue 810**). Es tracta d'un tram de claveguera amb una caixa obrada amb blocs de pedres de mitjanes dimensions sense escairar i una base de rajoles, tot lligat amb morter de color blanc. Presentava una reforma a la paret oest que consistí bàsicament en la reducció del seu cabal mitjançant la construcció d'una nova paret de maons (**ue 811**). La nova canalització resultant, amb una orientació

NW-SE, tenia una longitud de 2,00 m, una amplada de 0,45 i una alçada de 0,45 m (cota superior: 10,84 m s.n.m./cota inferior: 10,37 m s.n.m.).

Detall de la claveguera ue 810 i de la seva reforma ue 811

Aquesta es dirigia cap un *pou de registre* localitzat davant d'una de les portes que dóna accés al passadís oest (**ue 812**). Tant la coberta, parets com la base d'aquest pou es van realitzar amb maons lligats amb morter de color blanc. El pou presentava una longitud de 0,38 m, una amplada de 0,38 m i una alçada de 0,32 m (cota superior: 10,67 m s.n.m./cota inferior: 10,37 m s.n.m.). Al nord d'aquest es documentà un altre tram de canalització que procedia de l'interior de l'edificació (**ue 817**). Amb una orientació NE-SW, presentava una coberta, parets i base obrades amb maons lligats amb morter de color blanc. Es va documentar una longitud de 0,70 m, una amplada d'1,00 m i una alçada de 0,46 m (cota superior: 10,85 m s.n.m.; cota inferior: 10,39 m s.n.m.). Cal dir que l'estructura estava inutilitzada mitjançant un tapiat de maons disposats entre aquesta i el pou de registre **ue 812**.

Més endavant, cap a la zona central del passadís, es va documentar una altra canalització amb una orientació NE-SW (**ue 813**). Les parets es trobaven realitzades amb blocs de pedra més o menys rectangulars i la base amb maons, tot lligats amb morter de color blanc. Mesurava 1,11 m de longitud, 1,15 m d'amplada i 1,03 m d'alçada (cota superior: 10,82 m s.n.m./cota inferior: 9,79 m s.n.m.).

A l'extrem nord-oest del passadís, per sota del darrer arc, es va localitzar una estructura de fonamentació (**ue 814**) realitzada amb blocs de pedra irregulars de mitjanes i grans dimensions lligats amb morter de color blanc, amb una longitud d'uns 1,67 m i una amplada de 1,04 m (cota superior: 11,20 m s.n.m.). A l'oest d'aquesta estructura se li recolzava un paviment (**ue 822**) de rajol de 30x15 cm (cota superior: 11,09 m s.n.m./cota inferior: 11,05 m s.n.m.). El paviment cobria un nivell de preparació format per una capa de morter blanc d'uns 0,15 m de gruix (**ue 823**). Per sota, a una cota de 10,90 m s.n.m., s'excavà un estrat molt orgànic compost d'argiles i cendres de color gris fosc (**ue 824**).

Pel que fa a l'estratigrafia, tan sols es va poder intervenir en dos punts, exactament a banda i banda de l'estructura **ue 813**. En primer lloc, aparegueren les restes del darrer paviment de la galeria, concretament els nivells de preparació **ue 815** i **816**. La resta de nivells, fins assolir la cota màxima (al voltant dels 10,30 m s.n.m.), estaven formats per estrats d'anivellació compostos d'argiles de color marró o vermell amb alguns fragments de ceràmica vidriada o decorades amb policromies del tipus *verd i manganès* (**ue 818, 819, 820, 821** i **825**). Cal dir que els estrats es trobaven tallats per les rases constructives de la canalització, així com dels fonaments del pòrtic del claustre.

6. CONCLUSIONS

L'excavació efectuada al carrer de la Palla núm. 19-21 ens ha permès aclarir o ampliar els coneixements sobre l'ocupació d'una parcel·la situada immediatament al nord del *suburbium* de la ciutat romana de *Barcino* i la seva urbanització a partir d'època baix-medieval.

A partir de l'anàlisi de les relacions estratigràfiques i dels materials recuperats, hem pogut establir una evolució cronològica de la seqüència estratigràfica que ha permès diferenciar un seguit de fases o moments cronològics:

La fase més antiga que s'ha documentat fins al moment correspon a una estructura negativa artificial localitzada als **sectors 1, 3 i 4**, que es relaciona amb el sistema defensiu de la *colonia* de *Barcino*. Es tracta d'un vall o fossat complementari que envoltava el recinte emmurallat, anomenat *fossa fastigata* (JOHNSON, A, 1983), que transcorria més o menys paral·lel a la cara exterior de la muralla, situada a uns 45 m de distància en direcció sud. L'estructura es configura a partir d'un retall practicat directament en el terreny geològic amb un perfil en forma d'U, del qual s'ha recuperat una longitud total d'11,99 m, una amplada superior de 5,60 m i una potència estratigràfica que oscil·lava entre 1,24 i 1,40 m de fondària (**ue 137, 326 i 418**).

La construcció d'aquest sistema defensiu s'hauria de situar en el mateix moment o immediatament després de la construcció de la primera muralla de *Barcino*, és a dir, entorn al segle I dC¹⁰ (PUIG i RODÀ, 2007). A la nostra intervenció no s'han documentat nivells amb una cronologia que ens aproximïn a aquest moment de construcció o excavació de l'estructura. Cal esmentar que, menys en el cas del **Sector 4**, aquesta fou documentada parcialment ja que gran part restava fora dels límits afectats per l'obra. En tot cas, hem pogut constatar que es va anar amortitzant d'una forma progressiva des dels segles

¹⁰ En cronologies i contextos similars, és a dir, fundacions de colònies o *castrum militar*, també es documenta la presència d'aquest tipus d'estructura. A la península ibèrica tenim els exemples d'Astorga (*Asturica Augusta*), Lugo (*Lucus Augusti*) o Cáceres el Viejo (*Castra Caecilia*) (BELMONTE, 2008).

III-IV fins al V dC, perdent d'aquesta forma la seva funció originària amb el temps (**ue 150, 147, 328, 417, 138, 327, 416**).

Aquesta fossa defensiva també s'ha localitzat al carrer d'Avinyó, tot i que en aquest indret aparegueren dos trams de fossat paral·lels entre sí que es situen a uns 30 m de distància de la muralla. Ambdós, excavats en el terreny geològic, presenten una secció en forma de lletra U, amb unes amplades que oscil·len entre els 4,50 i 6 m i unes fondàries d'entre 1,50 i 2 m. Els valls es comencen a amortitzar a mitjan segle I dC i es colmaten definitivament a la segona meitat del segle III dC (BELMONTE, 2008).

En altres punts de la ciutat trobem grans retalls que també s'han interpretat com fossats, però morfològicament no són comparables al del carrer de la Palla o d'Avinyó. Aquests es situen al solar on s'emplaçava l'antic temple de Santa Marta (DURAN, 1972), al Palau del Correu Vell (PUIG i RODA, 2007) o a l'avinguda de la Catedral. Aquest últim presentava una secció en forma d'U amb una amplada d'uns 23 m i una fondària aproximada de 6 m. Tenia un caràcter defensiu, però també feia funcions de recol·lecció i canalització de les aigües procedents de la pluja, rieres properes o residuals de l'interior de la ciutat. Pel que fa a la cronologia, es va documentar una seqüència estratigràfica des del segle I dC, moment en el qual es va construir, fins a finals del VI dC, quan resta totalment amortitzat (BLASCO et al., 1992).

Encara que l'abandó dels fossats no es realitza d'una forma homogènia en tot el seu recorregut, ja que en el nostre cas el procés s'iniciaria i finalitzaria més tard, sembla clar que aquest procés s'ha de relacionar amb els canvis que es produeixen en la ciutat a partir d'inicis del segle IV dC, moment en el qual es construeix un nou sistema defensiu que es juxtaposa exteriorment a la muralla fundacional.

Posteriorment a la construcció d'aquesta estructura i a l'inici del seu colgament, a banda de la presència d'algunes fosses de funcionalitat indeterminada (**ue**

145, 253 i 258), al sector nord del pati trobem una petita necròpolis, fet que confirmaria l'ús dels sectors perimetrals o *suburbium* de la ciutat com a lloc on s'ubicaven els enterraments. Aquesta es trobava formada per dues fosses practicades en el terreny geològic amb enterraments individuals que es disposen de la mateixa manera, és a dir, orientades en direcció NW-SE¹¹ i sense cap tipus d'aixovar o element ornamental. A nivell tipològic trobem que un dels enterraments es diposità en una fossa simple, sense que es documentés cap tipus de coberta o calaix (**UF 1**) i, d'altra banda, el segon individu, molt malmès per les filtracions de ciment procedents de les pantalles del soterrani, conservava part de la caixa de *tegulae* encabida en una fossa de planta rectangular (**UF 2**). A partir de la seqüència estratigràfica, caldria atribuir a aquests enterraments una àmplia cronologia entre els segles III i IV dC.

Les sepultures d'aquesta cronologia aparegudes a Barcelona es situen gairebé sempre al costat o molt a prop de les vies o accessos a la ciutat, i es documenten des d'època baix-imperial i durant època tardoantiga, amb l'aparició d'àrees de necròpolis i petits recintes de culte (GRANADOS i RODÀ, 1993). Enterraments similars en trobem també al carrer Francesc Cambó (DD.AA., 1993b), al mercat de Santa Caterina (AGUELO i HUERTAS, 2006), al carrer dels Arcs (DD.AA, 1993a) o a la plaça de la Vila de Madrid (BELTRÁN, 2007), per esmentar alguns exemples

Als segles V-VI dC, l'ocupació d'aquest espai decreix substancialment. En aquests moments, quan l'antic vall ja es trobava colmatat, tan sols apareixen algunes fosses de morfologia i funció indeterminada (**ue 139, 142, 148, 244, 246 i 250**), dues estructures de combustió (**ue 141 i 241**) i una alineació de pedres (**ue 243**) que s'han de vincular amb diverses ocupacions relacionades amb activitats de caràcter temporal o esporàdic.

¹¹ Pensem que les dues tombes documentades poden formar part d'una àrea de necròpolis més ampla, una part de la qual podria ocupar l'actual àrea de la sagristia de l'hospital.

L'absència d'estructures o restes rellevants fins a època baix-medieval respon òbviament al fet que es tracta d'un indret no urbanitzable, ja que es situava a pocs metres de l'exterior del recinte emmurallat. No obstant, cal assenyalar la presència de ceràmiques de superfície espatulades de tradició carolíngia, cronològicament situades entre els segles IX-X (RIU, 1984), en nivells amb força quantitat de materials ceràmics dels segles V-VII dC, que no es relacionen amb cap estructura d'habitació (**ue 132, 135, 232, 323, 413, 103, 123, 229, 231, 322 i 412**). Aquest fenomen també es detecta en altres intervencions properes, com en el cas del Mercat de Santa Caterina o l'Avinguda de la Catedral, on també es documenten un seguit d'estructures de caire agrícola com sitges, pous i fosses que foren amortitzades en època alt-medieval (AGUELO i HUERTAS, 2006) (BLASCO, 1992).

Així, doncs, les restes constructives més antigues no les trobem fins a l'edificació d'un conjunt de cases d'època baix-medieval (segles XIII-XIV) sobre les quals s'establí l'hospital. Aquestes dades coincideixen amb les documentals que situen en aquest moment el creixement urbanístic d'aquesta zona de l'ager (BANKS, 1991).

Com ja hem comentat anteriorment, el 8 d'agost de 1412 mossèn Jaume Aldomar, prevere i beneficiat de la seu de la ciutat, va fer donació de les cases, horts contigus a aquestes, mobiliari, rendes i estatuts necessaris per fundar un centre hospitalari sota l'advocació de Sant Sever ¹². A partir d'aquest moment es comença a detectar una sèrie d'ampliacions, agregacions i reformes del recinte, procés on es construeixen els espais o àmbits més emblemàtics de l'hospital (església, pati interior, portal...). Lògicament les successives modificacions i reformes estructurals de l'edifici, principalment les del segle XVIII i XIX, van alterar notablement la fisonomia de les construccions originals.

¹² [...] *tot aquell alberch, ò totes aquelles cases ab obradors, è ort à aquelles contiguo, entrades, è exides, drets, è pertinencies sues, lo qual, ò les quals lo dit Jaume axi com à lega, è privada persona ha, è posseheix per titol de compres, quen ha fetes en la ciutat de Barcelona en lo carrer appellat den Riu primer [...]*. AHCB. Llibre de visites, butllas, privilegis, indults y altres instruments fahents per est hospital sots invocacio de Sant Sever. Ms. B-322. Fols 11-13v.

A nivell arqueològic, en primer lloc, es detecta una anivellació o arranament de la zona prèvia a la construcció de les edificacions. A la major part dels sectors es documenta la presència d'un nivell d'argiles de color marró fosc amb material ceràmic dels segles XIII-XIV, bàsicament fragments decorats amb policromia del tipus *verd i manganès*, així com de ceràmica vidriada (**ue 122, 204, 205, 636, 703, 708, 809, 818, 819, 820, 821 i 825**).

A continuació, a migdia de l'actual església, trobem un mur de fonamentació que, amb una orientació est-oest, travessava bona part de l'immoble i funcionava com una mena d'*eix transversal* o límit entre la zona d'hàbitat i l'hort, situat a la part posterior de la finca (**ue 114**). A aquesta estructura se li recolzava un tram de mur mitger orientat nord-sud (**ue 113**), que delimitava dos àmbits, parcialment documentats ja que s'estenien fora de l'àrea on es va realitzar l'excavació. D'altra banda, entre els **Sectors 2 i 3**, es va localitzar una altra estructura de fonamentació, en aquest cas de planta quadrada (**ue 203**), que funcionaria com una mena de contrafort del *mur transversal*.

A l'oest del mur mitger **ue 113**, dins d'uns dels àmbits de la zona destinada a l'hàbitat, apareix el dipòsit subterrani **ue 319** on es condueixen les aigües brutes o residuals de l'edifici. En canvi, cap a l'est, trobem un conjunt de pous o retalls de molta profunditat i de boca relativament estreta (**ue 130/406 i 405/410**), així com una estructura de funcionalitat indeterminada (**ue 112**).

D'altra banda, a l'antic pati o *hort* de l'edificació baix-medieval, trobem dues fosses de grans dimensions (**ue 101 i 230**). La primera, situada en el sector de la capçalera de l'església, es trobava molt malmesa arran de la construcció de la cripta. En canvi, la segona, localitzada al nord-oest del pati, fou reblerta amb dos estrats força homogenis compostos d'argiles, llims i graves, amb evidències d'haver contingut aigües estancades. El retall sembla relacionar-se amb una estructura pètria o muret de pedra seca situat molt a prop del límit superior est de la fossa (**ue 212**). Aquest conjunt, s'interpreta com una bassa

que permetria la recollida i contenció d'aigües d'origen pluvial o recaptades de torrents o rieres properes.

Finalment, a nivell general, la major part d'aquestes estructures foren obliterades entre els segles XV i XVI.

Al segle XVI, es construeixen nous espais i instal·lacions per satisfer les necessitats sanitàries i espirituals dels malats que residien a l'hospital.

Habilitada a la part posterior de l'immoble, s'edificà una església d'una sola nau de planta rectangular amb la capçalera plana. A partir de la seva disposició, tècnica constructiva dels murs, així com pel retaule conservat actualment al Museu Diocesà de Barcelona¹³, l'origen o construcció d'aquest espai es produeix a la primera meitat del segle XVI. Cal dir que en aquesta intervenció no es va documentar cap estructura o nivell de circulació associada a l'església original, ja que segurament es van veure afectats per les reformes dels segles XVIII i XIX.

L'espai de culte es completa amb una capella dedicada a la mare de déu, situada al lateral est de l'església, i una sagristia. Aquesta última, de planta quadrada coberta amb volta d'aresta, es localitza al costat oest de la capçalera quedant integrada dins del pati o claustre de l'hospital. Segons es desprèn de l'estudi històric de la finca, sembla que aquesta es va construir al llarg del segle XVI, un cop aixecada l'església (ORTEGA i VILLAVARDE, 2004).

L'excavació parcial de l'interior de la sagristia va permetre la documentació d'un conjunt de fonamentacions o basaments de petites dimensions i planta quadrada que ocupaven la totalitat de l'estança. A partir de la morfologia i distribució d'aquestes estructures, s'interpreta que el terra o paviment original de la sagristia, probablement de fusta, es recolzava sobre aquests pilars que

¹³ El retaule fou pintat pels portuguesos Pere Nunyes i Henrique Fernandes entre 1541 i 1542, i representava la processó de trasllat del cos de Sant Sever des de Sant Cugat fins a la catedral de Barcelona el dia 3 d'agost de 1405 (Yeguas, 2001).

alhora estarien col·locats directament a sobre o enterrats superficialment sobre el terreny ja rebaixat. Aquesta tarima o plataforma elevada resultaria un mecanisme eficaç que permetria l'evaporació de la humitat a través d'una cambra ventilada i d'uns dispositius o canals que facilitarien la circulació de l'aire. D'aquesta forma, es protegien o salvaguardaven objectes de valor que s'hi custodiaven a la sagristia, com per exemple ornaments, vasos sagrats o el registre parroquial.

Pel que fa les estructures d'hàbitat, dins de l'espai destinat al celler, rebost i pastador de l'hospital (**Sector 4**), es va documentar l'obliteració d'un dipòsit o fossa sèptica (**ue 401**) i d'una estructura indeterminada (**ue 404**). D'altra banda, al **Sector 2** o pati es localitzaren dos pous (**ue 221 i 237**), dels quals no hem pogut precisar la seva cronologia, encara que la presència d'un pou dins d'aquest espai es documenta d'antic¹⁴.

La reforma més important de l'hospital, detectada tant a nivell arquitectònic com arqueològic, es produeix a la segona meitat del XVIII. En aquest moment es desenvolupa un procés de remodelació integral que acabarà per configurar l'actual estructuració interna de l'edifici, així com la construcció d'una nova i àmplia xarxa de canalitzacions de desguàs. També destaca la construcció de les galeries o pòrtics del claustre o pati que es localitza a la part posterior de l'edificació.

Els possibles detonants d'aquesta transformació són l'incendi que afectà part de l'hospital el 8 de desembre de 1748 i, posteriorment, la reestructuració dels portals de la planta baixa realitzada a l'any 1773 (ORTEGA i VILLAVERDE, 2004).

Arqueològicament, es constata l'aparició de nous espais o àmbits, com el situat entre l'actual passadís que connecta el pati interior amb el claustre i la

¹⁴ [...] *Item dos galledas en lo pou de aram ab sas cadenas, corriola y tots guarniments [...].*ADB. Visitatio ecclesia seu domorum Hospitalis Sancti Severi siti in vico dicto de la Palla presentis civitas Barcinoe de anno 1616. Visites Pastorals. Vol. 78. Fol. 598v.

cantonada sud-est de l'església. Aquesta estança, delimitada per tres murs de nova planta **ue 302, 303/111 i 304**, aprofita com a límit oest el mur mitger **ue 113** d'origen baix-medieval, localitzat a la zona septentrional de l'actual església .

D'altra banda, es construeixen les galeries o pòrtics que volten el sector sud i oest del claustre de l'hospital, que funcionarien com espais de circulació i distribució de les habitacions o estances situades a la part posterior de l'immoble, com per exemple les cel·les pels malalts mentals. D'aquesta construcció, al sector nord-oest del pati, es va localitzar un basament d'un dels arcs de la galeria que, juntament amb la sagristia, tancava aquest sector del claustre (**ue 209**).

També s'amplià el sistema de drenatge de residus domèstics, amb la proliferació de conduccions, pous, fosses sèptiques... la major part situades a l'interior de les galeries o pòrtics del claustre (**ue 705, 804, 805, 806, 807, 810/811, 812, 813, 814, 817 i 822**). D'aquest conjunt d'estructures en destaca la canalització central **ue 109/201/501**, la qual s'ha documentat en gran part del seu recorregut: procedia del claustre, traspassava el mur que delimita l'església, després realitzava un gir en direcció al pati interior o androna fins arribar al carrer.

Dins d'aquesta fase es documentà també l'obliteració del terra elevat de la sagristia, mitjançant un estat de reompliment amb restes ceràmiques procedents d'un taller de terrissaire (**ue 603**).

Finalment, als segles XIX-XX, es realitzen les darreres actuacions o remodelacions de l'immoble que va anar adquirint un caràcter domèstic, ja que les plantes superiors es van destinar majoritàriament al lloguer d'estances. Aquesta nova funció de l'hospital provocà la construcció del segon al quart pis, així com una reconfiguració dels accessos (ORTEGA i VILLAVERDE, 2004). En aquest sentit, a la cantonada sud-est del pati, va aparèixer un conjunt

d'estructures que corresponien a les fonamentacions d'una escala pel personal de l'hospital que permetria un accés exclusiu o diferenciat dels llogaters a les plantes superiors (**ue 215, 216, 217, 224 i 225**).

D'altra banda, l'estança o àmbit de la fase anterior que es situava al **Sector 3** és amortitzada i sobre ella es construeix un mur o nou límit de l'església (**ue 301**), així com un passadís per accedir des de l'androna o pati interior al claustre. Aquesta ampliació de l'espai de culte també es pot apreciar en la contraposició de la factura dels murs que delimiten l'església: mentre que els murs originaris eren de carreus perfectament disposats en fileres lligats amb morter de tipus sorrenc i color ataronjat, l'ampliació del segle XIX, construït amb obra de maçoneria, alguns carreus i maons disposats d'una forma desordenada i lligats amb un morter de calç blanca. Aquesta reforma sembla relacionar-se amb la divisió interna de l'església en dues plantes, projectant a tota la nau l'espai destinat al cor.

Finalment, dins d'aquesta fase trobem una sepultura o cripta al subsòl de l'antic espai de culte (**ue 108**). Segons la documentació conservada, l'any 1615 es va construir una primera sepultura on s'enterraven els malalts que morien a l'hospital, però al segle XIX se'n va obrir una de nova, que és la que es conservava fins a l'actualitat. L'any 1925, moment en què es va traslladar l'hospital al seminari major de les Corts, l'estructura fou buidada i, per tant, abandonada (VILLAVERDE I ORTEGA, 2004). Situada a la meitat nord de l'església, es caracteritza per una construcció de planta rectangular coberta per una volta *a plec de llibre* obrada amb maons i elements constructius aprofitats. El paviment o enrajolat del sòl es trobava integrat també per maons rectangulars de 30 x 15 cm disposats *a la mescla*.

Segellant la cripta, trobem una làpida de pedra de tipus basàltic, amb dues perforacions a la part central que facilitarien l'aixecament de la llosa en el moment d'obrir o tancar la sepultura. A més, com a elements decoratius es

troben inscrits l'any 1808 i l'emblema heràldic de l'ordre de Sant Sever, que consisteix en una mitra que al·ludeix a la seva condició de bisbe (**ue 105**).

8. BIBLIOGRAFIA

- AGUAROD, C. (1991): *Ceràmica romana importada de cocina en la Tarraconense*, Institución Fernando el Católico, Zaragoza.
- AGUELO, J. i HUERTAS, J. (2006): "Memòria de la intervenció arqueològica al solar del Mercat de Santa Caterina, Ciutat Vella (Barcelona, Barcelonès)". *Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya*. Inèdit.
- CARANDINI, A. (1981): *Atlante delle forme ceramiche. Ceramica fina romana nel bacino Mediterraneo (Medio e Tardo impero)*, Roma.
- BANKS, P.H. (1991): "L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300". *Història de Barcelona. La formació de la Barcelona medieval*, vol. 2, Barcelona, pàg. 25-71.
- BATLLORI I MUNNÉ, A. i LLUBIÀ I MUNNÉ, LI. M^a. (1974): *Ceràmica Decorada Catalana*. Ed. Vicens-Vives. Barcelona.
- BELMONTE, C. (2008): "L'ocupació de l'extrem sud-oest del suburbium de Barcino entre les segles I-IV dC: Les troballes del carrer d'Avinyó". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, Època II, núm. 4, Barcelona, pàg. 90-105.
- BELTRÁN DE HEREDIA, J. (dir) (2001): *De Barcino a Barcelona (siglos I-VIII). Los restos arqueológicos de la plaza del Rey de Barcelona*. Museu d'Història de Barcelona, Barcelona.
- BELTRÁN DE HEREDIA, J. (2006): "Los contextos altomedievales de la Plaza del Rei de Barcelona: la ceràmica de tradició carolingia (siglos IX-X)".

Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona, Època II, núm. 2, Barcelona, pàg. 109-139.

-BELTRÁN DE HEREDIA, J. (2007): "La via sepulcral de la Plaza Vila de Madrid. Un ejemplo del ritual funerario durante el alto imperio en la necrópolis occidental de Barcino", *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, Època II, núm. 3, Barcelona, pàg. 12-63.

-BLASCO, M.; GRANADOS, O.; MIRÓ, C.; PIQUER, E.; ROVIRA, C. (1994): "Estudi històrico-arqueològic a l'avinguda de la Catedral". *IIIer Congrés d'Història de Barcelona*, Barcelona, pàg. 109-118.

-BUXEDA, J. I CAU M. A. (2006): "Caracterització arqueomètrica de les ceràmiques espatulades de la plaça del Rei de Barcelona", *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, Època II, núm. 2, Barcelona, pàg. 140-151.

-CABALLÉ, F. i GONZÁLEZ, R. (2003): "Notes per a una definició de l'arquitectura civil baixmedieval a Barcelona". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, Època II, núm. 8, Barcelona, pàg. 85-98.

-CERDÀ I MELLADO, J. A. (2001): *La ceràmica catalana del segle XVII trobada a la plaça Gran (Mataró)*. Barcelona.

-COLL CONESA, J. (1998): *Mallorca i el comerç de la ceràmica a la Mediterrània*. Fundación "la Caixa " i Govern Balear. Palma de Mallorca 1998.

-COMAS, M.; GURT, J.M.; LÒPEZ, A.; PADRÓS, P. i ROCA, M. (1997): "Contextos ceràmics d'època romana tardana i de l'alta edat mitjana (segles IV-X) (Badalona, 1996)", *Arqueo Mediterrània*, 2, Barcelona.

- DD.AA. (1991): *Història de Barcelona*. Vol. II. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- DD.AA. (1992): *L'avinguda de la Catedral: de l'ager a la colònia Barcino a la Vilanova dels Arcs*. Ajuntament de Barcelona, Regidoria d'Edicions i Publicacions. Barcelona.
- DD.AA. (1993a): "Intervencions a Barcino (1982-1989): carrer dels Arcs". *Anuari d'Intervencions Arqueològiques a Catalunya: Època romana-Antiguitat tardada*, núm. 1, Barcelona pàg. 108-109.
- DD.AA. (1993b): "Intervencions a Barcino (1982-1989): avinguda de Francesc Cambó". *Anuari d'Intervencions Arqueològiques a Catalunya: Època romana-Antiguitat tardada*, núm. 1, Barcelona pàg. 107.
- DD.AA. (1999): *La Barcelona Gòtica*. Catàleg de l'exposició. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Barcelona.
- FULLNA, M. (1974): *Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció*. Editorial Moll. Palma de Mallorca.
- GRANADOS, J.O. (1990): "La colònia Barcino. Origen i estructura d'una colònia augustea". *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, vol. 2, Barcelona, pàg. 59-95.
- GRANADOS, J.O.; RODÀ, I. (1993): "Barcelona a la baixa romanitat". *III Congrés d'Història de Barcelona*, vol. 1, Barcelona, pàg. 25-46.
- HARRIS, E.C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Barcelona.
- HUERTAS, J. i RODRÍGUEZ, M. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: darreres intervencions arqueològiques", a *Ier Congrés d'arqueologia medieval i*

moderna a Catalunya, Barcelona, pàg. 16-23.

-KEAY, S.J. (1984): *Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean. A typology and economic study: the catalan evidence*, BAR International Series, 196, Oxford.

-ORTEGA, J. i VILLAVERDE, M. (2004): *Antic hospital de clergues de sant Sever. Carrer de la Palla, 19-21. Estudi Històric*. Inèdit.

-PUIG, F. i RODÀ, I. (2007): "Las murallas de Barcino. Nuevas aportaciones al conocimiento de la evolución de sus sistemas de fortificación". *Murallas de Ciudades romanas no occidentales del Imperio*, Lugo, pàg. 597-631.

-RIU I BARRERA, E. (1984): "D'algunes formes de terrissa alt-medieval barcelonina". *Acta Medievalia*. Annex 2, Barcelona pàg. 29-48.

-ROVIRA, R. (2005): "Informe tècnic de la intervenció arqueològica al carrer de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)". *Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya*. Inèdit.

-RUIZ, J. (2006): "Informe preliminar de la intervenció arqueològica al carrer de la Palla 19-21". *Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya*. Inèdit.

-SOBREQUÉS J. (1991): *Història de Barcelona. Vol III Segles XIV-XV*. Ajuntament de Barcelona i l'Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

-SOBREQUÉS J. (1992): *Història de Barcelona. Vol IV Segles XVI-XVII*. Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

-TELESE I COMPTE, A. (1987): "Les Sèrie de Poblet" a *Butlletí Informatiu de Ceràmica*. núm. 32, Barcelona.

- TELESE I COMPTE, A. (1991): *La vaixella blava catalana de 1650 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura. Investigació bibliogràfica sobre la pisa hispànica*. Barcelona.

- TED'A (1989): *Un abocador del segle V d.C. en el fòrum provincial de Tarraco*, Memòries d'excavació, 2, Tarragona.

- YEGUAS, J. (2001): "Sobre l'escultor Martí Díez de Liatzasolo (circa 1500-1538)". *LOCVS AMOENUS*, 5. Bellaterra, pàg.179-194.

- VENTAYOL, A.; PALAU, J. I ROCA, A. (2002): "El contexto Geotérmico de la Ciudad de Barcelona". *Ingeniería del Terreno. Ingeoter*, 1. U.D. Proyectos. E.T.S.I. Minas U.P.M. Madrid.

- VICENT LERMA, J. (1992): *La loza gòtico-Mudéjar en la ciudad de Valencia*. Monografias del Museo Nacional de cerámica y de las artes suntuarias "Gonzalez Martí" núm. 1. Ministerio de Cultura. Valencia.

ARXIUS

Arxiu del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona

Arxiu Diocesà de Barcelona.

Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

CATÀLEG MATERIALS

LÀMINA 1

- 1- 016/07-108-1 – Perfil sencer de rajola blanca i blava del segle XVI amb l'emblema heràldic de Sant Sever.

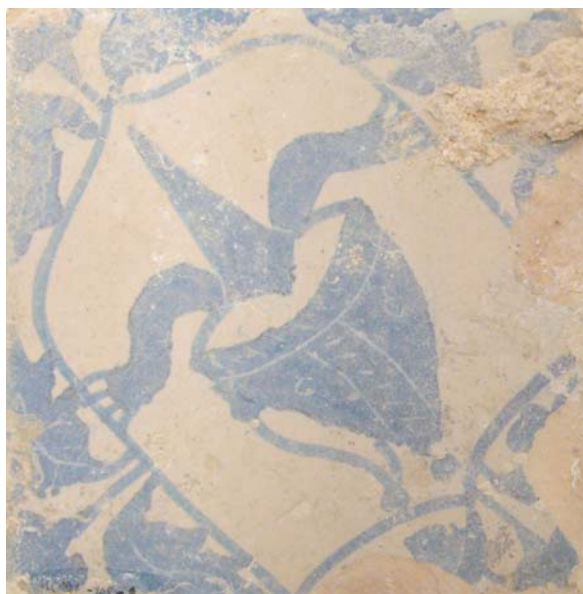
- 2- 016/07-126-1 – Vora d'àmfora africana. KEAY XXXVA. Ø 8 cm.

- 3- 016/07-132-2 – Vora d'àmfora africana. KEAY LXIIG. Ø 12 cm.

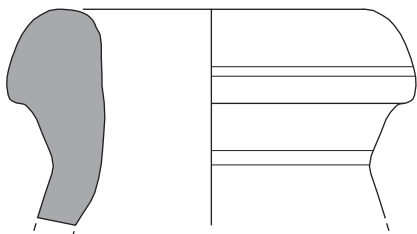
- 4- 016/07-132-3 – Vora d'àmfora africana. KEAY LXII. Ø 10 cm.
- 5-

- 6- 016/07-132-4 – Vora d'àmfora africana. Possible KEAY LXIIB. Ø 10 cm.

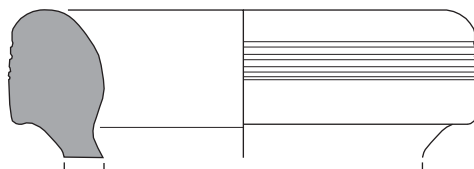
1

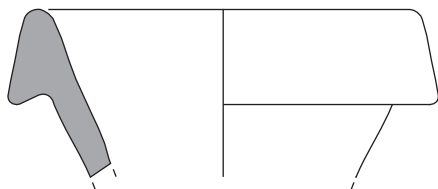
2

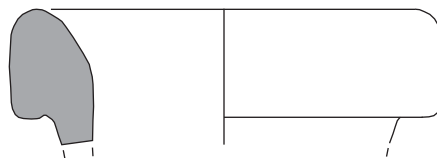
3

4

5

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

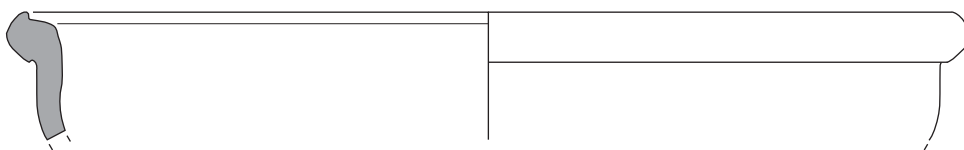
LÀM.

1

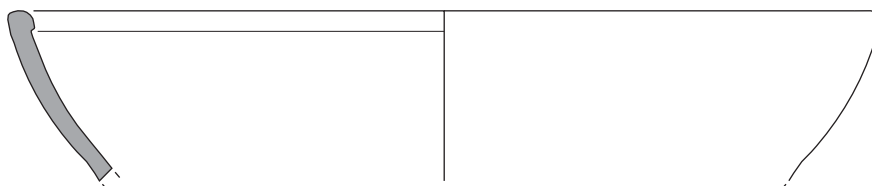
LÀMINA 2

- 1- 016/07-133-1 – Vora de cassola de comuna africana. HAYES 199. Ø 25 cm.
- 2- 016/07-133-2 – Vora de cassola de comuna africana. LAMBOGLIA 10A. Ø 22,8 cm.
- 3- 016/07-133-3 – Vora de plat de terra sigil·lata africana D. HAYES 61.
- 4- 016/07-133-4 – Vora d'àmfora africana. KEAY LXIIB.
- 5- 016/07-133-5 – Peu de ceràmica vidriada romana. Ø 4,5 cm.
- 6- 016/07-143-1 – Vora de tapadora de comuna africana. OSTIA I-20. Ø 20 cm.

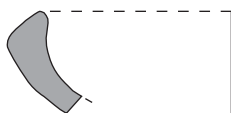
1

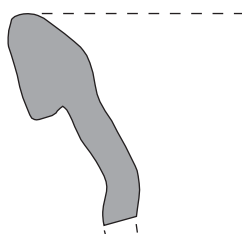
2

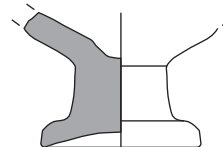
3

4

5

6

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

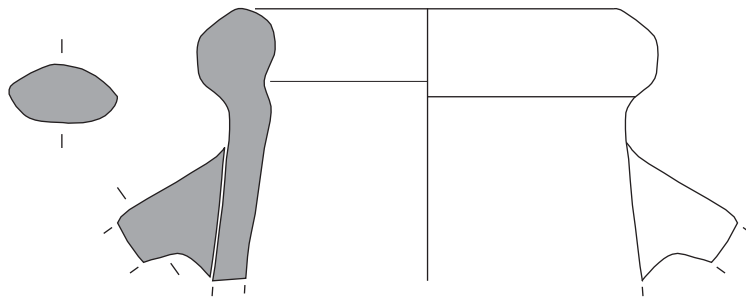
LÀM.

2

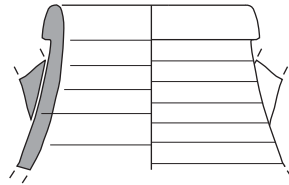
LÀMINA 3

- 1- 016/07-143-2 – Vora d'àmfora africana. KEAY IIIB. Ø 10 cm.
- 2- 016/07-143-3 – Vora d'àmfora africana. LRA 3/KEAY 54B. Ø 5 cm.
- 3- 016/07-144-1 – Vora de tapadora de comuna africana. OSTIA III-332. Ø 22 cm.
- 4- 016/07-144-2 – Vora de gerreta de comuna oxidada. Ø 8 cm.

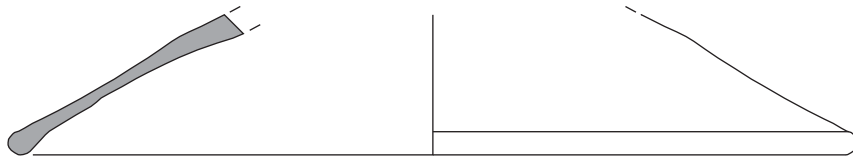
1

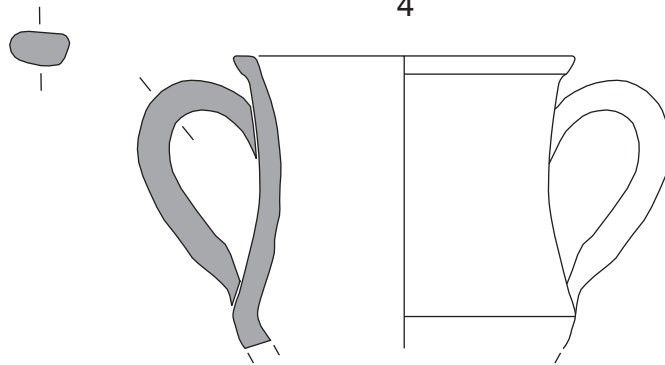
2

3

4

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

3

LÀMINA 4

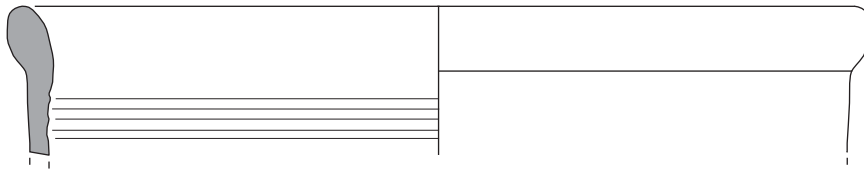
- 1- 016/07-147-1 – Vora de cassola de comuna africana. OSTIA III-267B. Ø 22 cm.

- 2- 016/07-149-1 – Vora d'àmfora africana. KEAY XXXIV. Ø 9 cm.

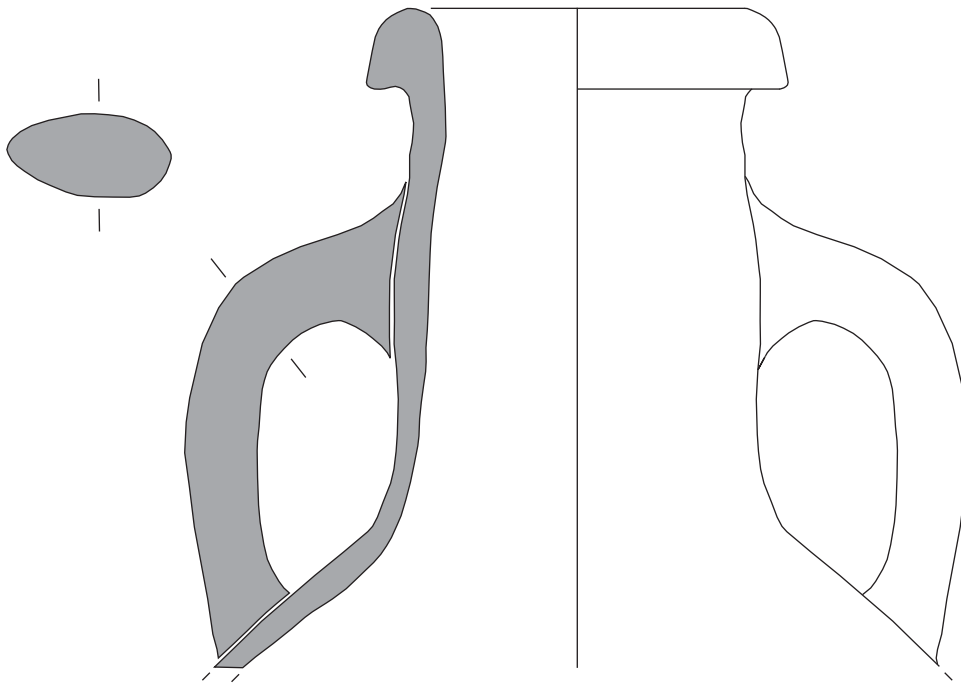
- 3- 016/07-223-1 – Vora de morter de comuna oxidada vidriada de color verd.

- 4- 016/07-239-1 – Vora d'olla de comuna reduïda. Ø 14 cm.

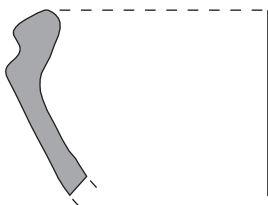
1

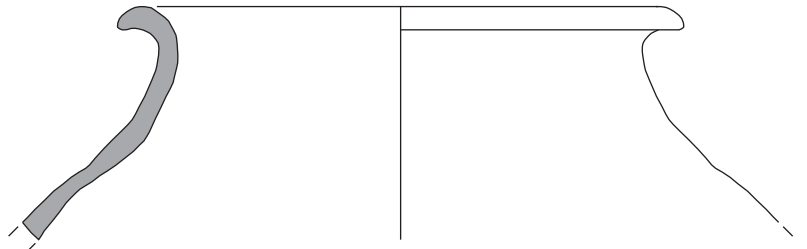
2

3

4

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

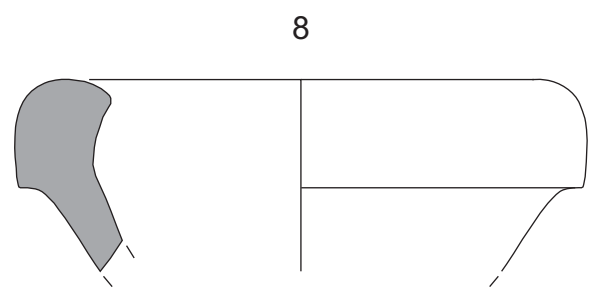
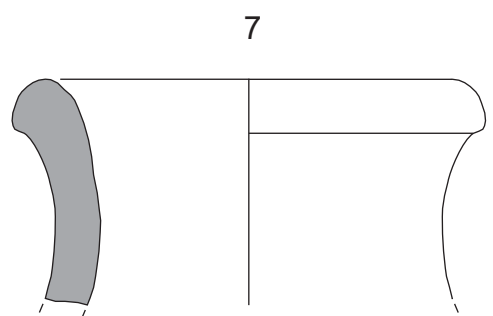
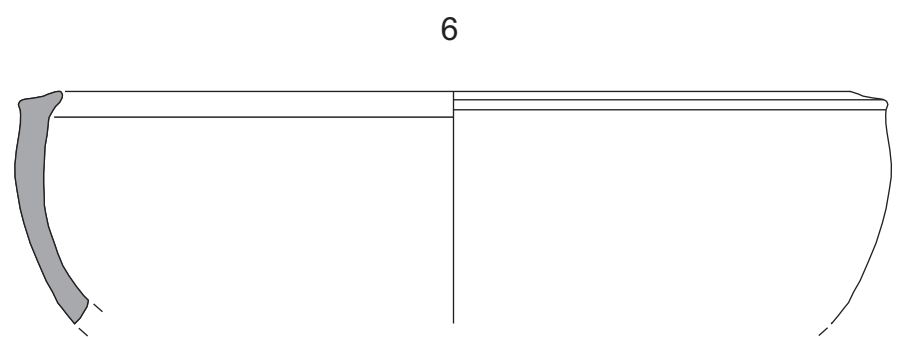
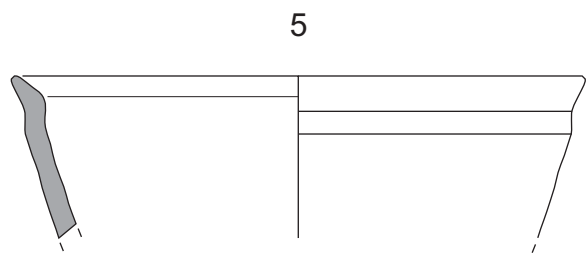
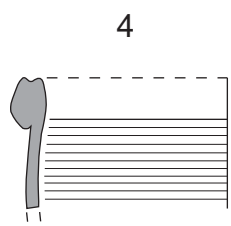
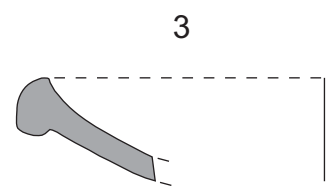
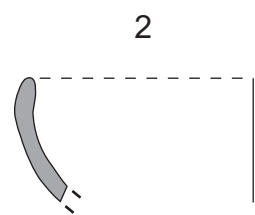
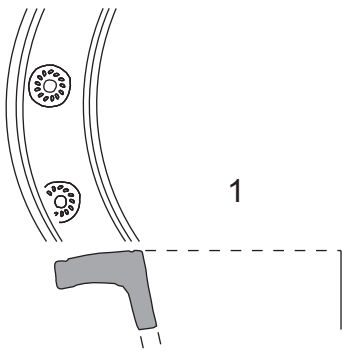
Escala: 1/2

LÀM.

4

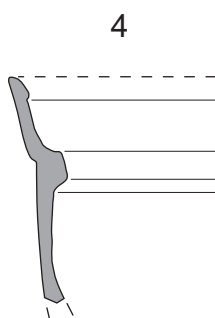
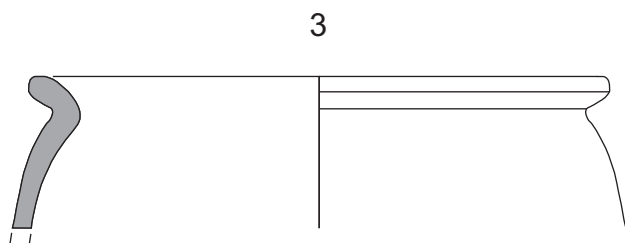
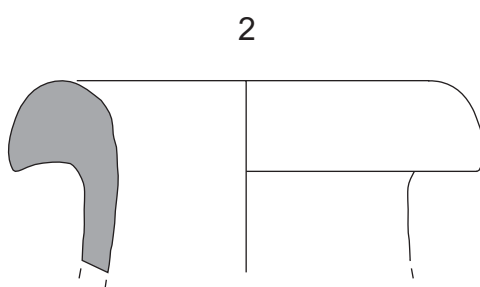
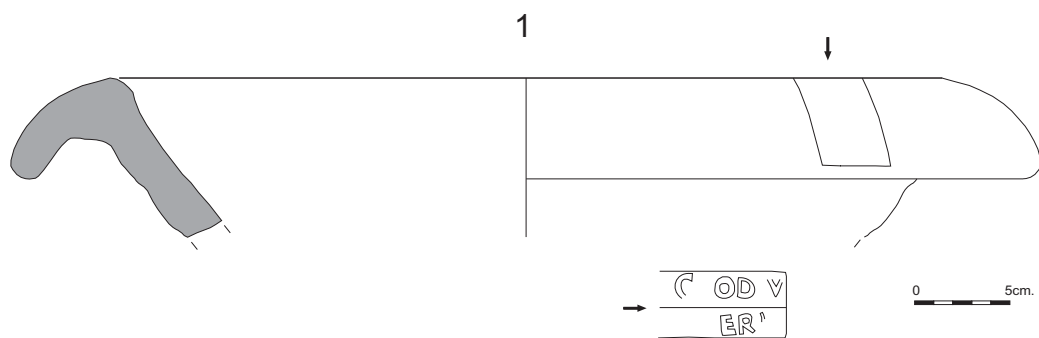
LÀMINA 5

- 1- 016/07-240-1 – Vora de bol de paleocristiana grisa. RIGOIR 3.
- 2- 016/07-240-2 – Vora de plat de comuna africana. LAMBOGLIA 9A.
- 3- 16/07-06242-1 – Vora de plat/tapadora de comuna africana. ALT. CV, I (105).
- 4- 016/07-242-2 – Vora de cassola de comuna africana. OSITA III-267A.
- 5- 016/07-242-3 – Vora de cassola de comuna itàlica. Ø 15 cm.
- 6- 016/07-242-4 – Vora de bol de comuna reduïda. Ø 21 cm.
- 7- 016/07-242-5 – Vora d'àmfora bètica. KEAY XIII A. Ø 11 cm.
- 8- 016/07-242-6 – Vora d'àmfora bètica. KEAY XIII C. Ø 13 cm.

LÀMINA 6

- 1- 016/07-247-1 – Vora de morter centre-itàlic. DRAMONT 2. Ø 44 cm.
- 2- 016/07-247-2 – Vora d'àmfora africana. KEAY XXXV. Ø 10 cm.
- 3- 016/07-252-1 – Vora d'olla de comuna africana. HAYES 200. Ø 15 cm.
- 4- 016/07-254-1 – Vora de cassola de comuna africana. OSTIA II-303.

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Peça núm. 1 Escala 1/3. Peces núm. 2-4 Escala 1/2.

LÀM.

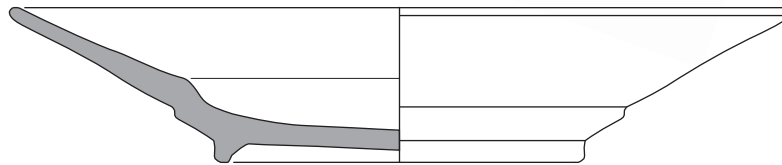
6

LÀMINA 7

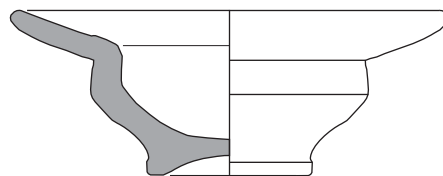
- 1- 016/07-313-1 – Vora de plat de blanca i blava catalana de l'estil *de la cirereta*. Ø 20 cm.

- 2- 016/07-320-1 – Perfil sencer de saler amb decoració policromada del tipus verd i manganès de procedència catalana . Ø 10,4 cm.

1

2

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

7

LÀMINA 8

- 1- 016/07-328-1 – Vora de plat de terra sigil·lata africana D. HAYES 104A. Ø 23,4cm.

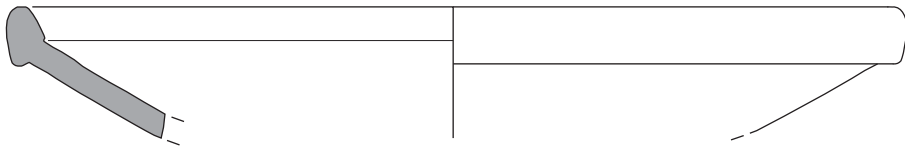
- 2- 016/07-411-1 – Fons de plat amb motiu heràldic en manganès de procedència catalana. Ø 6 cm.

- 3- 016/07-415-1 – Vora de plat de terra sigil·lata africana D. HAYES 87A.

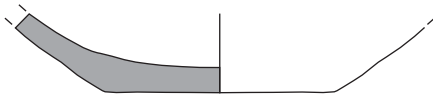
- 4- 016/07-415-2 – Vora d'àmfora africana. Possible KEAY LVIIIB. Ø 14 cm.

- 5- 016/07-415-3 – Vora d'àmfora oriental. LRA 1.

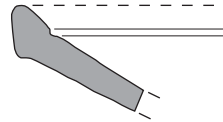
1

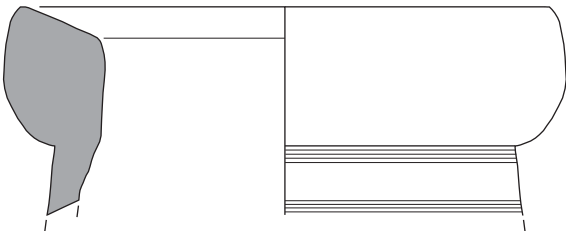
2

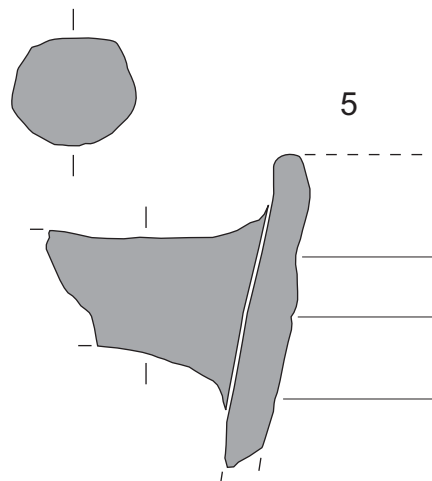
3

4

5

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

8

LÀMINA 9

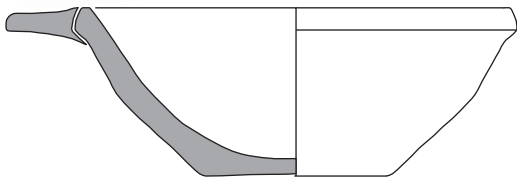
- 1- 016/07-603-1 – Perfil sencer d'escudella d'orelletes de blanca i blava catalana del tipus "sagnador". Ø 11 cm.

- 2- 016/07-603-2 – Perfil sencer d'escudella d'orelletes de blanca i blava catalana del tipus "sagnador". Ø 11,8 cm.

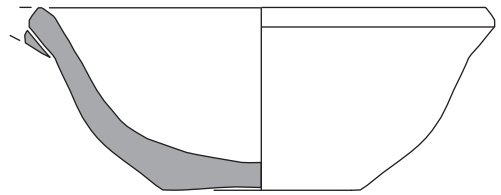
- 3- 016/07-603-3 – Perfil sencer d'escudella de blanca i blava catalana del tipus "sagnador". Ø 13 cm.

- 4- 016/07-603-4 – Vora de plat de blanca i blava de procedència catalana decorada amb l'orla *de la ditada*. Ø 20,4 cm.

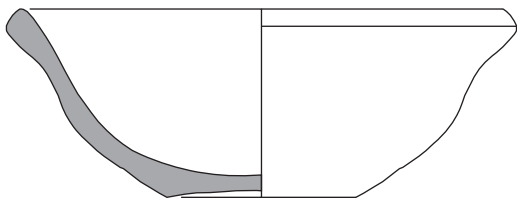
1

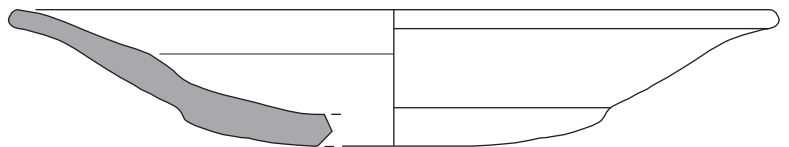
3

2

4

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

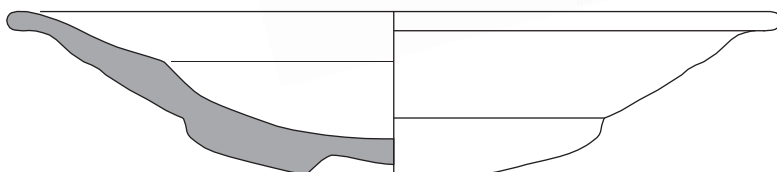
9

LÀMINA 10

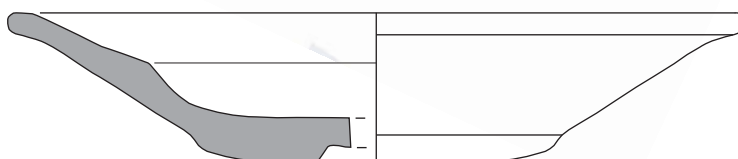
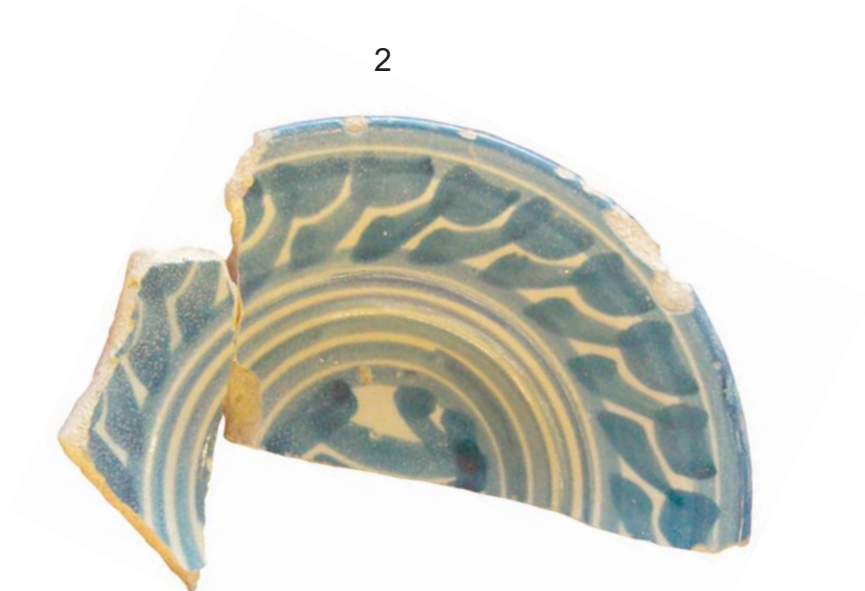
- 1- 016/07-603-5 – Perfil sencer de plat de blanca i blava de procedència catalana decorada amb orla *de la ditada*. Ø 20,4 cm.

- 2- 016/07-603-6 – Vora de plat de blanca i blava de procedència catalana decorada amb l'orla diversa tipus *martell*. Ø 19,2 cm.

1

2

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

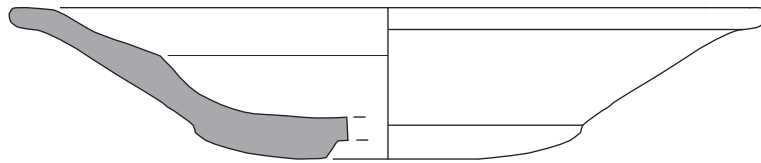
10

LÀMINA 11

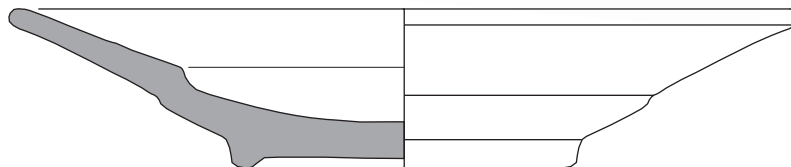
- 1- 016/07-603-7 – Vora de plat de blanca i blava de procedència catalana decorada amb l'orla diversa del tipus *palma doble i voluta*. Ø 20 cm.

- 2- 016/07-603-8 – Perfil sencer de plat de blanca i blava de *Poblet* (Orla F). Ø 11 cm.

1

2

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

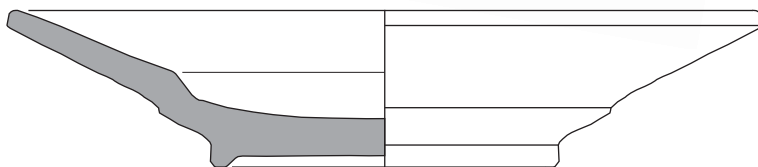
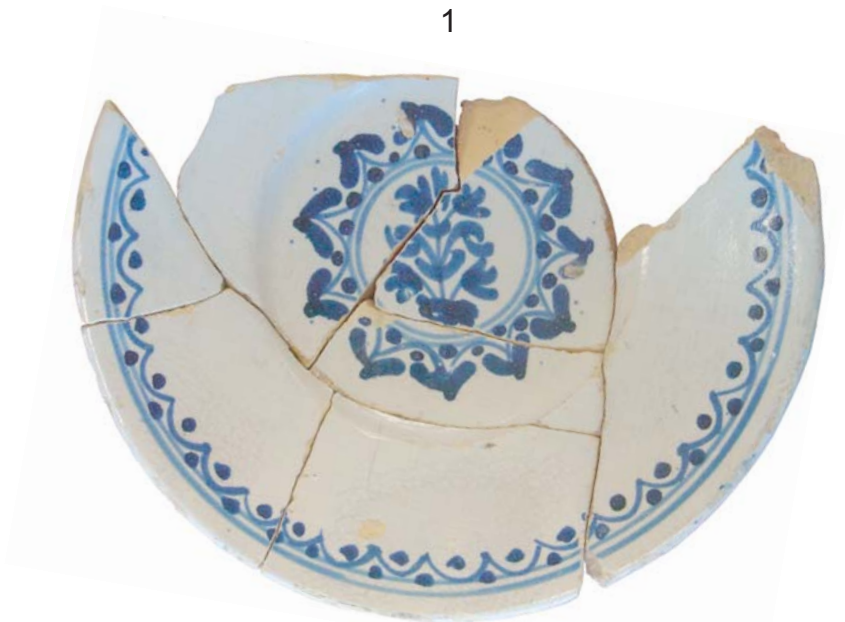
11

LÀMINA 12

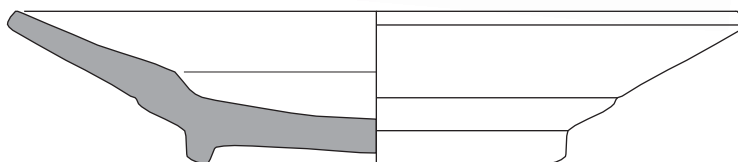
- 1- 016/07-603-9 – Perfil sencer de plat de blanca i blava de procedència catalana del tipus *influència francesa* (orla arcada puntejada). Ø 20 cm.

- 2- 016/07-603-10 – Perfil sencer de plat de blanca i blava de procedència catalana del tipus *influència francesa* (orla arcada puntejada). Ø 19,6 cm.

1

2

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

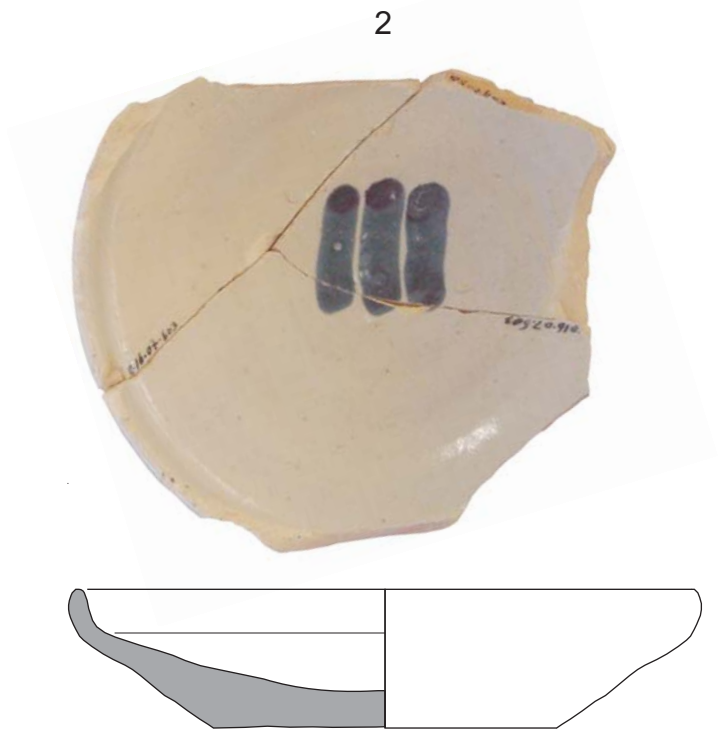
12

LÀMINA 13

- 1- 016/07-603-11 – Perfil sencer d'escudella de blanca i blava de procedència catalana del tipus *influència francesa* (orla arcada puntejada). Ø 11,6 cm.

- 2- 016/07-603-12 – Perfil sencer de plat de blanca i blava de procedència catalana amb motiu central compost per tres línies paral·leles. Ø 16,4 cm.

- 3- 016/07-603-13 – Perfil sencer d'escudella de blanca i blava de procedència catalana amb orla formada per un arc i punt. Ø 15,4 cm.

0 5cm.

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

13

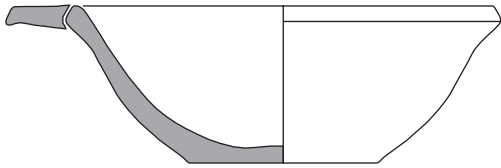
LÀMINA 14

- 1- 016/07-603-14 – Perfil sencer d'escudella d'orelletes de comuna oxidada (rebuig terrissaire). Ø11 cm.

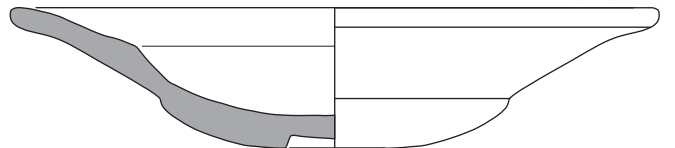
- 2- 016/07-603-15 – Perfil sencer de plat de comuna oxidada (rebuig terrissaire). Ø 17,4 cm.

- 3- 016/07-708-1 – Vora de tapadora amb decoració policromada del tipus verd i manganès de procedència valenciana. Ø 13,4 cm.

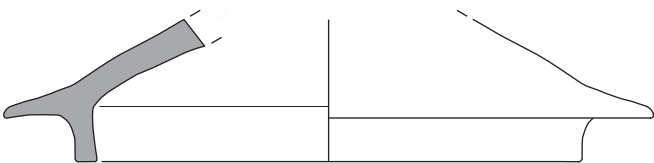
1

2

3

CODEX
Arqueologia i
Patrimoni

INTERVENCIÓ: c/ de la Palla, 19-21 (Barcelona, Barcelonès). Codi 016/07

Escala: 1/2

LÀM.

14

PLANIMETRIA

Núm.	Títol	UE	Escala
1	Planta situació intervenció respecte parcel·lari.		1/500
2	Planta general de la intervenció.		1/100
3	Planta general dels sectors de la intervenció		1/150
4	Planta general de les fases cronològiques de la		1/100
5	Planta detall de la Fase I - s. I dC. (fossat)	137 326 418	1/50
6	Planta detall de la Fase II - s. II-III dC.	145 253 258	1/50
7	Planta detall de la Fase III - s. III-IV dC. (Necròpolis)	255 257 260 261	1/10
8	Planta detall de la Fase IV - s. V-VII dC.	139 141 142 148 243 244 246 250	1/50
9	Planta detall de la Fase V (1/2) - s. XIII-XV.	101 212 230	1/50
10	Planta detall de la Fase V (2/2) - s. XIII-XV	112 113 114 125 130 203 206 319 406 410	1/50
11	Planta detall de la Fase VI (1/2) - s. XVI-XVII	237 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618	1/50
12	Planta detall de la Fase VI (2/2) - s. XVI-XVII	221 237 401 404 709 715	1/50
13	Planta detall de la Fase VII (1/2) - s. XVIII	111 209 201 302 303 305 804 805 806 827 826 807 811 810	1/50
14	Planta detall de la Fase VII (1/2) - s. XVIII	111 109 201 302 303 304 305 501 804 806 805 807 827 826	1/50
15	Planta detall de la Fase VIII (1/2) - s. XIX-XX	104 105 108 214 215 216 217 218 224 225 604 801 808 301	1/50
16	Planta detall de la Fase VIII (1/2) - s. XIX-XX	108 214 215 216 217 218 224 226 301 408 604 801 808	1/50
17	Planta general de la intervenció amb la situació		1/100
18	Secció A-A'	101 102 103 132 133 134 147 107 108 104 105 106 123 135	1/50
19	Secció B-B'	109 110 113 121 123 126 127 135 136 147 301 302 306 311	1/50
20	Secció C-C'	106 108 227 239 240 252 228 230 241 247 246 261 262 263	1/50
21	Secció D-D'	211 223 229 231 232 239 209 211 223 212 229 231 232 240	1/50
22	Secció E-E'	123 135 136 143 144 150 142 220 218 225 229 231 232 240	1/50
23	Secció F-F'	227 229 231 228 232 239 240 252 224 225 206 202 201 203	1/50
24	Secció G-G'	401 403 412 413 415 416 417 418	1/50
25	Secció H-H'. UF 1 i UF2.	255 256 260 261 262	1/10
26	Secció I-I'. UF 1.	255 256	1/10

Núm.	Títol	UE	Escala
27	Secció J-J'.	501 502 503 506	1/20
28	Secció K-K'.	604 630 605 632 601 602 603 635 634 609 616 636	1/20
29	Secció M-M'.	601 602 603 631 619 613 636 629 614 615 616 617 618 633	1/20
30	Seccions N-N' i O-O'.	801 808 810 811 814 815 819 820 821 813 816 818 825 817	1/50

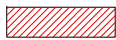

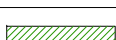
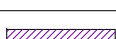

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo García	AUTORS Emiliano Hinojo García	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI DIN A3 Escala: 1:500	INTERVENCIÓ C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever) Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)	NOM DEL PLÀNOL Planta situació	Núm. 1
			0 25	Data: Febrer 2010	

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terrany geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo García	AUTORS Emiliano Hinojo García		INTERVENCIÓ C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever) Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)	NOM DEL PLÀNOL Planta general	Núm. 2
			DIN A3 Escala: 1:100		

	SECTOR 1
	SECTOR 2
	SECTOR 3
	SECTOR 4
	SECTOR 5
	SECTOR 6
	SECTOR 7
	SECTOR 8
	SECTOR 9

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:150

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 7,5

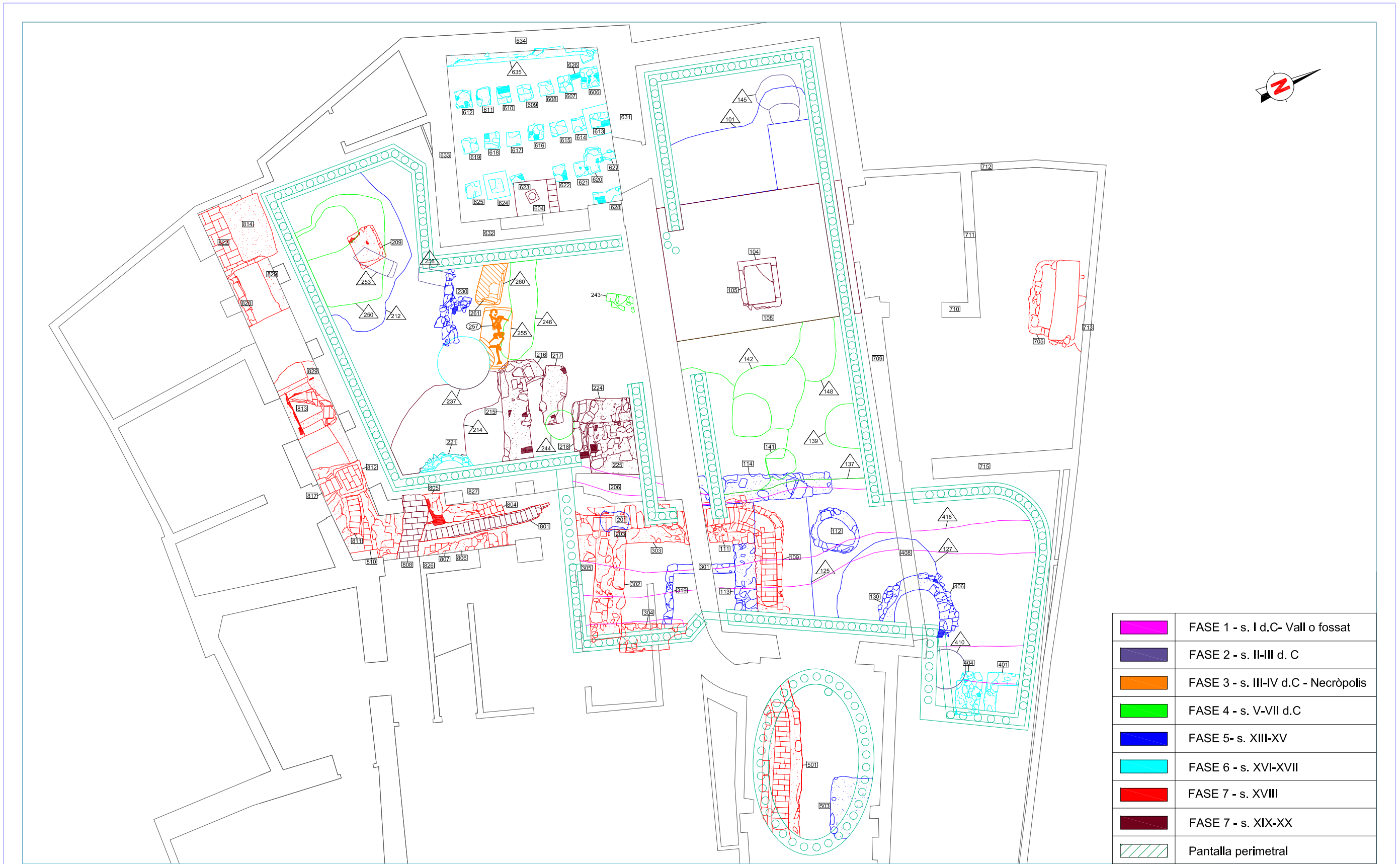
NOM DEL PLÀNOL

Planta general
sectors

Data: Febrer 2010

Núm.

3

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

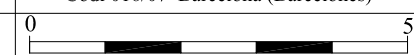
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:100

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

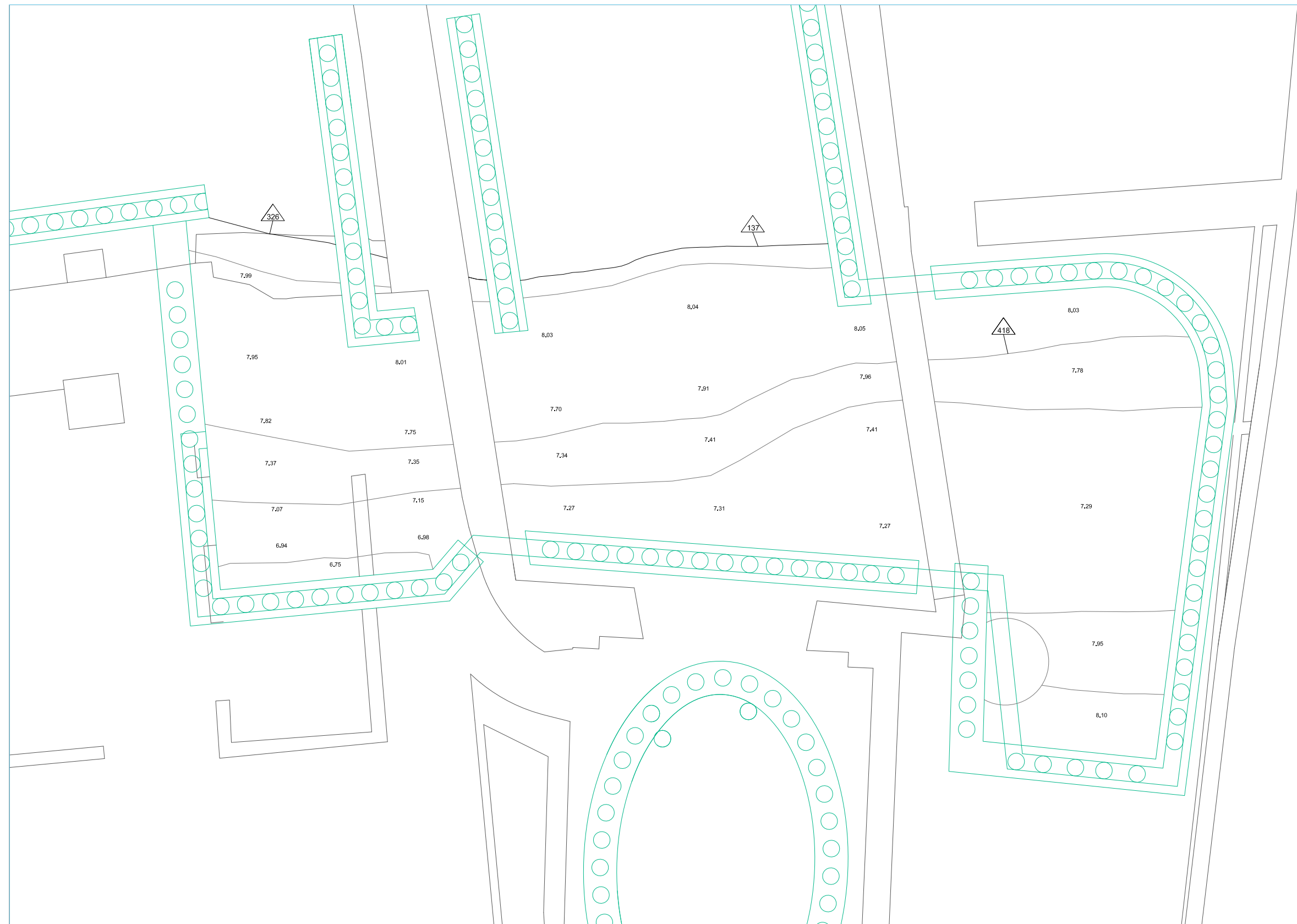
NOM DEL PLÀNOL

Planta general
Fases

Data: Febrer 2010

Núm.

4

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
221	UE Estrat
9.45	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

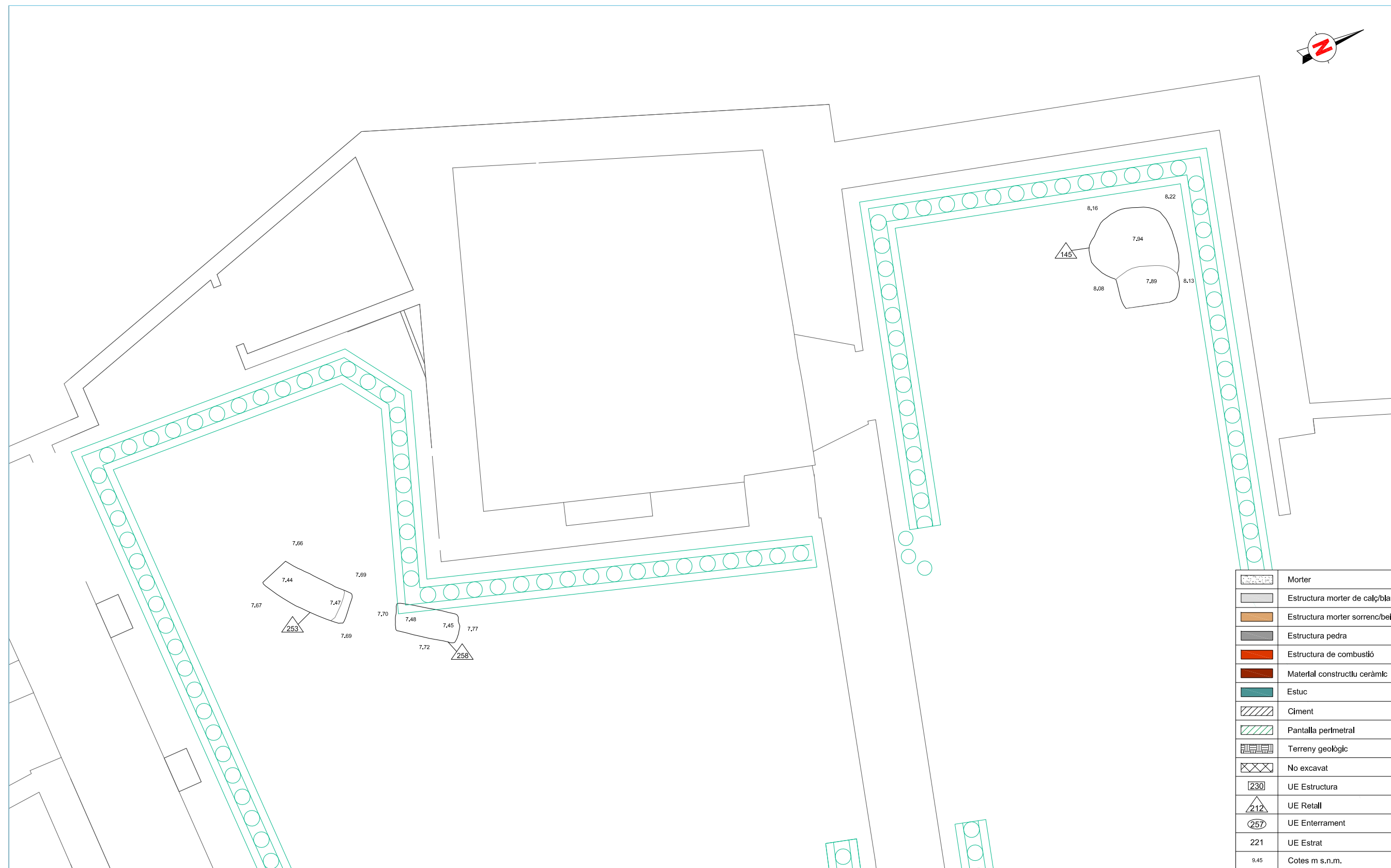
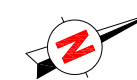
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)
0 2,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 1
s. I dC. (fossat)
Data: Febrer 2010

Núm.
5

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

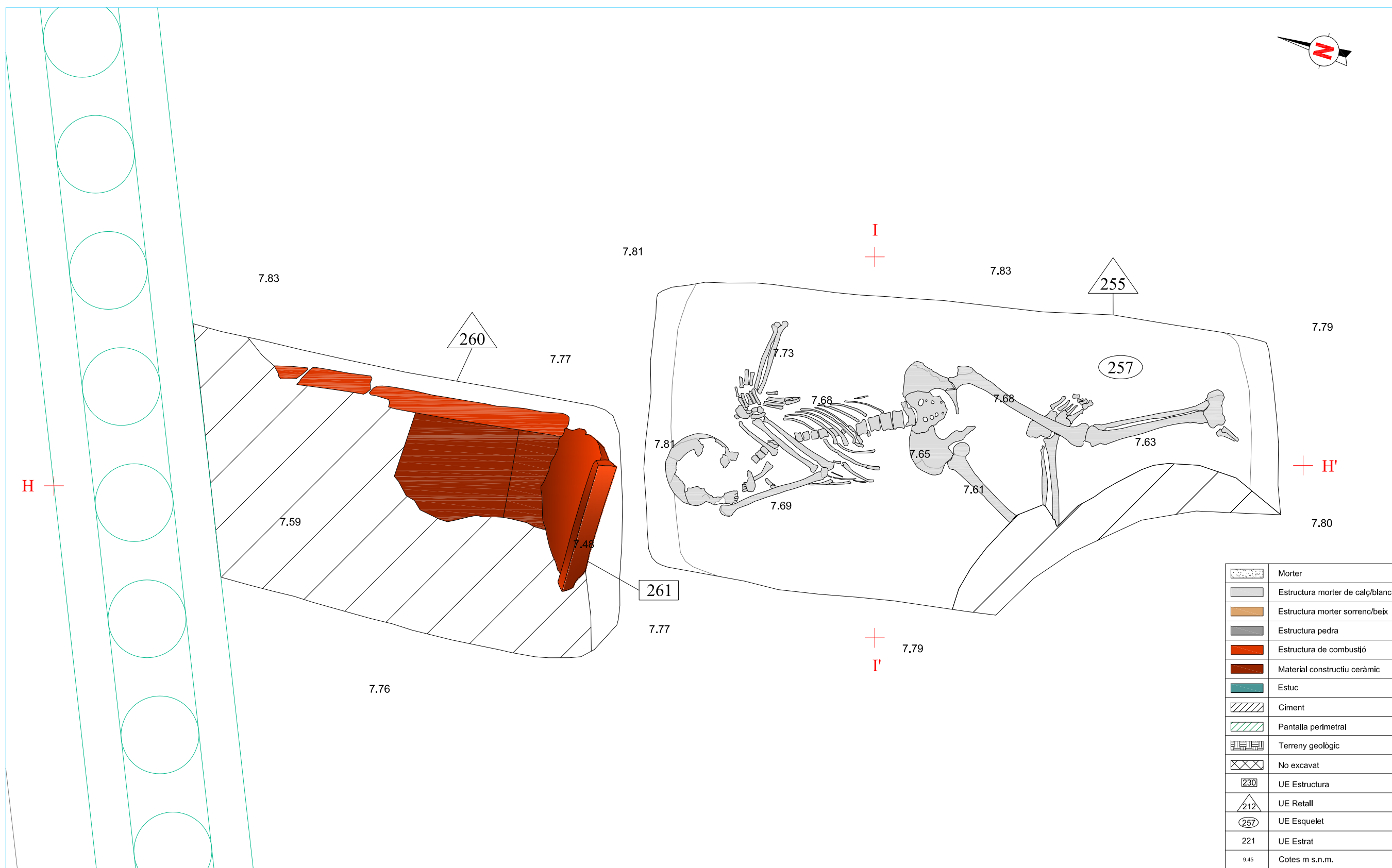
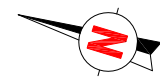
NOM DEL PLÀNOL

Planta Fase 2
s. II-III dC.

Data: Febrer 2010

Núm.

6

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

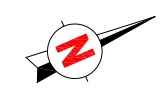
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:10

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Barcelona (Barcelonès)
0 0,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 3
Necròpolis: UF 1 i UF 2
Data: Febrer 2010

Núm.
7

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

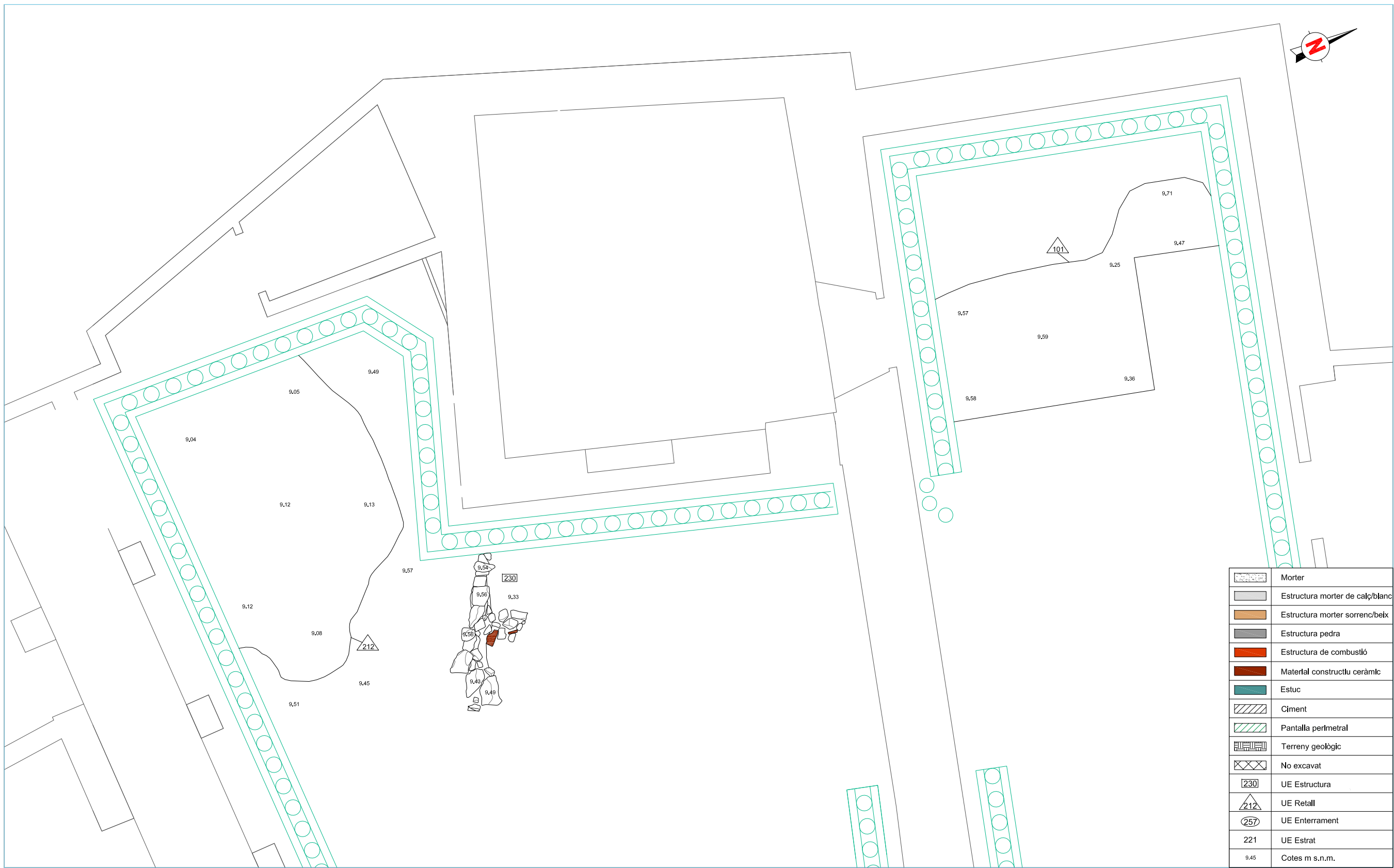
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)
0 2,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 4
s. V-VII dC.
Data: Febrer 2010

Núm.
8

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

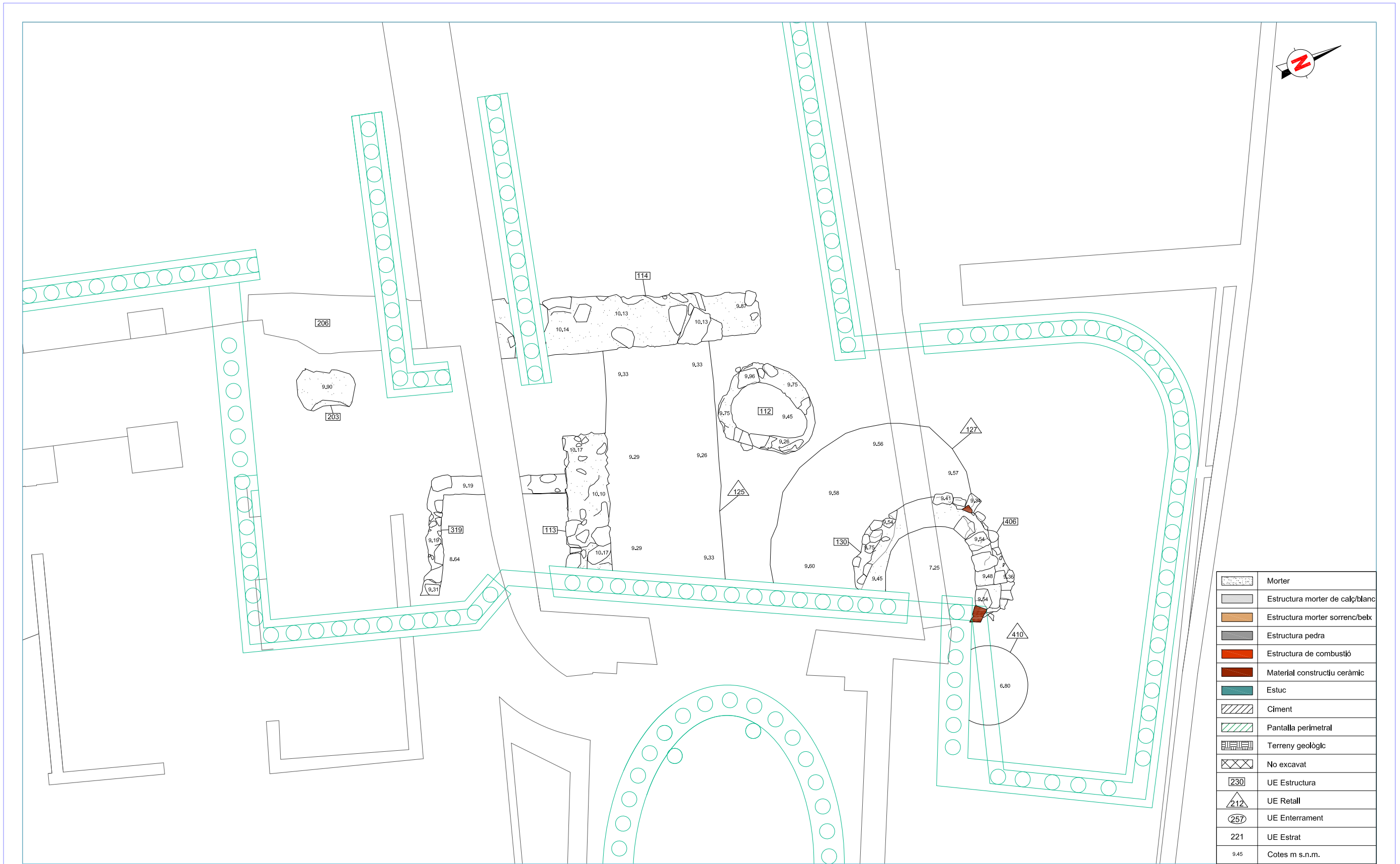
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)
0 2,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 5 (1/2)
s. XIII-XV
Data: Febrer 2010

Núm.
9

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

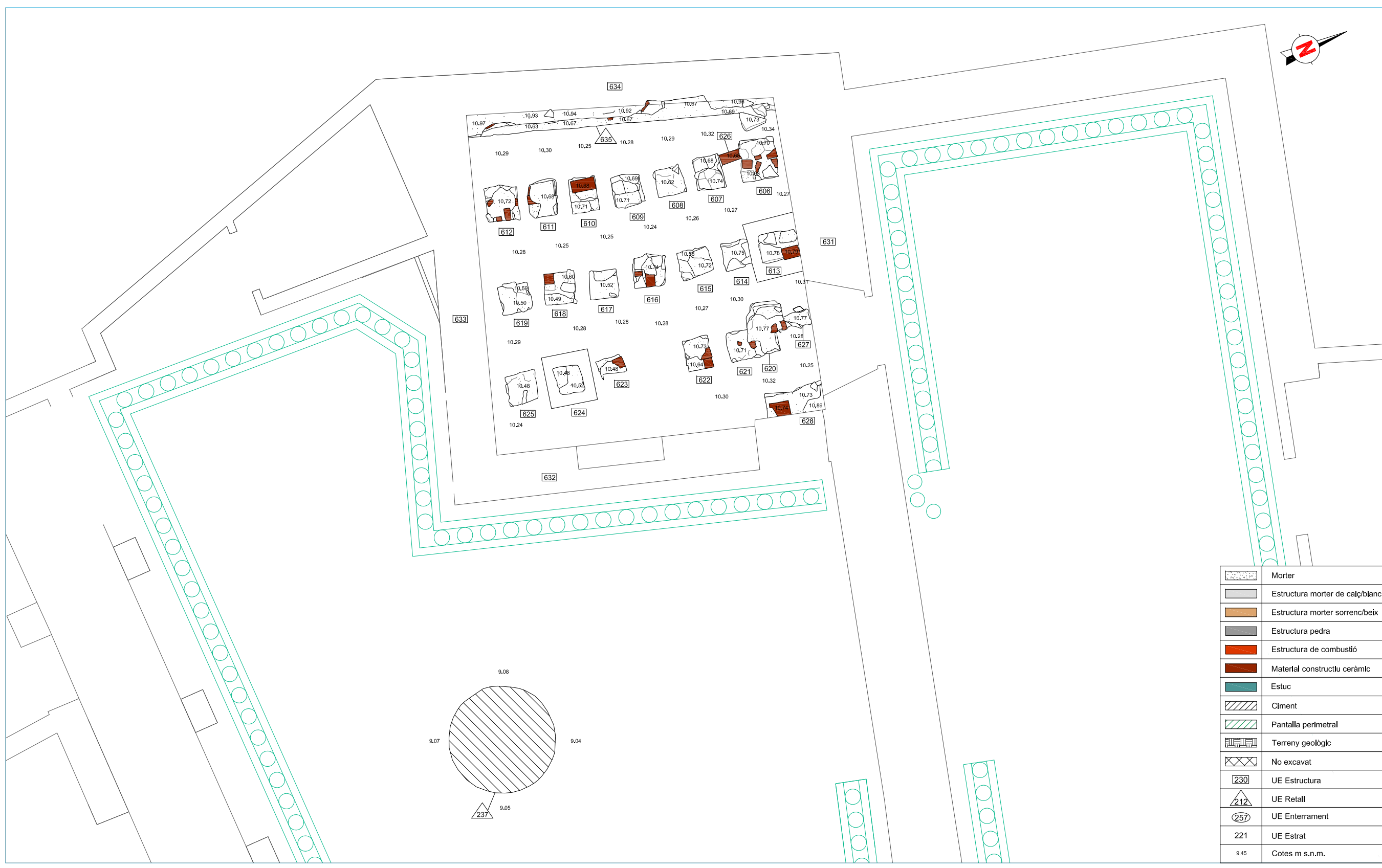
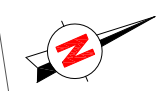
NOM DEL PLÀNOL

Planta Fase 5 (2/2)
s. XIII-XV

Data: Febrer 2010

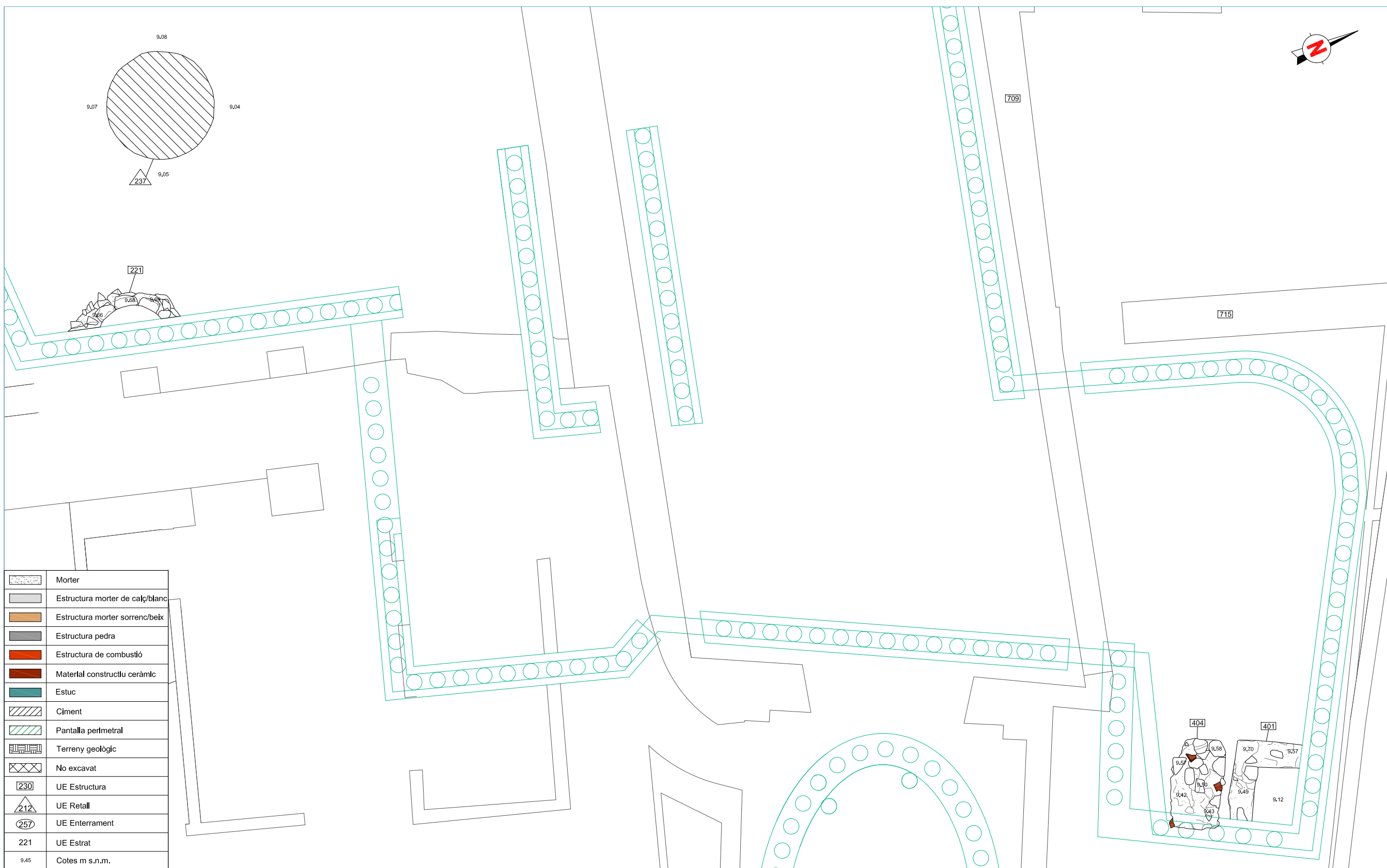
Núm.

10

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo García	AUTORS Emiliano Hinojo García		INTERVENCIÓ C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever) Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)	NOM DEL PLÀNOL Planta Fase 6 (1/2) s. XVI-XVII	Núm. 11
			DIN A3 Escala: 1:50		

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

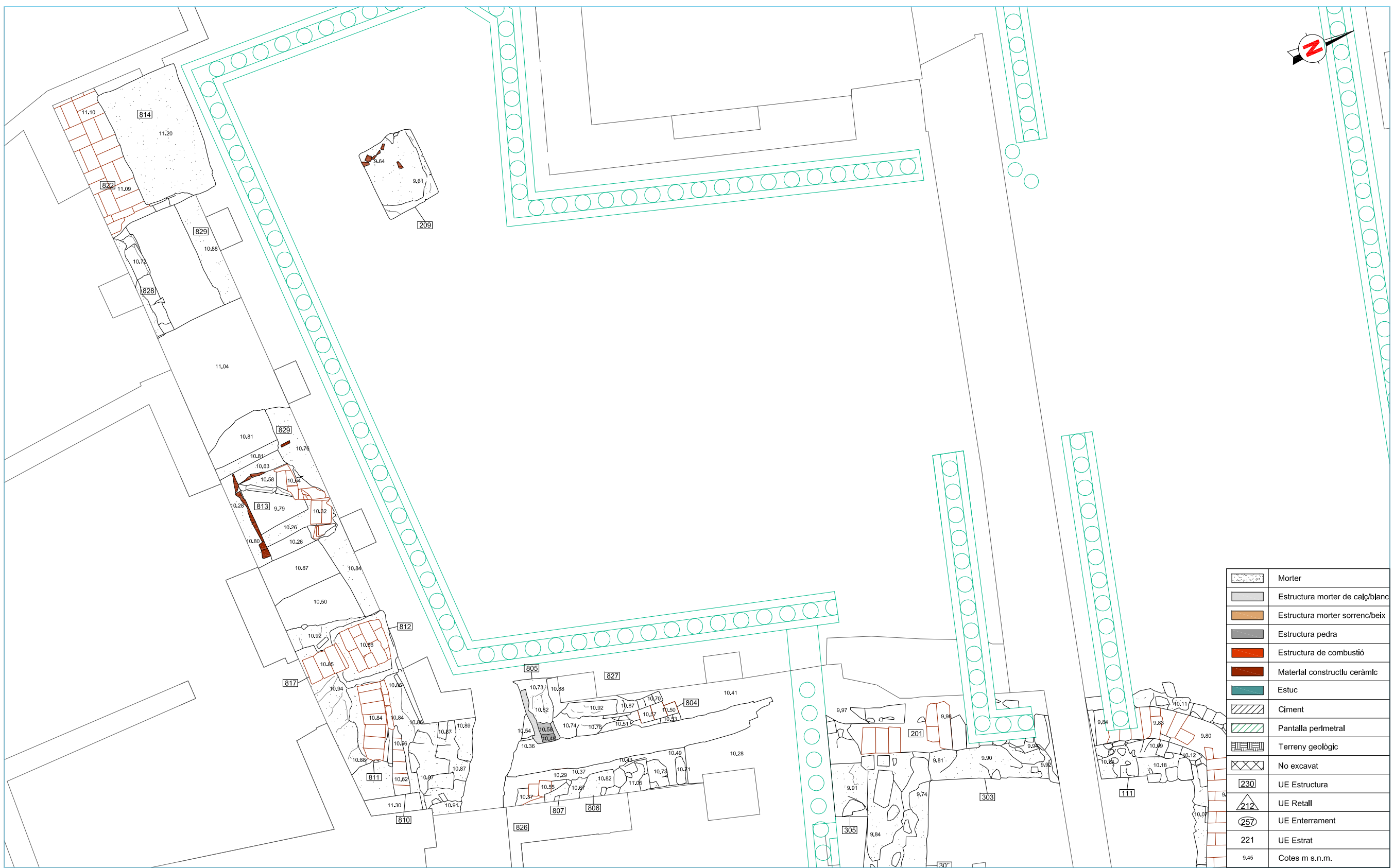
NOM DEL PLÀNOL

Planta Fase 6 (2/2)
s. XVI-XVII

Data: Febrer 2010

Núm.

12

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

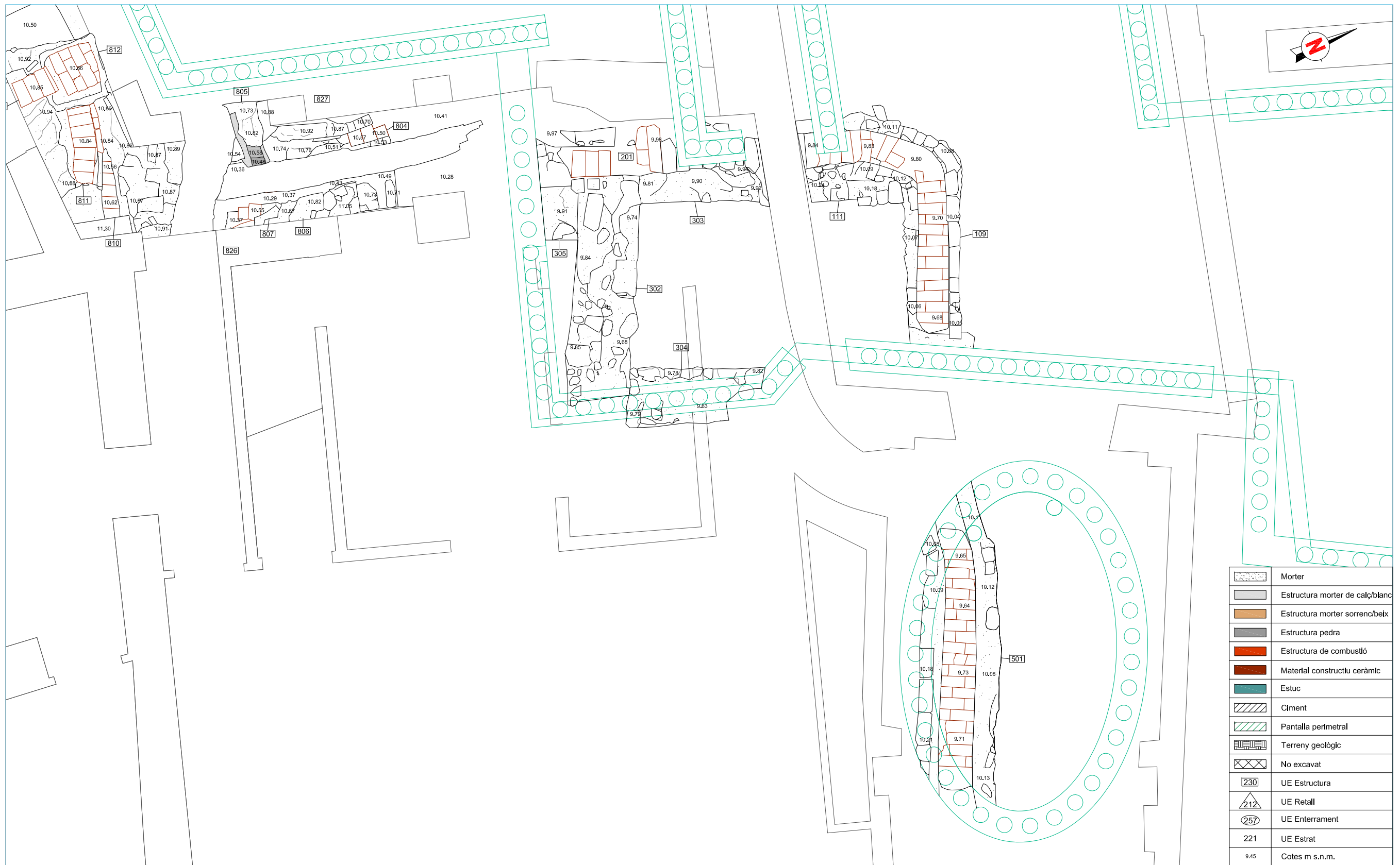
NOM DEL PLÀNOL

Planta Fase 7 (1/2)
s. XVIII

Data: Febrer 2010

Núm.

13

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)
0 2,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 7 (2/2)
s. XVIII
Data: Febrer 2010

Núm.
14

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

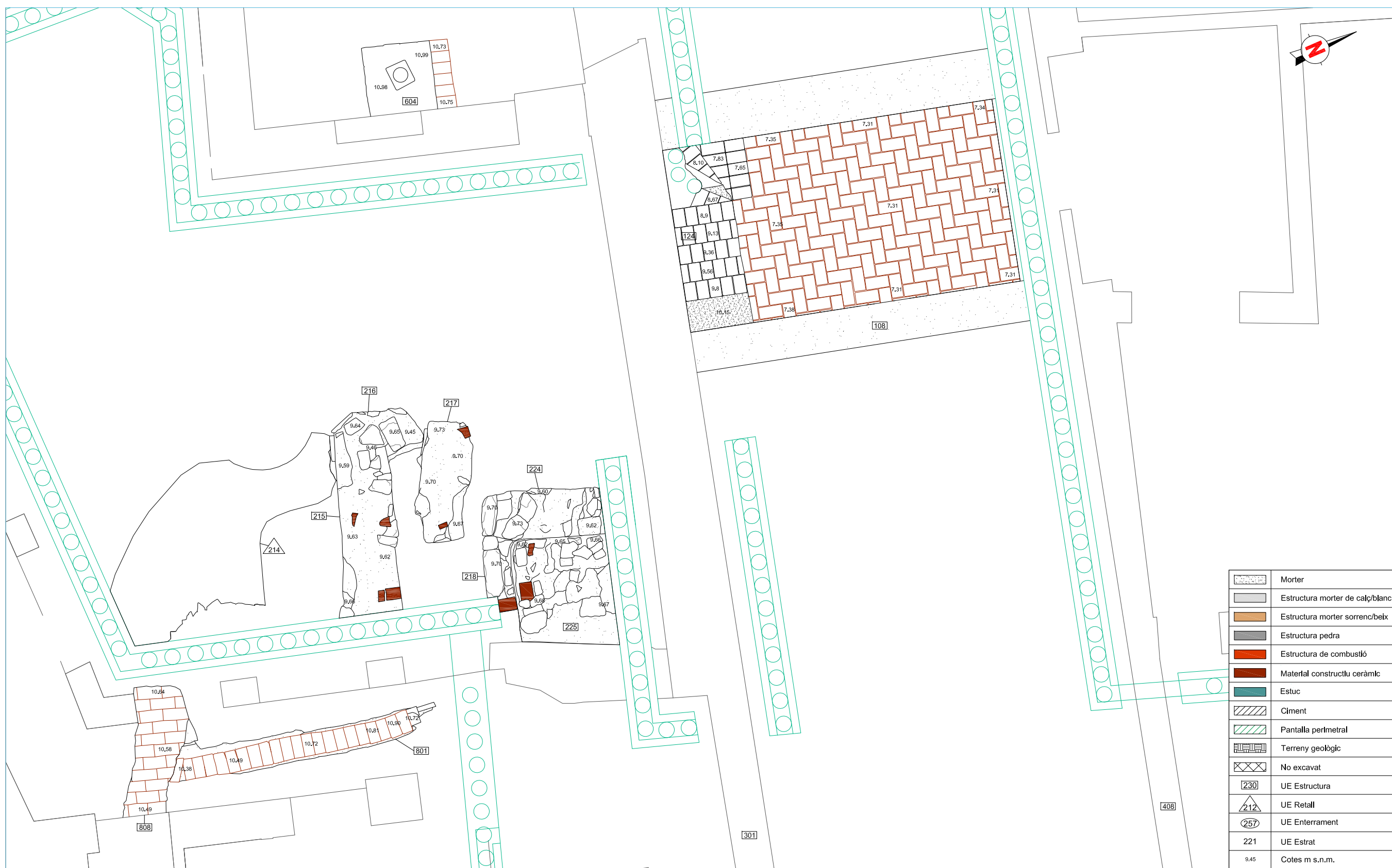
NOM DEL PLÀNOL

Planta Fase 8 (1/2)
s. XIX-XX

Data: Febrer 2010

Núm.

15

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Enterrament
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)
0 2,5

NOM DEL PLÀNOL
Planta Fase 8 (2/2)
s. XIX-XX
Data: Febrer 2010

Núm.
16

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

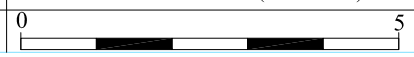
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:100

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

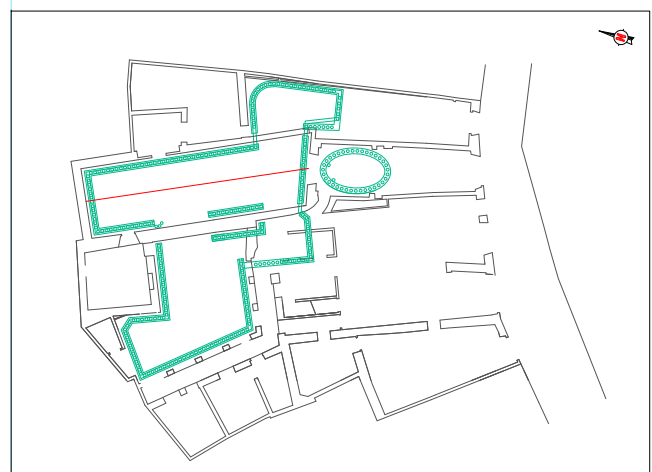
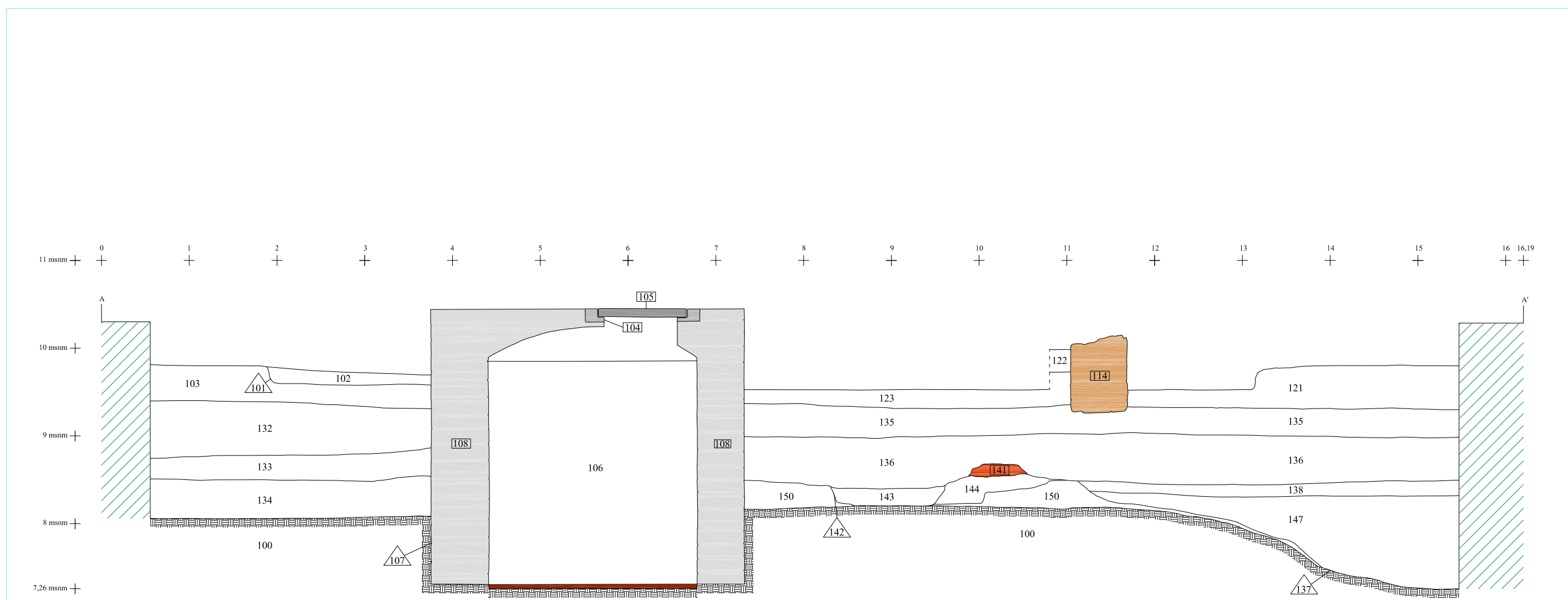
NOM DEL PLÀNOL

Planta situació seccions

Data: Febrer 2010

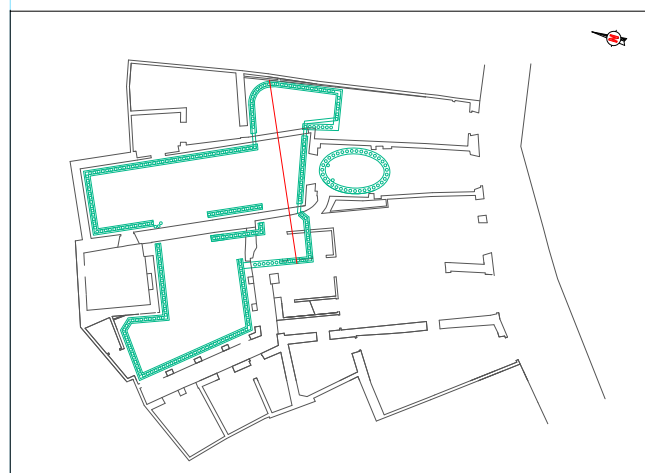
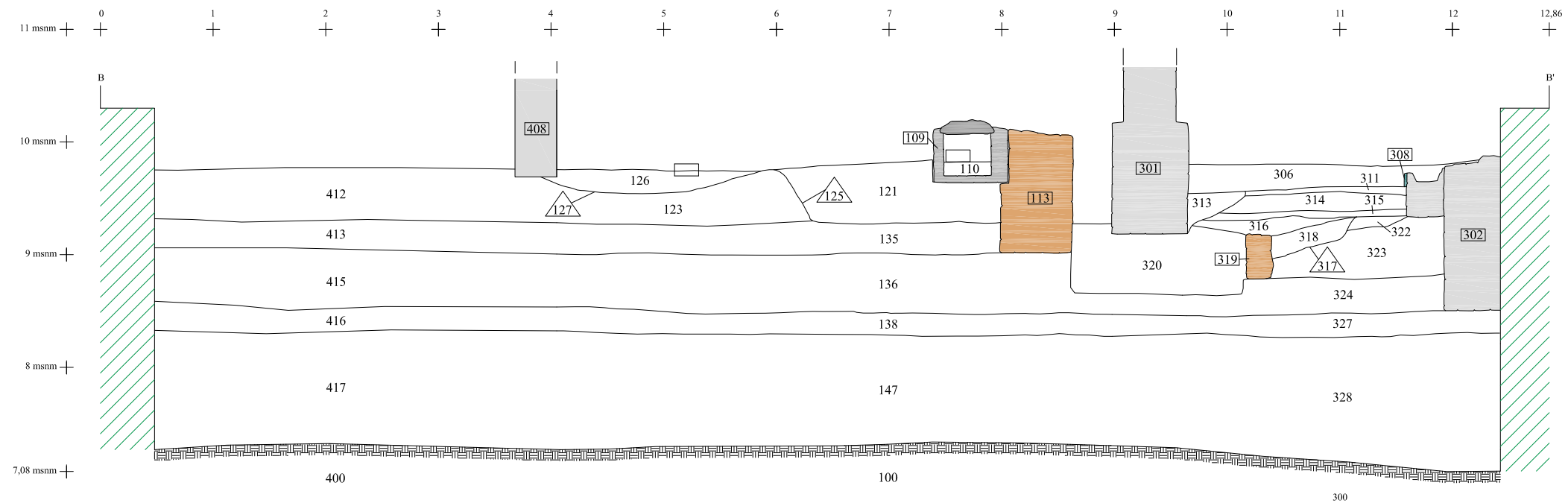
Núm.

17

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
221	UE Estrat
9,45	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo García	AUTORS Emiliano Hinojo García		INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
			C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever) Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)	Secció A-A'. Sector 1 Data: Febrer 2010	
		DIN A3 Escala: 1:50			

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/belx
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

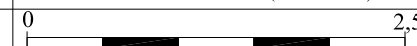
NOM DEL PLÀNOL

Secció B-B'. Sector 1, 3 i 4

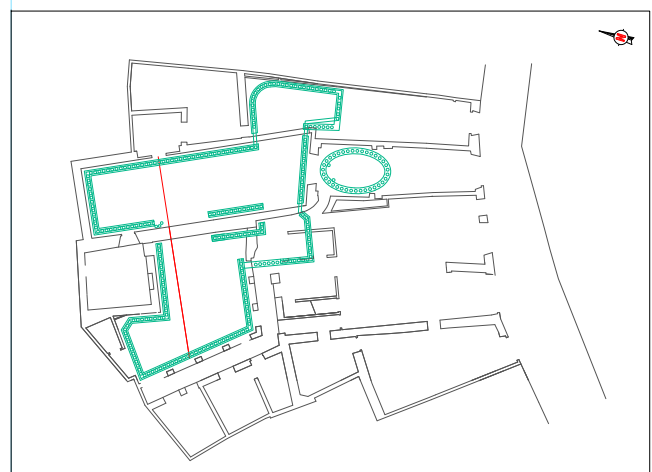
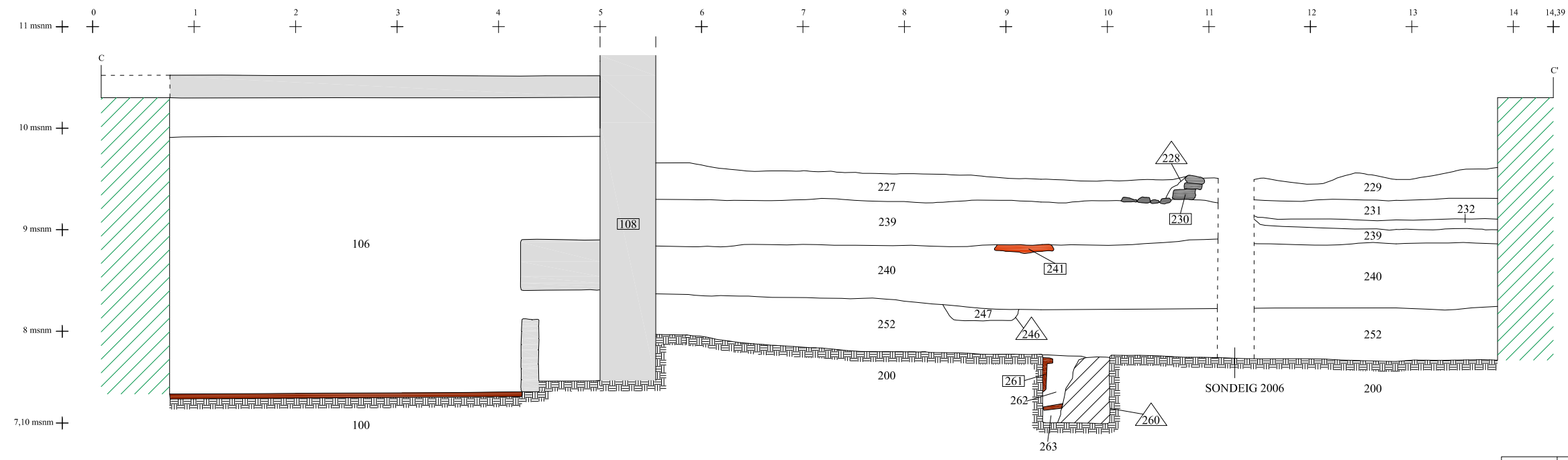
Núm.

19

DIN A3 Escala: 1:50

Data: Febrer 2010

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
221	UE Estrat
9,45	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

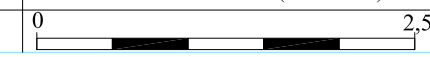
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

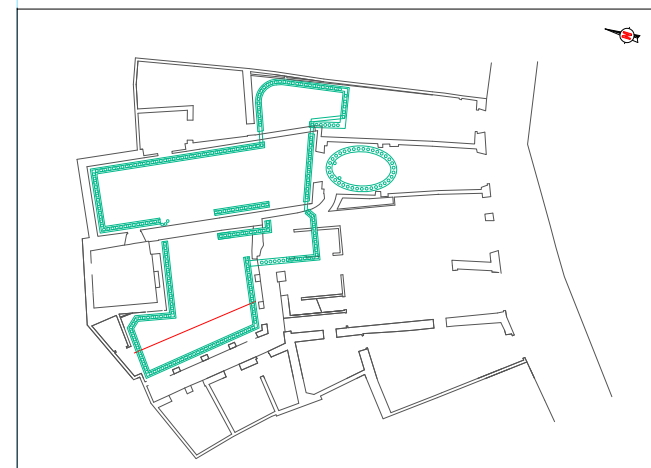
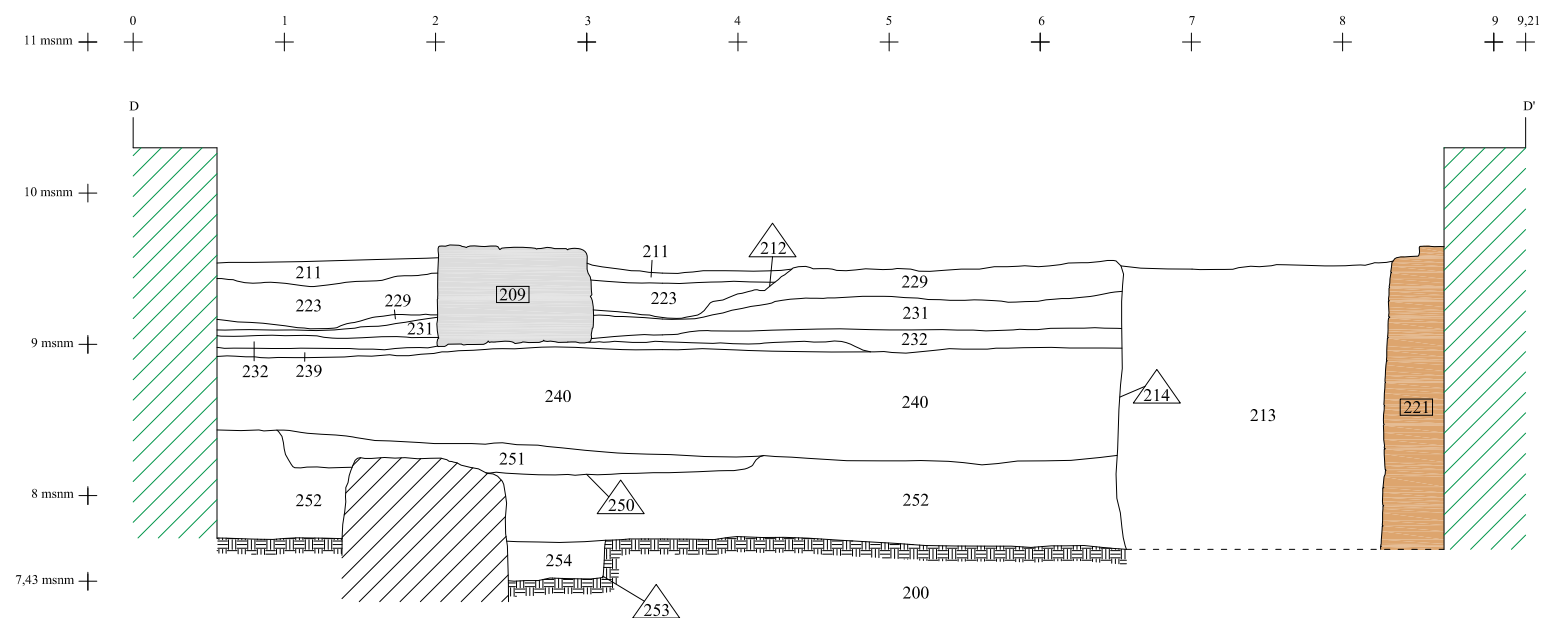
NOM DEL PLÀNOL

Secció C-C'. Sector 1 i 2

Data: Febrer 2010

Núm.

20

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

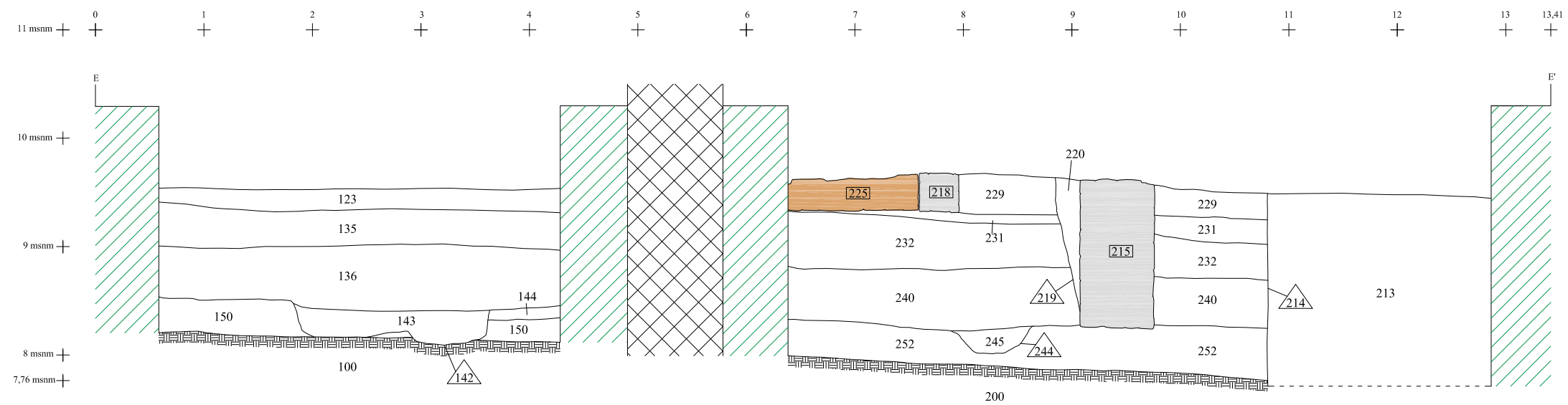
NOM DEL PLÀNOL

Secció D-D'. Sector 2

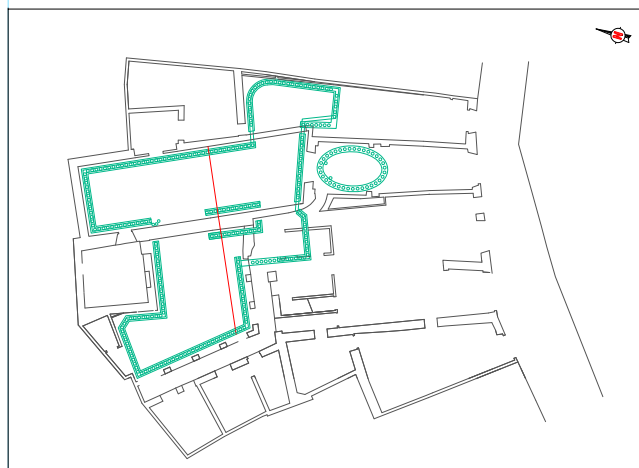
Data: Febrer 2010

Núm.

21

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

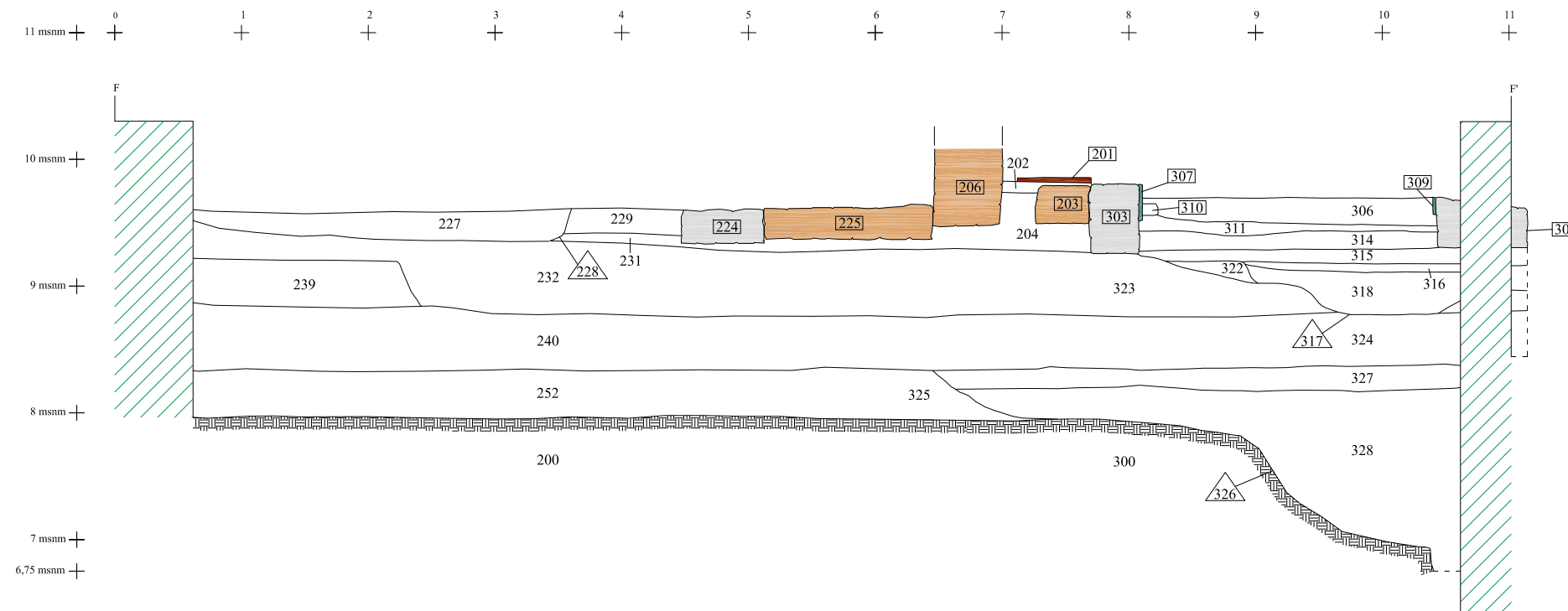
NOM DEL PLÀNOL

Secció E-E'. Sector 1 i 3

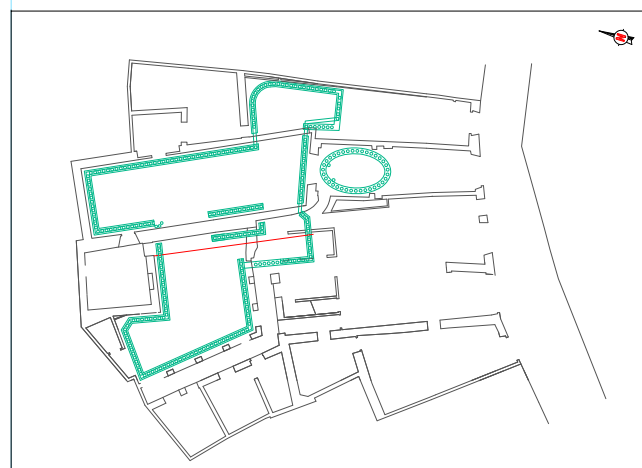
Data: Febrer 2010

Núm.

22

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

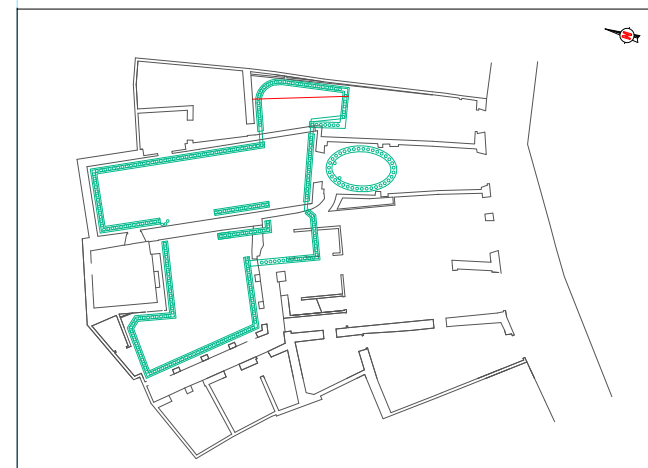
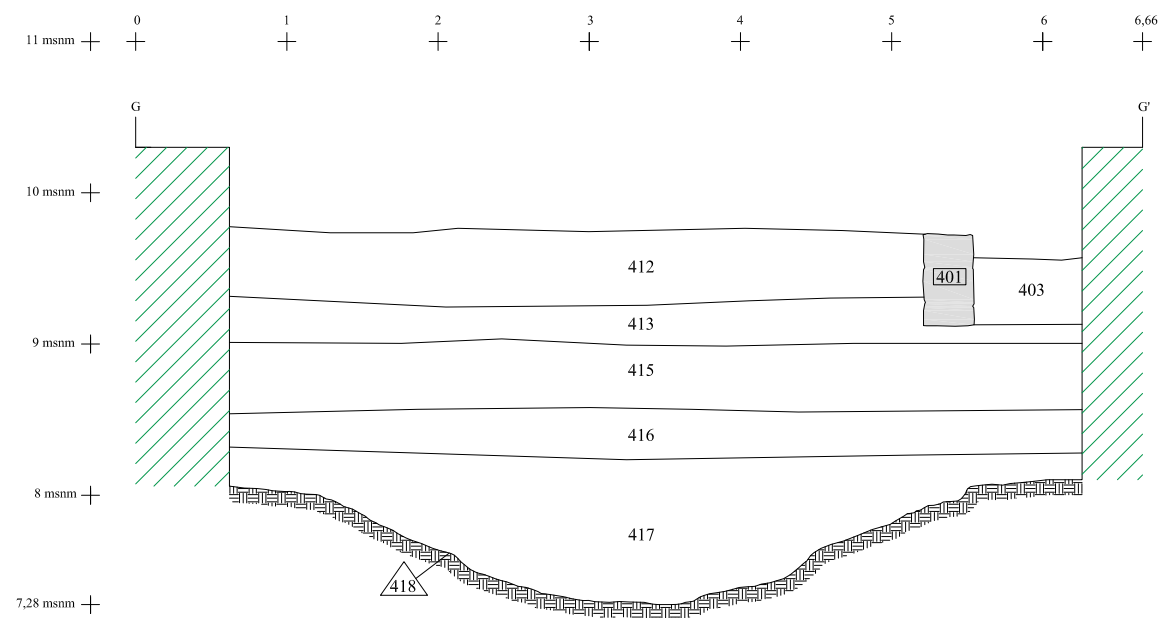
NOM DEL PLÀNOL

Secció F-F'. Sector 2 i 3

Data: Febrer 2010

Núm.

23

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

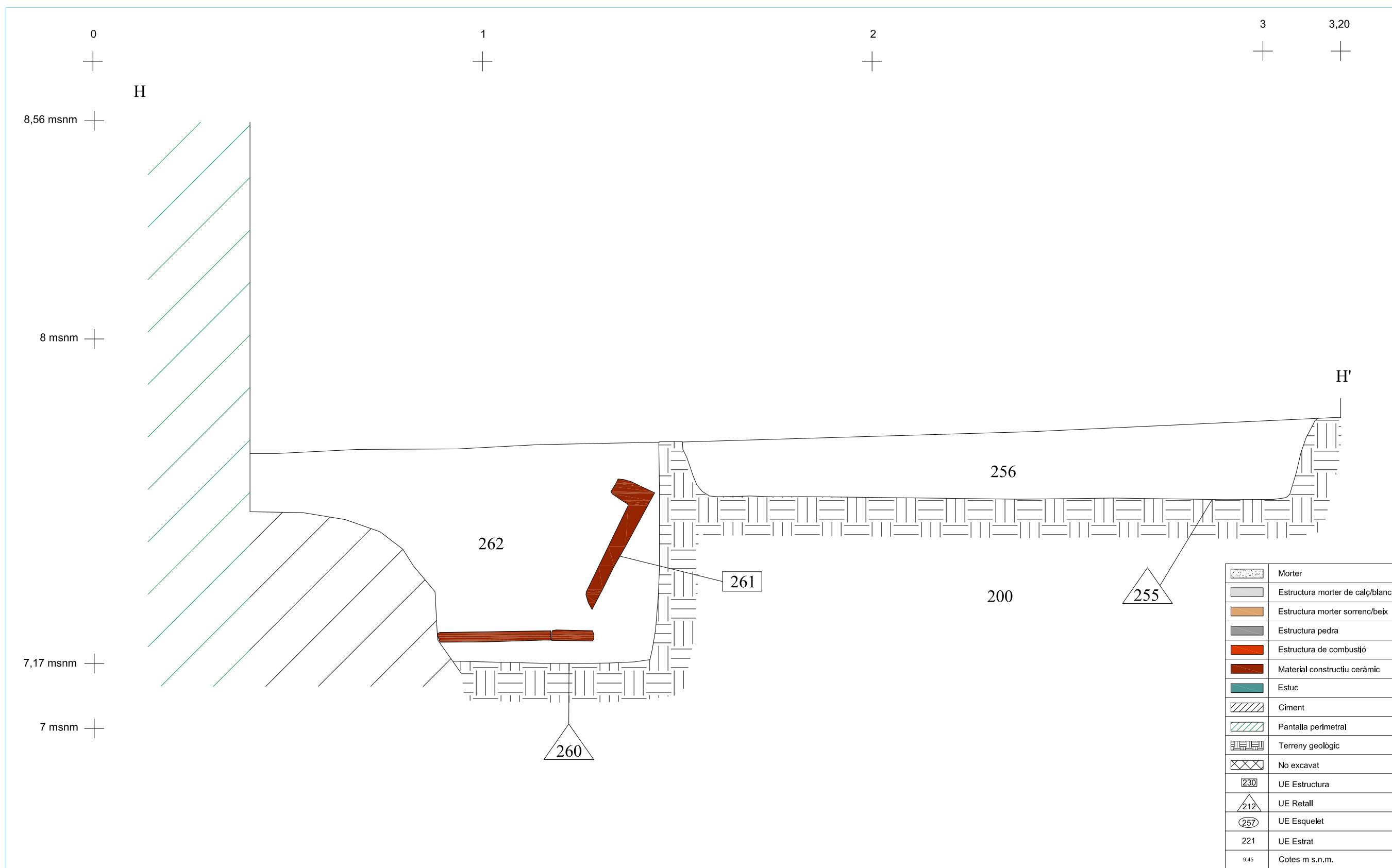
NOM DEL PLÀNOL

Secció G-G'. Sector 4

Data: Febrer 2010

Núm.

24

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

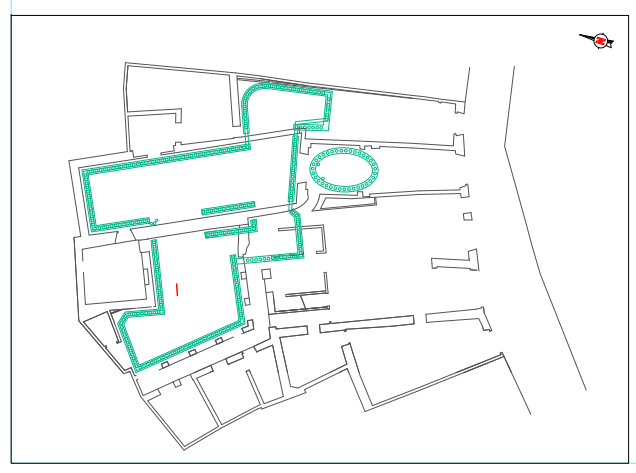
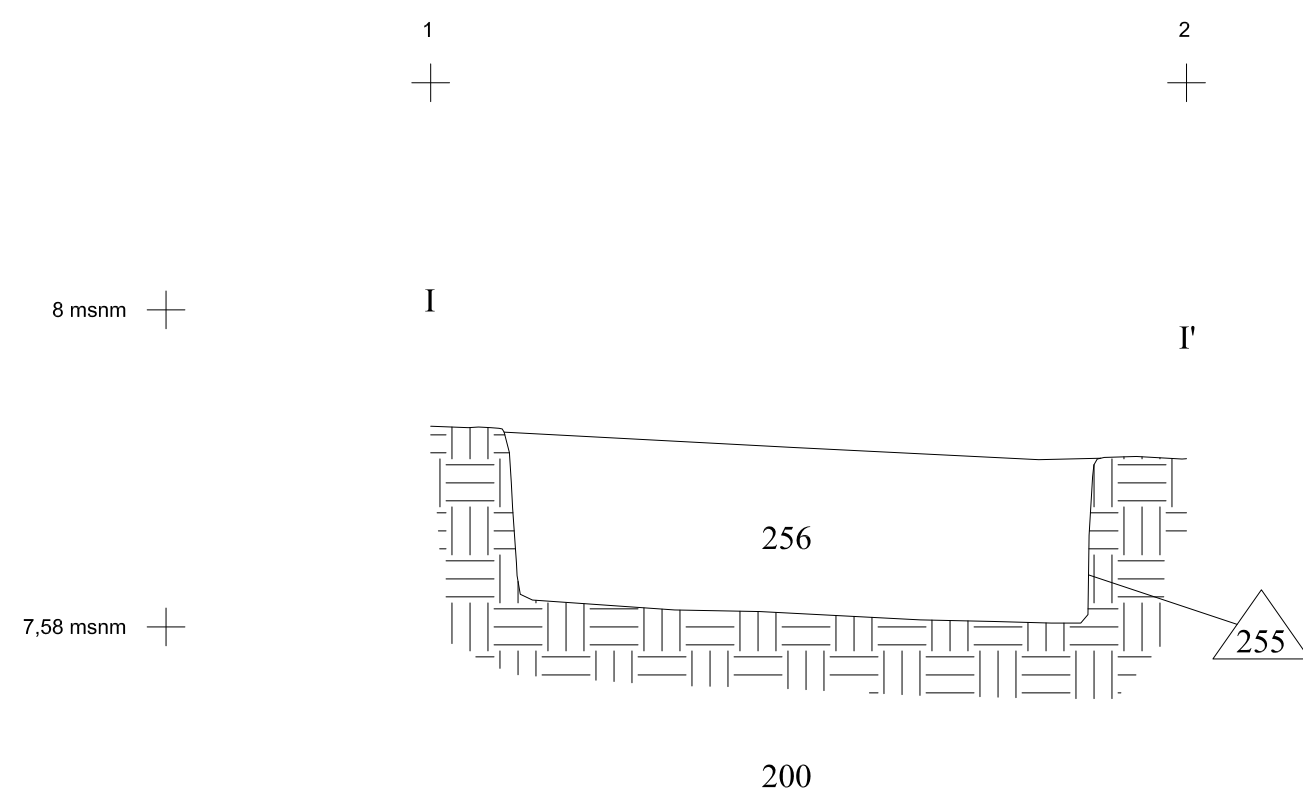
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:10

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Barcelona (Barcelonès)
0 0,5

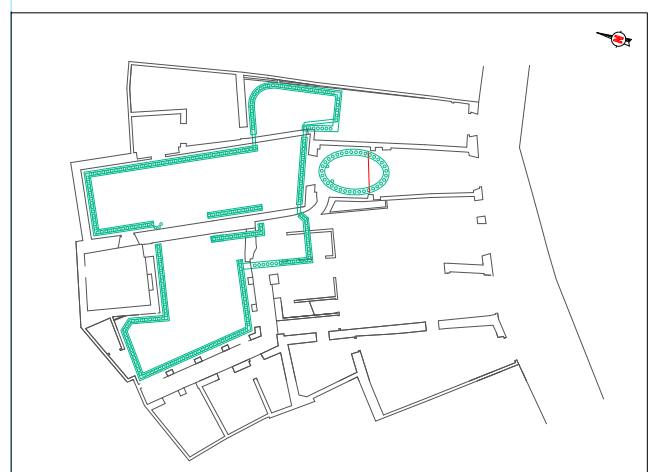
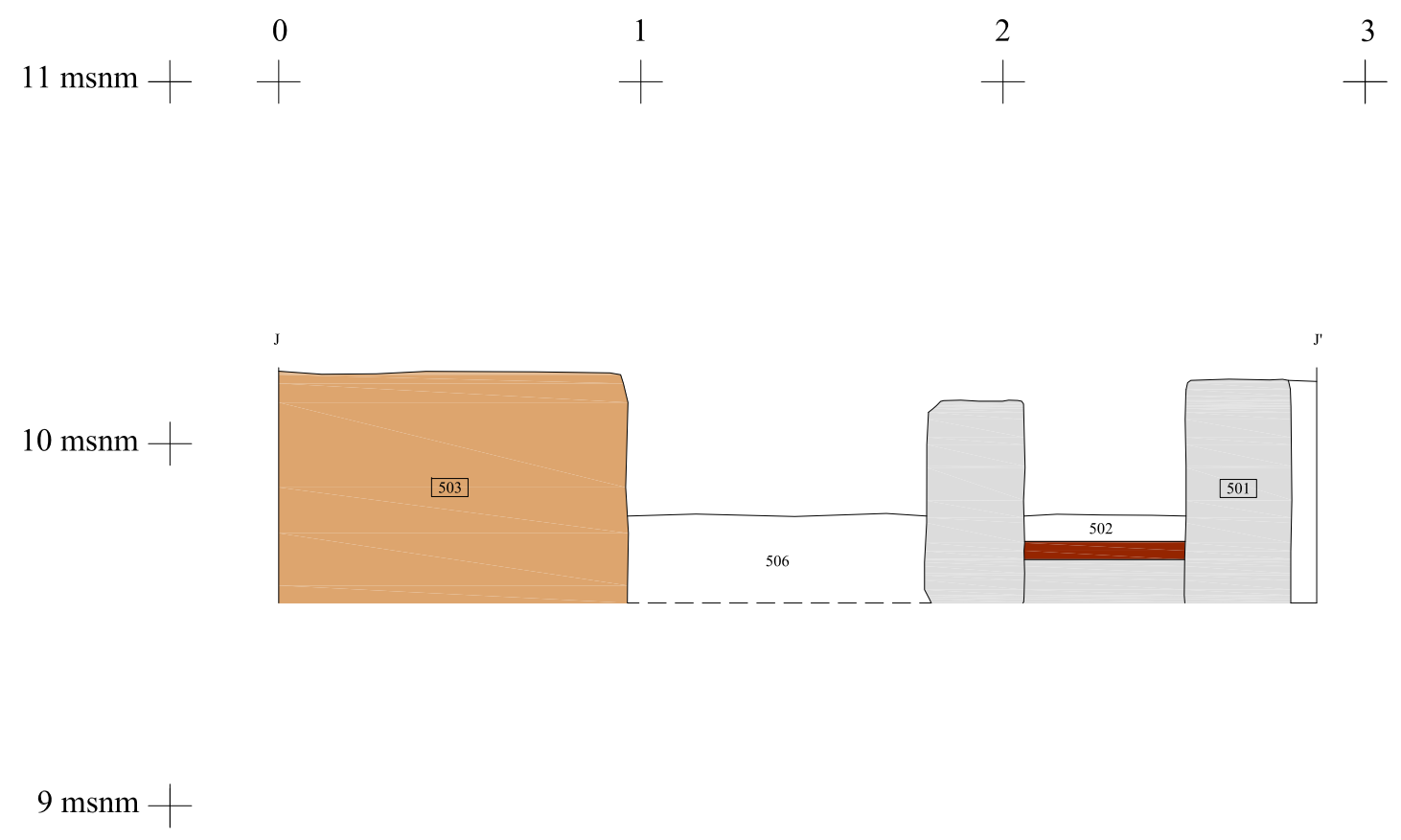
NOM DEL PLÀNOL
Secció H-H'. Sector 2
UF1 i UF 2
Data: Febrer 2010

Núm.
25

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
221	UE Estrat
9,45	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo García	AUTORS Emiliano Hinojo García		INTERVENCIÓ C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever) Barcelona (Barcelonès)	NOM DEL PLÀNOL Secció I-I'. Sector 2 UF1	Núm. 26
			DIN A3 Escala: 1:10		

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

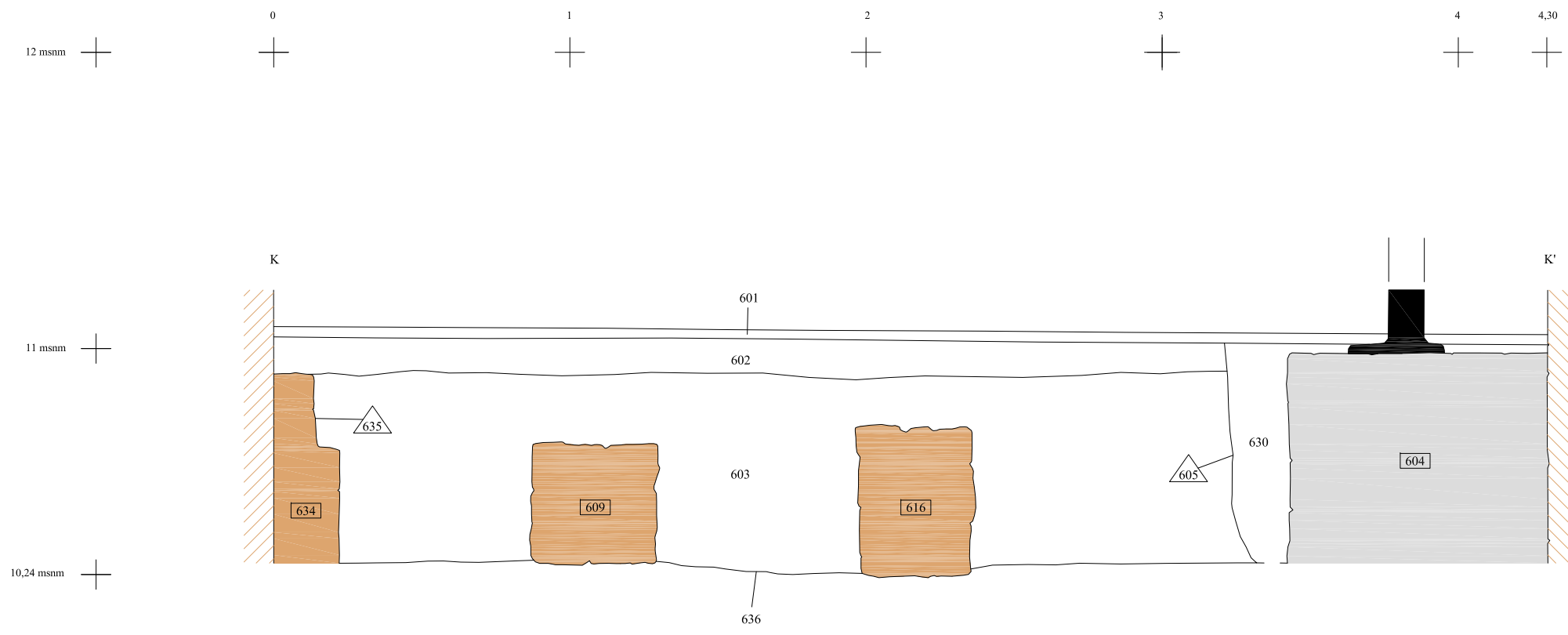
DIN A3 | **Escala:** 1:20

INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

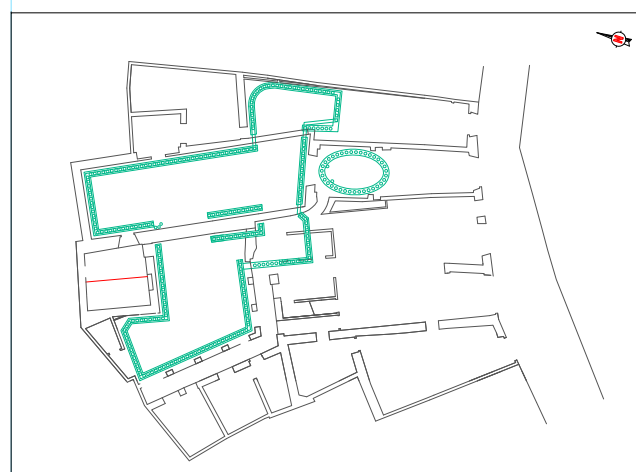
NOM DEL PLÀNOL
Secció J-J'. Sector 5

Data: Febrer 2010

Núm.
27

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Emiliano Hinojo García

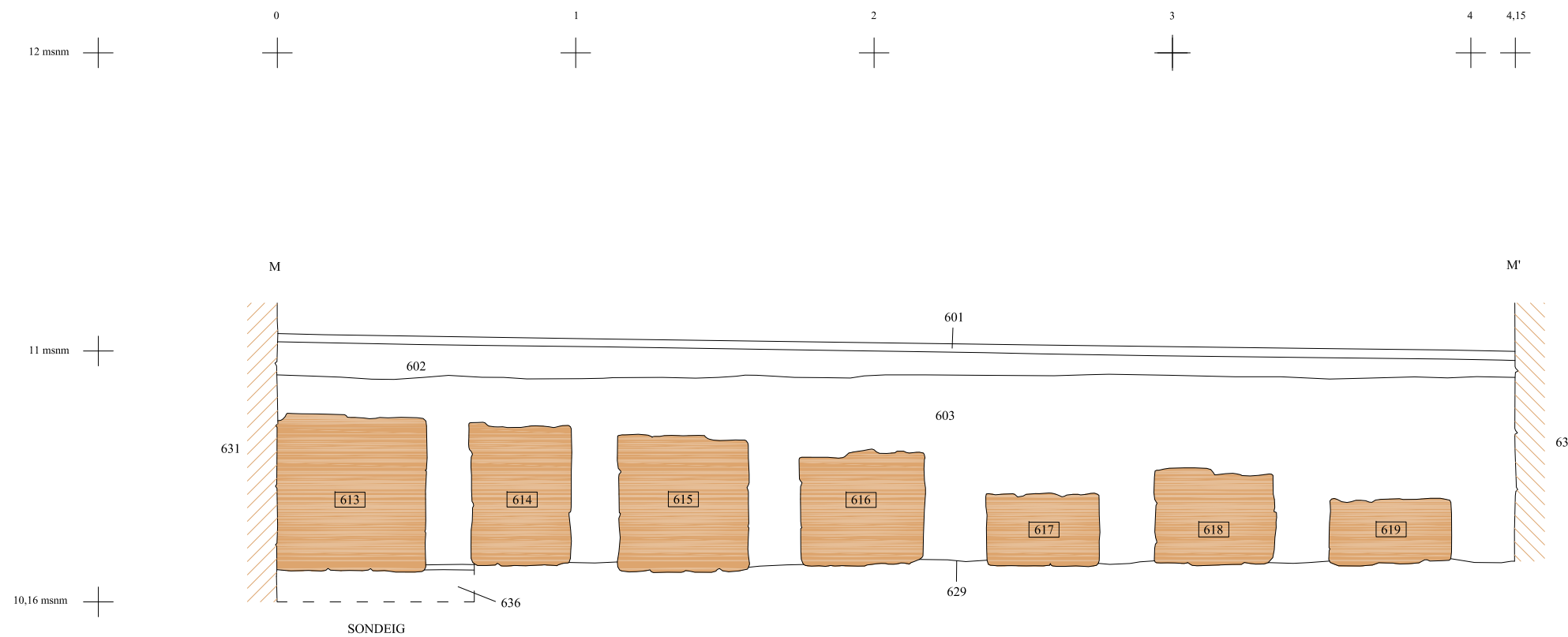
AUTORS
Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:20

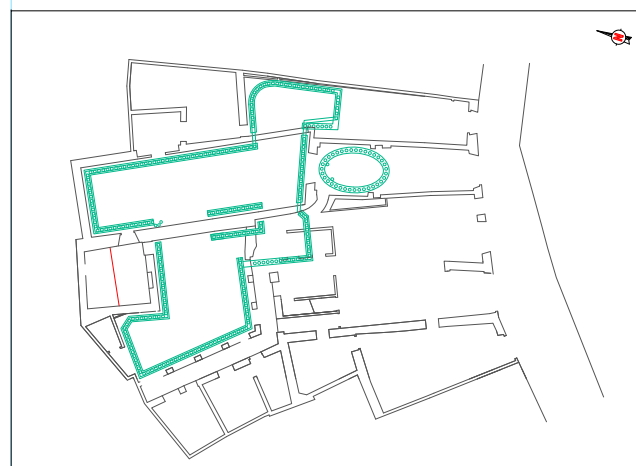
INTERVENCIÓ
C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

NOM DEL PLÀNOL
Secció K-K'. Sector 6
Data: Febrer 2010

Núm.
28

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:20

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

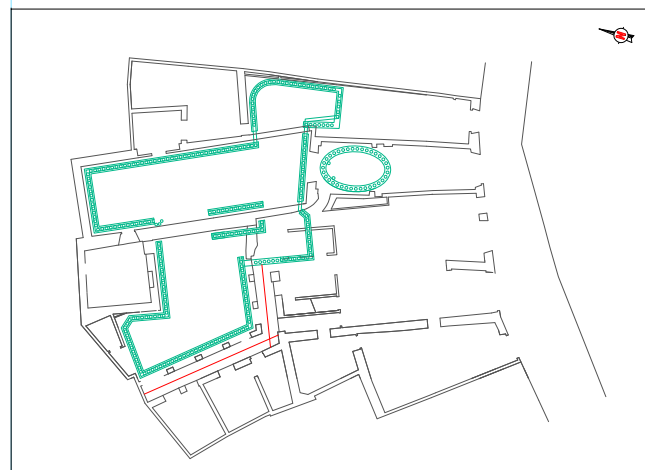
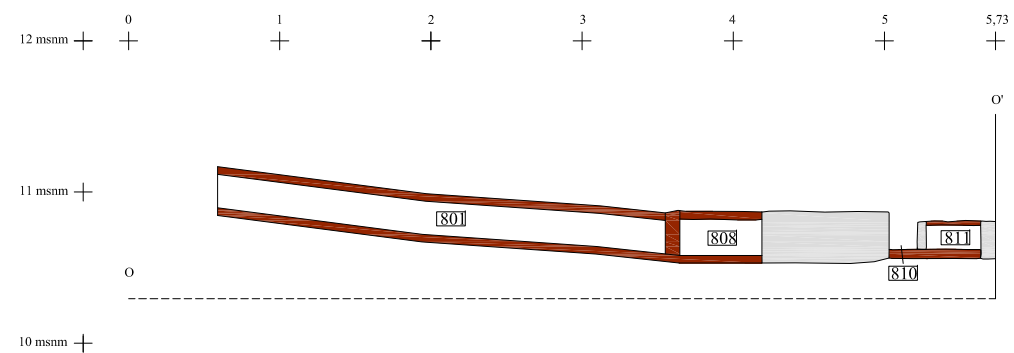
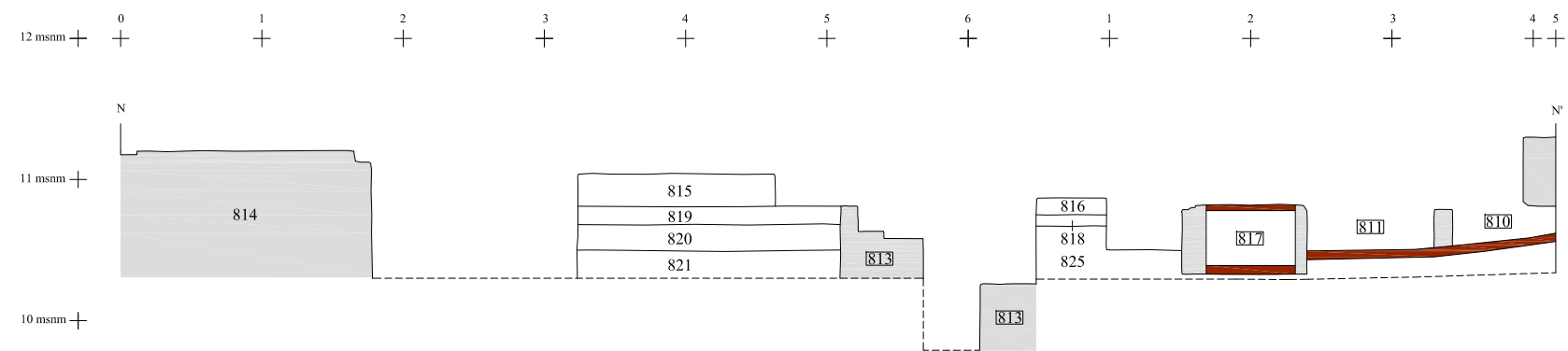
NOM DEL PLÀNOL

Secció M-M'. Sector 6

Data: Febrer 2010

Núm.

29

	Morter
	Estructura morter de calç/blanc
	Estructura morter sorrenc/beix
	Estructura pedra
	Estructura de combustió
	Material constructiu ceràmic
	Estuc
	Ciment
	Pantalla perimetral
	Terreny geològic
	No excavat
	UE Estructura
	UE Retall
	UE Esquelet
	UE Estrat
	Cotes m s.n.m.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Emiliano Hinojo García

AUTORS

Emiliano Hinojo García

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ de la Palla, 19-21 (Hospital de Sant Sever)
Codi 016/07 Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

NOM DEL PLÀNOL

Seccions N-N' i O-O'
Sector 8

Data: Febrer 2010

Núm.

30